

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
31 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1982

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
107

ΔΙΑΤΑΓΜΑΤΑ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 583

«Αναλυτικό και Ώρολόγιο Πρόγραμμα των Α' και Β' τάξεων του Δημοτικού Σχολείου».

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Έχοντας υπόψη :

1. Τις διατάξεις του άρθρου 13 του Ν. 309/1976 «περί οργανώσεως και διοικήσεως της Γενικής Έκπαιδεύσεως».
2. Τις διατάξεις των παρ. 1 και 4 της αριθμ. Η/5421/7.7.1982 (ΦΕΚ 474 τεύχος Β' της 13.7.1982) κοινής απόφασεως του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων «περι ανάθεσεως αρμοδιοτήτων στους Υφυπουργούς Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων».
3. Τη γνωμοδότηση του Κέντρου Εκπαιδευτικών Μελετών και Έπιμορφώσεως (Κ.Ε.Μ.Ε.) αριθ. 25/1982.
4. Τη γνωμοδότηση του Συμβουλίου της Έπικρατείας αριθ. 617/1982 με πρόταση του αρμόδιου Υφυπουργού Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε :

Άρθρο 1.

Ό σκοπός του Αναλυτικού Προγράμματος

Με το αναλυτικό πρόγραμμα του δημοτικού σχολείου επιδιώκεται σε ατμόσφαιρα ελευθερίας και προβληματισμού :

Α. Η βαθμιαία οικείωση του μαθητή με τις ήθικές, θρησκευτικές, έθνικές, κοινωνικο-οικονομικές, πολιτικές, αισθητικές κ.τ.λ. αξίες.

Ειδικότητα επιδιώκεται να καλλιεργηθούν οι έξής δεξιότητες και ικανότητες :

1. Η δεκτικότητα και ή έδαισθησία του απέναντι σε συγκεκριμένες καταστάσεις που εκφράζουν τις αξίες αυτές.
2. Η ανταπόκριση και ή έκφραση ικανοποίησης από τις αξίες αυτές.
3. Η ελεύθερη αποδοχή και χρήση τους ως κριτηρίων και κανόνων της δικής του δραστηριότητας και συμπεριφοράς μέσα στο κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον που ζει.
4. Η συσχέτιση και οργάνωσή τους σε σύστημα αξιών, ώστε να αποτελεί κώδικα συμπεριφοράς και άπλης μορφής βιοθεωρία.

Β. Η βαθμιαία εισαγωγή του μαθητή στη γνωστική σφαίρα.

Ειδικότερα επιδιώκεται :

1. Η βαθμιαία πρόσκτηση από το μαθητή :
 - α) Άπλών και βασικών πληροφοριακών στοιχείων που άφορούν σε επί μέρους αντικείμενα και γεγονότα, έμπειρικά έπαληθεύσιμα.
 - β) Βασικών έννοιων που αναφέρονται σε σύνολα όμοιων αντικειμένων, φαινομένων ή γεγονότων.
 - γ) Άφηρημένων έννοιων που άφορούν σε σχέσεις, κανόνες, νόμους και άρχές και είναι άνάλογες προς την έξελικτική βαθμίδα των πνευματικών του ικανοτήτων.
 - δ) Βασικών δεξιοτήτων, ικανοτήτων και μεθόδων που αναφέρονται σε αναλυτικές, συνθετικές και αξιολογικές διαδικασίες άπαραίτητες για τη συγκέντρωση, έπεξεργασία, οργάνωση και κατάλληλη αξιοποίηση των διάφορων γνωστικών στοιχείων.

2. Η καλλιέργεια της έπιθυμίας για άυτενεργό άπόκτηση γνώσεων, έρευνα, κριτική σκέψη και δημιουργική πνευματική δραστηριότητα, άνάλογα με την ώριμότητα και το βαθμό νοημοσύνης του.

Γ. Ἡ βαθμιαία κοινωνικοποίηση τοῦ μαθητῆ.

Εἰδικότερα ἐπεδιώκεται νὰ βοηθήσει τὸ μαθητὴ :

1. Στὴν ὅσο γίνεται βαθύτερη κατανόηση τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τῆς θέσης του μέσα στὸ κοινωνικὸ σύνολο.
2. Στὴν ὅσο γίνεται βαθύτερη κατανόηση καὶ ἐκτίμηση ἄλλων προσώπων ποὺ ἀνήκουν σὲ διαφορετικὲς ἐθνικὲς, θρησκευτικὲς, κοινωνικὲς καὶ πολιτιστικὲς ὁμάδες, μὲ σκοπὸ τὴν ἐπικοινωνία καὶ συνεργασία.
3. Στὴν κατανόηση τῶν συνθηκῶν καὶ ἀπόκτηση ψυχοκινητικῶν δεξιοτήτων καὶ διαδικασιῶν ποὺ εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴν ὑγεία καὶ τὴν ὀρθὴ σωματικὴ του ἀνάπτυξη.
4. Στὴν ἀπόκτηση γνώσεων, ἔξεων καὶ στάσεων ποὺ θὰ συμβάλλουν στὴν ἐξέλιξή του ὡς πολίτη μὲ ἐλεύθερο φρόνημα καὶ συναίσθηση εὐθύνης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμοὺς τῆς Πολιτείας.
5. Στὴν ἀπόκτηση γνώσεων, ἔξεων καὶ κανόνων συμπεριφορᾶς ποὺ θὰ συμβάλλουν στὴ διατήρηση καὶ βελτίωση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.
6. Στὴν κατανόηση τῶν ταχύτατων μεταβολῶν ἐνὸς πολύπλοκου κόσμου τῶν ἀπρόβλεπτων ἀπαιτήσεων γιὰ ἐπιβίωση καὶ ὑπαρξιακὴ καταξίωση καὶ τῆς ὑποχρέωσής του γιὰ ἄμεση καὶ ἔμμεση ἀνανέωση τῶν γνώσεων καὶ ἰσχυροποίηση τῶν δεξιοτήτων κατὰ τὴν διάρκειά τῆς ζωῆς του.

Ἄρθρο 2.

Ἄναλυτικὸ Πρόγραμμα Μαθημάτων.

Α' ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν ἔχει σκοπὸ νὰ κάμει τὰ παιδιά κοινωνοὺς τῶν ἀληθειῶν τῆς Ὀρθόδοξης Χριστιανικῆς πίστεως, καθὼς καὶ νὰ τὰ βοηθήσει νὰ συνειδητοποιήσουν προοδευτικὰ τὴν πνευματικὴ σχέση μὲ τὸ Θεό, ὡς Δημιουργὸ καὶ Πατέρα, μέσα στὴ ζωὴ τῆς ἐκκλησίας.

Εἰδικότερα, ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν ἐπιδιώκει :

- α) Νὰ ἐδραιώσει στὰ παιδιά τὴν ὀρθὴ πίστη πρὸς τὸ Θεὸ καὶ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο.
- β) Νὰ καλλιεργήσει σταθερὴ ἔφεση γιὰ τὴν ἀκατὰ Χριστὸν ζωὴ καὶ γιὰ τὴ ρύθμιση τῆς συμπεριφορᾶς τους σύμφωνα μὲ τὸ θεῖο θέλημα καὶ
- γ) Νὰ συντελέσει στὴ συνειδητοποίηση τῶν χριστιανικῶν ἀξιών, ὅπως αὐτὲς πρέπει νὰ πραγματώνονται στὴ ζωὴ.

Α' καὶ Β' ΤΑΞΕΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Τὸ περιεχόμενον τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν ἐντάσσεται ὀργανικὰ στὸ μάθημα τῆς Μελέτης τοῦ Περιβάλλοντος μὲ κέντρο τὴ θρησκευτικὴ ζωὴ τῆς κοινότητας.

Εἰδικότερα στὸ μάθημα περιέχονται :

- Θρησκευτικὰ ἐθιμικὰ στοιχεῖα, λατρευτικὴ παράδοση, λαϊκὴ λογοτεχνία καὶ καλλιτεχνία, ἀνάλογα μὲ τὸ ἐπίπεδο πνευματικῆς ἀνάπτυξης τοῦ παιδιοῦ.
- Ἀπλὲς διηγήσεις καὶ μαθητικὲς δραστηριότητες ποὺ σχετίζονται μὲ τὶς μεγάλες ἐορτὲς τῆς Χριστιανοσύνης.
- Ὑλὴ ἐντεχνου λυρικοῦ περιεχομένου (θρησκευτικὰ ποιήματα, ᾠσματα, ὕμνοι).
- Συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν στὴ θρησκευτικὴ ζωὴ τῆς κοινότητας.

Β'. ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ἀντικείμενον τῆς Μελέτης τοῦ Περιβάλλοντος (Μ.τ.Π.) εἶναι ἡ σπουδὴ καὶ ἡ κατανόηση τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ κοινωνικοῦ καὶ βιοφυσικοῦ τοῦ περιβάλλοντος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, στὶς μεταξὺ τους ἀλληλεξαρτήσεις.

Γιὰ τὶς Α', Β', Γ' καὶ Δ' τάξεις ἀποτελεῖ ἐνιαῖο τομέα μάθησης, στὸν ὅποιο ἐνσωματώνονται μορφωτικὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ, τὴ θρησκευτικὴ, τὴν οικονομικὴ, τὴν πολιτιστικὴ, τὴν ιστορικὴ καὶ τὴν ἐθνικὴ ζωὴ, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν ὀργανικὸ καὶ ἀνὸργανο κόσμον, σὲ συνάρτηση μὲ τὶς ἀνάγκες καὶ τὶς ἐπιδιώξεις τοῦ ἀνθρώπου.

Στὸν τομέα αὐτὸν ἐνσωματώνονται ἀκόμα καὶ οἱ δραστηριότητες τῶν μαθητῶν ποὺ, ὡς διαδικασίες μάθησης, συντελοῦν στὴ δημιουργικὴ προσέγγιση καὶ ἀφομοίωση τῶν μορφωτικῶν στοιχείων καὶ στὴν πολὺπλευρὴ καὶ ἰσορροπη ἀνάπτυξή τους.

Τὰ Θρησκευτικὰ καὶ ἡ Ἱστορία τῶν Γ' καὶ Δ' τάξεων διατηροῦν τὴν αὐτοτέλειά τους, κατὰ τὸ μέρος ποὺ τὸ περιεχόμενό τους δὲν ἐντάσσεται ὀργανικὰ στὰ πλαίσια τῆς Μ.τ.Π., καὶ διδάσκονται σὲ ξεχωριστὲς ὥρες.

I. ΣΚΟΠΟΣ

Μὲ τὴ Μελέτη τοῦ Περιβάλλοντος ἐπιδιώκεται ἡ δραστηριοποίηση τῶν μαθητῶν κατὰ τρόπον ποὺ νὰ διασφαλίζεται :

- α) Ἡ διαδικασία γιὰ τὴν προοδευτικὴ ἀπόκτηση καὶ ἀποσαφήνιση βασικῶν ἐμπειριῶν, γνώσεων καὶ ἐννοιῶν, καθὼς καὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἀπαραίτητων μηχανισμῶν ποὺ θὰ τοὺς βοηθήσουν νὰ γνωρίσουν, νὰ κατανοήσουν καὶ νὰ ἐκτιμήσουν, ὅσο γίνεται καλύτερα, τὸν κόσμον ποὺ τοὺς περιβάλλει, φυσικὸ καὶ ἀνθρώπινο, στὶς ποικίλες ἀλληλεξαρτήσεις καὶ στὴ δυναμικὴ του ὕψη.
- β) Ἡ ἀπόκτηση τῶν ἀπαραίτητων διαθέσεων καὶ στάσεων καὶ ἡ συνειδητοποίηση, ἀναγνώριση καὶ ὀργάνωση ἀξιών ποὺ θὰ τοὺς ἐπιτρέψει : νὰ ἐνταχθοῦν ὁμαλὰ καὶ ἐποικοδομητικὰ στὸ βιοφυσικὸ, τὸ κοινωνικὸ καὶ τὸ πολιτιστικὸ περιβάλλον ὡς ὑπεύθυνον πολίτες μιᾶς δημοκρατικῆς κοινωνίας. Νὰ ἀναπτύξουν ἰδιαίτερα μιὰ διακριτικὴ εὐαισθησία ἀπέναντι στὴν ἀνθρώπινη ὑπόσταση, καθὼς καὶ τὴ διάθεση νὰ συμβάλλουν στὴν ἐξύψωση τῆς ποιότητος τῆς ζωῆς γενικότερα.
- γ) Ἡ ἐξοικείωση μὲ ἕναν τρόπο ἐργασίας, ποὺ εἶναι συναφὴς μὲ τὴ φύση τοῦ μαθήματος, καὶ ἡ ἀσκηση ἀντίστοιχων δεξιοτήτων, ἀπαραίτητων γιὰ τὴ σωστὴ καὶ δημιουργικὴ προσέγγιση καὶ ἐρμηνεία πραγματικῶν δεδομένων καὶ καταστάσεων ὅπως εἶναι κυρίως : ἡ ὑπακίνηση καὶ διατήρηση ἀδιάπτωτου τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν μαθητῶν, γιὰ ἐπαφὴ καὶ γνωριμία μὲ τὸν κόσμον ποὺ ζοῦν, ἡ ἀνάπτυξη ἐρευνητικοῦ πνεύματος καὶ σταθερῆς ἐφeses γιὰ τὴ διακρίβωση τῆς ἀλήθειας καὶ τὴν προαγωγή τῶν γνώσεων μὲ μέσα, τρόπους, τεχνικὲς καὶ σύμβολα ποὺ προσιδιάζουν στὴ δομὴ τοῦ περιεχομένου τοῦ μαθήματος· καθὼς καὶ ὁ ἐθισμὸς στὴν ὁμαδικὴ καὶ συλλογικὴ ἐργασία καὶ δράση γιὰ ἐπίτευξη κοινῶν σκοπῶν.

II. ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Προϋποθέσεις για την υλοποίηση των σκοπών του μαθήματος είναι :

Ἡ πλατιά γνωριμία τοῦ παιδιοῦ με τὴν ἄμεση πραγματικότητα, σὲ συνάρτηση με μιὰ μεθοδικὰ ὁργανωμένη συνολικὴ προσέγγιση πραγμάτων, φαινομένων, καὶ καταστάσεων, με τρόπο πού νά ἀποκαλύπτεται προοδευτικὰ ἡ ἐσωτερικὴ συνάφειά τους καὶ ἡ ἐξελεγκτικὴ τους ὕψη.

Ἡ ἀξιοποίηση τῶν ἀτομικῶν ἐνδιαφερόντων τῶν παιδιῶν, σὲ συνάρτηση με τὶς ἐμπειρίες καὶ γνώσεις τους, ὥστε νά δημιουργηθεῖ κοινὴ βάση προβληματισμοῦ καὶ μάθησης γιὰ τὴν ἐπιδιώξη κοινῶν σκοπῶν. Ἀλλὰ ἐνῶ ἡ διδασκαλία θὰ ἔχει ὡς ἀφετηρία τὴν ἄμεση πραγματικότητα καὶ τὶς πνευματικὲς ἀνάγκες τῶν μαθητῶν, προοδευτικὰ θὰ πραγματοποιεῖται ἀποδέσμευση ἀπὸ τὸ ἀποκλειστικὰ ἕμεσο περιβάλλον τοῦ παιδιοῦ καὶ θὰ προωθεῖται ὑπέρβαση στὸν εὐρύτερο χῶρο καὶ στὴν ἱστορικὴ διάσταση, ὥστε νά γίνονται οἱ ἀναγκαῖες συγκριτικὲς ἀξιολογήσεις, ὅσο τὸ ἐπίπεδο τῆς τάξης τὸ ἐπιτρέπει.

Ἡ διασφάλιση καταστάσεων ἀπορίας καὶ κοινοῦ προβληματισμοῦ στὰ πλαίσια ὁργανωμένων ἀτομικῶν, ὁμαδικῶν καὶ συλλογικῶν μορφῶν ἐργασίας καὶ δράσης, ὥστε ὁ μαθητὴς νά μετέχει σὲ ὅλα τὰ στάδια τῆς διαδικασίας τῆς μάθησης. Συναφῆς με τὸ πνεῦμα αὐτὸ πρέπει νά εἶναι καὶ ὁ ρόλος τοῦ δασκάλου : διεγείρει τὸν προβληματισμό, ὑποβοηθεῖ καὶ καθοδηγεῖ τοὺς μαθητὲς στὸ σχεδιασμό τῆς μελέτης τῶν προβλημάτων, συνεργάζεται καὶ ἐξασφαλίζει τοὺς ὅρους γιὰ τὴν ἀποτελεσματικὴ δραστηριοποίηση τῶν παιδιῶν. Τελικὰ πρέπει νά ὀδηγήσει τὸ παιδί νά μάθει «πὼς νά μαθαίνει».

Ἡ ἐνεργητικὴ συμμετοχὴ ὄλων τῶν μαθητῶν στὶς ἐκδηλώσεις τῆς κοινότητος καὶ ἡ ἀνάληψη ὑπεύθυνων ρόλων στὴ σχολικὴ ζωὴ καὶ δράση.

III. ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ Α' καὶ Β' ΤΑΞΕΩΝ

ΒΑΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

A. Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ κοινωνικὸ του περιβάλλον.

1. Ἡ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ στὴν οἰκογένεια, τὴ συνοικία (γειτονιά), τὴν κοινότητα τοῦ τόπου. Τὸ παιδί ὡς μέλος τῆς οἰκογένειας. Πῶς ζεῖ μιὰ οἰκογένεια-διάφορες οἰκογένειες.

Τὸ παιδί ὡς μέλος τῆς τάξης του. Πῶς λειτουργεῖ ἡ τάξη μας - οἱ ἄλλες τάξεις. Ἡ ζωὴ στὸ σχολεῖο.

Ἡ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ στὴ συνοικία (γειτονιά).

Εἰσαγωγή στὴ ζωὴ τῆς κοινότητος : ἡ κοινότητα ὡς μιὰ εὐρύτερη ὁμάδα· πῶς λειτουργεῖ μιὰ ὁμάδα· σχέσεις διάφορων ὁμάδων με τὴ ζωὴ καὶ τὴν προκοπὴ τῆς κοινότητος - τὸ σχολεῖο, ἡ ἐκκλησία, κοινωφελεῖς ὁργανώσεις καὶ σύλλογοι· μιὰ προκομμένη κοινότητα· διάφορες κοινότητες.

Ἡ ὁρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ στὴν οἰκογένεια, στὸ σχολεῖο, στὴν κοινότητά του.

2. Ἀνάγκες ἐπικοινωνίας στὴν κοινότητα (πληροφόρηση, ἐπικοινωνία, συγκοινωνία).

Πῶς, πού καὶ γιατί μετακινοῦνται οἱ κάτοικοι τῆς κοινότητος. Μέσα συγκοινωνίας στὴν κοινότητα. Ἀλλὰ μέσα συγκοινωνίας (εἰσαγωγικά).

Προβλήματα συγκοινωνίας στὴν κοινότητα : Οἱ δρόμοι, ἡ κυκλοφορία, ἀτυχήματα, συμπεριφορὰ οἱ ἄνθρωποι πού ἐξυπηρετοῦν τὶς ἀνάγκες συγκοινωνίας, χῶροι παροχῆς ὑπηρεσιῶν (πρῶτη γνωριμία).

Πῶς ἐπικοινωνοῦν μεταξύ τους οἱ ἄνθρωποι : τὸ γράμμα, τὸ τηλέφωνο, τηλεγράφημα· οἱ ἄνθρωποι πού ἐργάζονται γιὰ τὴν καλὴ ἐπικοινωνία· χῶροι παροχῆς ὑπηρεσιῶν (πρῶτη γνωριμία)· πῶς ἐπικοινωνοῦσαν παλιότερα.

Πληροφόρηση καὶ ψυχαγωγία στὴν κοινότητα : ἡ τηλεόραση, τὰ ραδιόφωνα, ὁ μινηματογράφος, οἱ ἐφημερίδες, τὰ περιοδικά.

B. Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ γεωφυσικὸ του περιβάλλον.

1. Πρῶτη γνωριμία με τὸ χῶρο τῆς κοινότητος :

Μορφολογικὰ στοιχεῖα, οἰκεῖοι γεωγραφικοὶ ὅροι.

Προσανατολισμὸς στὸ χῶρο τῆς κοινότητος. Τὸ ταξίδι τοῦ ἡλίου, τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα, προσανατολισμὸς σὲ σχέση με ἀντικείμενα καὶ χώρους τῆς κοινότητος ἢ τῆς περιοχῆς. Ἀνάγλυφες παραστάσεις τοῦ χώρου· ἀπλὲς γραφικὲς παραστάσεις με εἰκόνες καὶ σύμβολα.

2. Ὁ καιρὸς στὸν τόπο τοῦ μαθητῆ :

Ἐποχικὲς ἀλλαγές. Ὁ κύκλος τοῦ νεροῦ (ἢ βροχῆ). Ὁ καιρὸς καὶ οἱ ἄνθρωποι (ἐνδυμασία), συγκοινωνία κ.ἄ. Ἀπλὲς σχετικὲς παρατηρήσεις, μετρήσεις καὶ καταγραφές (ἀνεμοδείκτης, θερμόμετρο, ἡμερολογιακὲς - στατιστικὲς καταγραφές).

3. Γνωριμία με τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα :

Ἀναγνωρίσεις, ταξινομήσεις. Πῶς γεννιέται ἕνα ζῶο, ἕνα φυτό· τί χρειάζεται νά μεγαλώσει, πῶς τὰ περιποιεῖται ὁ ἄνθρωπος. Πῶς ζοῦν στὶς εἰδικὲς συνθήκες τοῦ τόπου. Ἀγάπη καὶ προστασία φυτῶν καὶ ζώων.

4. Ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ τόπος :

Τί πρόσθεσαν οἱ κάτοικοι τῆς κοινότητος στὸ φυσικὸ τοπίο· σὲ τί χρησιμεῖουν· καλὲς καὶ κακὲς ἐπεμβάσεις (προστασία τοῦ φυσικοῦ τοπίου). Ἐργαλεῖα καὶ μηχανές. Οἱ μηχανές στὸ σπίτι μας.

Γ. Ὁ ἄνθρωπος ὡς παραγωγὸς καὶ καταναλωτῆς.

1. Βασικὲς ἀνάγκες.

Τροφή, ἐνδυμασία, κατοικία, ψυχαγωγία, μόρφωση· ἄλλες ἀνάγκες τοῦ παιδιοῦ.

Βασικὲς ἀνάγκες τῆς οἰκογένειας· τροφή, ἐνδυμασία, κατοικία, ψυχαγωγία· ἄλλες ἀνάγκες, ἀλληλοβοήθεια καὶ ἀγάπη.

2. Πηγὲς ἀγαθῶν :

Τὸ ἔδαφος, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα (ἀπλὲς διερευνήσεις με χαρακτηριστικὰ παραδείγματα λ.χ. πῶς φτάνει σ' ἐμᾶς τὸ γάλα ἢ τὸ ψωμί)· ἀγαθὰ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη τεχνολογία (βιοτεχνία, βιομηχανία)· μεταποίηση προϊόντων (εἰσαγωγικὰ παραδείγματα).

3. Μεταφορὰ καὶ κατανάληψη ἀγαθῶν :

Μέσα μεταφορᾶς, ἀγορὰ, ἐμπόριο.

4. Ἡ ἐργασία ὡς μέσο ἐξασφαλίσεως ἀγαθῶν :

Ἐπαγγέλματα, ἐργασία καὶ ἀμοιβή, τὸ χρῆμα. Φυσικὲς πηγὲς ἀγαθῶν· προστασία πηγῶν· ὑγιεινὲς συνήθειες καὶ σωστὴ ἀξιολόγηση.

5. Οἱ ἀνάγκες τῆς κοινότητος :

Τὸ νερό, ἡ συγκοινωνία, ὁ φωτισμός, ἡ θέρμανση. Ἄλλες ἀνάγκες (ἀπλὲς διευρευνητικὲς ἀναφορὲς λ.χ. παιδεία, παιδικὲς χαρὲς κ.τ.ἄ.).

Δ. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐξέλιξη.

1. Ὁ χρόνος

Εἰσαγωγή στὴν ἔννοια τῆς χρονικῆς διαδοχῆς (χτές, σήμερα, αὔριο, πρὶν, μετὰ κ.τ.ἄ. οἱ περιοδικὲς μεταβολές).

Εἰσαγωγή στὶς μετρήσεις τοῦ χρόνου (χρῆση ὀργάνων : ὁ ἡμεροδείκτης, τὸ ρολόι, τὰ ἡμερολόγια).

Εἰσαγωγή στὸν ἱστορικὸ χρόνο μετὰ βᾶση συγκεκριμένα πράγματα καὶ γεγονότα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς κοινότητος (πῶς ἀλλάζει ὁ κόσμος λ.χ. ὁ κύκλος τῆς ζωῆς τοῦ φυτοῦ, τοῦ ζώου, ἡ ἱστορία ἑνὸς δάσους κ.λπ.)

2. Ἡ ἐξέλιξη

Εἰσαγωγή στὴν ἔννοια τῶν πολιτισμικῶν ἀλλαγῶν μετὰ βᾶση μαρτυρίες ποῦ προσφέρει ἡ περιοχὴ τῆς κοινότητος (ἱστορικὰ κατάλοιπα, ἐνδυμασίες, κατοικίες, τεχνικὰ ἔργα κ.τ.ἄ.).

Ἱστορικὰ καὶ ἄλλα σπουδαῖα πρόσωπα τῆς περιοχῆς (ἄγιοι, ἥρωες, εὐεργέτες κ.τ.λ.).

Ἡ Ἑλληνικὴ Σημαία καὶ τὸ ἥρωο τῆς κοινότητος.

Εἰσαγωγικὸ ἱστορικὸ τῆς κοινότητος : πῶς ἀλλάξε ἡ κοινότητα, σχετικὲς παραδόσεις καὶ θρύλοι. Στὰ πολὺ παλιὰ χρόνια· μῦθοι καὶ κατορθώματα τῶν προγόνων μας : τοπικοὶ μῦθοι, ὁ μῦθος τοῦ Ἡρακλεῖ.

ΕΥΚΑΙΡΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Στὴν κατηγορία αὐτὴ ἀνήκουν θέματα ποῦ δὲν ἐντάσσονται φυσικὰ καὶ ὀργανικὰ στὸ συστηματικὰ διαρθρωμένο πρόγραμμα τῆς Μ.τ.Π., ποῦ ἀποτελεῖ τὸν κοινὸ πυρῆνα ἐργασίας γιὰ ὅλα τὰ σχολεῖα τῆς χώρας, ἢ ποῦ ἀπαιτοῦν εἰδικὸ χειρισμό.

Τὰ θέματα αὐτὰ ταξινομοῦνται σὲ ξεχωριστὲς ἐνότητες, γιὰ νὰ δοθεῖ στὸ δάσκαλο ἡ εὐχέρεια νὰ τις ἐντάσσει στὴ σχολικὴ ἐργασία του, ἀνάλογα μετὰ τὴ φύση τους καὶ τις εὐκαιρίες ποῦ παρουσιάζονται σὲ κάθε σχολεῖο.

Τέτοιες ἐνότητες εἶναι :

1. Οἱ ἐποχιακὲς : οἱ ἐποχὲς καὶ οἱ ἀσχολίες τῶν ἀνθρώπων.

2. Ἐπίκαιρες : ἔκτακτα φυσικὰ γεγονότα, γεγονότα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ σχολείου (λ.χ. ὑποδοχὴ πρωτοετῶν μαθητῶν, ἐκδηλώσεις ἀλληλεγγύης κ.τ.ἄ.), τῆς κοινότητος (λ.χ. ἐγκαίνια σχολείου, ὑδραγωγείου κ.τ.λ.), τὴν ἐθνικὴ ζωὴ καὶ ἀπὸ τὴ διεθνή ἐπιχειρήματα (π.χ. ἐπιστημονικὰ ἐπιτεύγματα μετὰ παγκόσμια σημασία, φυσικὰ φαινόμενα κ.ἄ.).

3. Ἐνότητες ἐορταστικῶν ἐκδηλώσεων : θρησκευτικῶν, ἐθνικῶν, κοινωνικῶν, πολιτιστικῶν.

Οἱ ἐνότητες αὐτὲς, μετὰ τὸν ἔντονα βιωματικὸ τους τόνο καὶ τὸν πλοῦτο τοῦ συναισθηματικῶν καὶ λοιποῦ περιεχομένου, προσφέρουν ὀρισμένες ἀναντικατάστατες εὐκαιρίες γιὰ πολὺπλευρὴ καὶ βαθιὰ καλλιέργεια τοῦ παιδιοῦ καὶ ἀποψη θρησκευτικῆ, ἐθνικῆ καὶ κοινωνικῆ (βίωση ἀξιών).

IV. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΣΕ ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

α. Γενικὲς ἐνότητες

A. Ὁ ἄνθρωπος ἀνάμεσα στοὺς συνανθρώπους του

B. Ὁ ἄνθρωπος στὸ γεωφυσικὸ του περιβάλλον

Γ. Πῶς ἐπικοινωνοῦν μετὰξὺ τους οἱ ἄνθρωποι

Δ. Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ φυτὰ

Ε. Ὁ ἄνθρωπος καὶ τὰ ζῶα.

ΣΤ. Πῶς ἱκανοποιεῖ ὁ ἄνθρωπος τὶς ἀνάγκες του

Ζ. Ὁ ἄνθρωπος καὶ οἱ μηχανές

Η. Ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ χρόνος

β. Ἐπιδιώξεις τῶν γενικῶν ἐνοτήτων

A'

Ὁ ἄνθρωπος ἀνάμεσα στοὺς συνανθρώπους του

Δίδονται εὐκαιρίες στοὺς μαθητὲς :

Νὰ διερευνήσουν καὶ νὰ συνειδητοποιήσουν προοδευτικὰ τις σχέσεις τους μέσα στὴν ὁμάδα·

νὰ μάθουν πῶς λειτουργεῖ μία κοινότητα·

νὰ ἀντιληφθοῦν τὴν ἀναγκαιότητα τῆς ὁμαδικῆς ζωῆς·

νὰ ἀναπτύξουν τρόπους σκέψης καὶ συμπεριφορᾶς ποῦ θὰ ὑλοποιοῦν κοινῶς παραδεκτοὺς κανόνες κοινωνικῆς ζωῆς.

B'

Ὁ ἄνθρωπος στὸ γεωφυσικὸ του περιβάλλον

Οἱ μαθητὲς ἐξερευνοῦν τὸ ἄμεσο περιβάλλον, ὥστε :

Νὰ ἀποσαφηνίσουν καὶ νὰ συμπληρώσουν τὸν παραστατικὸ τους κόσμο ἀναφορικὰ μετὰ τὴν ἔννοια καὶ τὴν ἀντίληψη τοῦ χώρου μετὰ ἄμεση ἐποπτεία καὶ μετὰ ἀσκηση σὲ στοιχειώδεις γραφικὲς παραστάσεις καὶ ἀπεικονίσεις·

νὰ ξεχωρίσουν τὰ ἀνθρωπογενῆ στοιχεῖα καὶ νὰ διακρίνουν τις προσιτότερες γι' αὐτοὺς ἀλληλεξαρτήσεις τοῦ φυσικοῦ χώρου καὶ τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότητος·

νὰ ἀποκτήσουν θετικὲς στάσεις καὶ ἐνεργὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν προστασία καὶ ἐξανθρώπιση τοῦ φυσικοῦ τοπίου.

Γ'

Πῶς ἐπικοινωνοῦν οἱ ἄνθρωποι μετὰξὺ τους

Οἱ μαθητὲς :

Γνωρίζουν ἀπὸ κοντὰ τὰ κυριότερα μέσα συγκοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας, ἐξοικειώνονται μετὰ τοὺς ἀναγκαιότερους σχετικὸς συμβολισμοὺς καὶ ἐθίζονται στὴ σωστὴ χρῆση τους, γιὰ ἀποτελεσματικότερη ἐπικοινωνία καὶ ἀποφυγὴ ἀτυχημάτων.

κατανοοῦν τὴν ἀναγκαιότητα καὶ τις διαδικασίες ἐπικοινωνίας τοῦ τόπου μας· ἀποκτοῦν διαθέσεις εὐλιχνοῦς ἐπαφῆς καὶ ἐπικοινωνίας μετὰ τοὺς συνανθρώπους τους.

Δ' και Ε'

'Ο άνθρωπος και τὰ φυτά.

'Ο άνθρωπος και τὰ ζώα.

Δίνονται ευκαιρίες στους μαθητές :

να γνωρίσουν από άμεση παρατήρηση τὸ φυτικό και ζωϊκό κόσμο τῆς περιοχῆς·
να ασκηθοῦν στὴ διάκριση ἀπλῶν σχέσεων μεταξύ φυτῶν και ζώων και στοιχειωδῶν ἀλληλεξαρτήσεων με τὸν ἄνθρωπο·
να ἐθιστοῦν στὴν ἐξερεύνηση τοῦ φυσικοῦ κόσμου και να ἐπιβεβαιώνουν τις ἀτομικές τους ἀνακαλύψεις·
να χαίρονται τὴ φύση και να ἀποκτήσουν ἐνδιαφέρον για τὴν ὀμορφιά της και τὸ μεγαλεῖο της.

ΣΤ'

Πῶς ικανοποιεῖ ὁ ἄνθρωπος τις ἀνάγκες του.

Οἱ μαθητές διερευνοῦν τις δραστηριότητες τῶν ἀνθρώπων τῆς περιοχῆς τους με σκοπὸ :
να ἐπισημάνουν τις κοινές ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων καθὼς και τοὺς τρόπους και τὰ μέσα πού χρησιμοποιοῦν για τὴν ικανοποίησή τους·
να γνωρίσουν τις πηγές ἀγαθῶν τῆς περιοχῆς και να ἐξοικειωθοῦν με ἀπλές και συγκεκριμένες διαδικασίες ἐκμετάλλευσής τους·
να ἐκτιμήσουν τὸν ἀνθρώπινο μόχθο και τὴν ἀνάγκη συνεργασίας, ἀλληλοσεβασμοῦ και ἀλληλεγγύης.

Ζ'

'Ο ἄνθρωπος και οἱ μηχανές

Οἱ μαθητές ἐξοικειώνονται με τὰ ἐπιτεύγματα τῆς τεχνολογίας ἔτσι, ὥστε :
να γνωρίσουν ἀπὸ κοντὰ τὰ πιὸ κοινὰ ἐργαλεῖα πού χρησιμοποιεῖ ὁ ἄνθρωπος για τις ἀνάγκες του·
να ἀποσαφηνίσουν ὀρισμένες ἀπλές ἐπιστημονικές ἔννοιες μέσω συγκεκριμένων μηχανικῶν λειτουργιῶν·
να ἀσκηθοῦν στὴ χρήση ἀπλῶν ἐργαλείων και μηχανῶν·
να ἀξιολογήσουν συγκεκριμένα ἐπιτεύγματα τῆς ἐπιστήμης σὲ συγκεκριμένες ἐφαρμογές τους·

Η'

'Ο ἄνθρωπος και ὁ χρόνος

Οἱ μαθητές ἐξοικειώνονται με τὰ γεγονότα και τὰ φαινόμενα τῆς χρονικῆς ροῆς ἔτσι, ὥστε :
να προσεγγίσουν τις ἔννοιες τῆς χρονικῆς διαδοχῆς και τῶν μεταβολῶν τῶν πραγμάτων·
να ἀναπτύξουν δεξιότητες παρατήρησης, καταγραφῆς και ὑπολογισμοῦ περιοδικῶν φαινομένων·
να μάθουν να ἀναζητοῦν μαρτυρίες σχετικές με τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἀνθρώπου και να τις ἀποτιμοῦν ἀνάλογα.

Εὐκαιριακές ἐνότητες

'Επιδιώξεις :

Οἱ ευκαιριακές ἐνότητες παρέχουν στὸ δάσκαλο τὴ δυνατότητα να ὀργανώσει τὴν ἐσωσχολική και τὴν ἐξωσχολική ζωὴ με τρόπο πού θὰ βοηθήσει τοὺς μαθητές :

α. Στὴν περίπτωση τῶν ἐποχικῶν ἐνοτήτων :
Να συλλάβουν με τρόπο ἀμεσότερο τις ἔννοιες τῆς χρονικῆς διαδοχῆς και τῶν περιοδικῶν ἀλλαγῶν·
να προσεγγίσουν τὸ νόημα τῶν ἀλλαγῶν αὐτῶν μέσα ἀπὸ πραγματικές καταστάσεις τῆς ζωῆς·
να ζήσουν τὸν ἀναγεννητικὸ παλμὸ τῆς φύσης μέσα σ' αὐτὴ και μέσα ἀπὸ δημιουργικές τους ἐκδηλώσεις.

β. Στὴν περίπτωση τῶν ἐπίκαιρων ἐνοτήτων :
να συνδέουν τὴ σχολικὴ μάθηση με τὴν πραγματικὴ ζωὴ, τὴν τοπικὴ και τὴν εὐρύτερη·
να προβληματίζονται, συμμετέχοντας ἐνεργά, πάνω σὲ πραγματικά και τρέχοντα γεγονότα τῆς κοινότητος·
να ἀποκτήσουν βαθύτερη αἴσθηση τῆς κοινωνικῆς τους ὑπόστασης και τοῦ κοινωνικοῦ τους χρέους, ὡς μέλη ὄχι μόνον τῆς τοπικῆς, ἀλλὰ και τῆς ἐθνικῆς και τῆς πανανθρώπινης κοινότητος.

γ. Στὴν περίπτωση τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων :
να γνωρίσουν τὰ πρόσωπα και τὰ γεγονότα πού διαμόρφωσαν τὴν ἐθνικὴ μας κληρονομιά (ιστορικὴ, θρησκευτικὴ κ.τ.λ.)·
να φρονιματιστοῦν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες και τις θυσίες και να ἐνδυναμώνουν μέσα τους τὴ θέληση για συνέχιση τῆς πολιτιστικῆς ἀνάδου.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
ΒΑΣΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΑΞΗ ΠΡΩΤΗ

ΓΕΝ. ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΜΕΡΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΜΕΡΙΚΟΤΕΡΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ
(Θέματα για ἐπεξεργασία)Α'
Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΥΣ
ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥΣ
ΤΟΥ1. Στὴν τάξη τοῦ
σχολείου μου

Τὰ παιδιά ἐξοικειώνονται και προσαρκόζονται στὸ νέο περιβάλλον·
Γνωρίζουν τοὺς συμμαθητές τους και κατανοοῦν τὴν κοινὴ τους φύση μέσα ἀπὸ σχετικές διαφορές και ἀναπτύσσουν αἰσθήματα συνεργασίας ἀλληλοβοήθειας και ἀγάπης.
Εἰσάγονται στὴν ἔννοια τοῦ χώρου και τὴν ἐποπτικὴ του παράσταση.

Γνωριμία με τοὺς συμμαθητές μου : Ποιοί εἶναι, ὀμοιότητες-διαφορές, τύποι χαρακτηριστικοί (π.χ. ὁ ξανθός, ὁ γελαστός κ.τ.λ.)
Γνωριμία με τὸ χῶρο τῆς τάξης· οἱ ἄλλες τάξεις.
Γνωριμία με τὸ χῶρο τοῦ σχολείου· ἐξεικόνιση τοῦ χώρου.
Τὸ διδακτικὸ και βοηθητικὸ προσωπικὸ τοῦ σχολείου

2. Πώς ζούμε στην τάξη μας
- Τὰ παιδιά ἐξοικειώνονται μὲ τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα τῆς σχολικῆς ἐργασίας, τῆς μάθησης καὶ τῆς ψυχαγωγίας.
Συνειδητοποιοῦν προοδευτικὰ τὸ ρόλο τους στὴν ὁμάδα, τὰ καθήκοντα καὶ τὶς ὑποχρεώσεις τους σ' αὐτή.
Ἀναπτύσσουν ἐνδιαφέρον καὶ ἀγάπη γιὰ τὴ μάθηση, τὸ σχολεῖο καὶ τὴν ὁμαδικὴ ζωὴ.
- Ἡ τάξη μας ὡς μία ὁμάδα – οἱ ἄλλες τάξεις
Τὶ μαθαίνουμε στὸ σχολεῖο : «γράμματα» καὶ βιβλία, παιγνίδι καὶ ἐργασία, ὄργανα μάθησης, δραστηριότητες (θρησκευτικὲς κ.ἄ.)
Πῶς δουλεύουμε στὴν τάξη μας : τί κάνει ἡ δασκάλα μας, τί κάνουμε ἐμεῖς, ἐμεῖς καὶ οἱ δάσκαλοι μας, ἐγὼ καὶ οἱ συμμαθητές μου.
Πῶς θὰ γίνουμε μιά προκομμένη τάξη : συμπεριφορὰ, ρόλοι ἀτομικοί, καθαριότητα καὶ ὁμορφιά, συνεργασία, ἀλληλοβοήθεια-χαρὰ, ὁμαδικὲς ἐκδηλώσεις κ.τ.ῆ.
3. Πώς ζούμε στην οἰκογένεια μας.
- Τὰ παιδιά εἰσάγονται στὴν ἔννοια τῆς οἰκογένειας καὶ τῆς λειτουργίας της ὡς ὁμάδας κοινωνικῆς.
Συνειδητοποιοῦν προοδευτικὰ τὸ ρόλο τους σ' αὐτή καὶ τὶς δυνατότητες προσφορᾶς στὴν κοινὴ εὐτυχία.
Κατανοοῦν τὴν ἀνάγκη καὶ τὴν ἀξία τῆς ἐνότητας καὶ ἀγάπης τῶν μελῶν της, καθὼς καὶ τὰ προβλήματα διάφορων οἰκογενειῶν.
Ἡ οἰκογένεια ὡς ὁμάδα : τὰ μέλη, ἡ θέση καθενός, ὁ ρόλος τῶν γονέων, ἡ συνέχεια τῆς ζωῆς (τὸ γενεαλογικὸ δένδρο-εἰσαγωγή), οἱ συγγενεῖς.
Ἀναγκαιότητα καὶ ἀξία τῆς οἰκογένειας : ἀνθρώπινες οἰκογένειες, οἰκογένειες ζῶντων, ὁμοιότητες καὶ διαφορὲς : τί μαθαίνουμε στὴν οἰκογένεια· οἰκογένειες ἐδῶ κι ἄλλου, ἄλλοτε καὶ τώρα (εἰσαγωγικά).
Μιά προκομμένη οἰκογένεια : ἡ μέρα μιᾶς οἰκογένειας· εὐχάριστα καὶ δυσάρεστα γεγονότα, ἐργασία· παιγνίδι, ψυχαγωγία, θρησκευτικὴ ζωὴ.
4. Τὸ σπίτι μας
- Τὰ παιδιά εἰσάγονται στὴν ἔννοια καὶ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς στέγης γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τοὺς ζωντανούς ὁργανισμούς.
Ἀποσαφηνίζουν τὶς γνώσεις καὶ τὶς ἔννοιες σχετικὰ μὲ τὸ εἶδος, τὴ λειτουργικότητα καὶ τὴν κατασκευὴ τοῦ σπιτιοῦ. Ἀσχοῦνται σὲ γραμμικὲς παραστάσεις καὶ ἐξεικονίσεις.
Συνειδητοποιοῦν τὶς αἰτίες διαφοροποίησης τῶν σπιτιῶν καὶ ἐκτιμοῦν ἀνάλογα τὴν ἐξέλιξή τους.
Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς στέγης : γιὰ τί ἔχουμε σπίτια, τί κάνουμε στὸ σπίτι, τί «σπίτια» ἔχουν τὰ ζῶα· τί θὰ γινόμαστε χωρὶς σπίτια.
5. Στὴ γειτονιά μας
- Γνωρίζουν τὸ χῶρο καὶ τὰ πρόσωπα τῆς γειτονιάς διευρύνοντας τὶς ἐμπειρίες καὶ τὶς γνώσεις τους καὶ ἀποσαφηνίζοντας σχετικὲς ἔννοιες.
Ἀναπτύσσουν πνεῦμα ἐκτίμησης καὶ ἀλληλοσεβασμοῦ, κατανόησης καὶ ἀλληλοβοήθειας, καθὼς καὶ σχετικὸ ἐνδιαφέρον καὶ θέληση γιὰ προστασία καὶ βελτίωση τῶν συνθηκῶν ζωῆς.
Πῶς εἶναι τὰ σπίτια μας : χῶροι, ἐπιπλα καὶ σκευὴ, διαφορὲς σπιτιῶν, παλαιὰ καὶ καινούργια, ἐδῶ καὶ ἄλλου· πῶς θὰ ἤθελα νὰ εἶναι τὸ σπίτι μου.
Πῶς γίνεται ἓνα σπίτι : ὕλικά, μέσα, ἄνθρωποι, κ.τ.ῆ. (εἰσαγωγικά). Τὸ σχέδιο τοῦ σπιτιοῦ μου.
Ποιοὶ εἶναι οἱ γείτονες· ποὺ μένουν : σπίτια, διαμερίσματα, πολυκατοικίες· μακρῖνοι-κοντινοὶ γείτονες.
Πῶς εἶναι ἡ γειτονιά μας : μικρὴ-μεγάλη, συγκεντρωμένη-σκόρπια, ἀπομονωμένη-κοντὰ σὲ ἄλλες· χῶροι κοινόχρηστοι ἢ κοινωφελεῖς (ἐκκλησία, παιδικὴ χαρὰ, πλατεία κ.ἄ.).
Οἱ ἄνθρωποι ποὺ μᾶς ἐξυπηρετοῦν στὴ γειτονιά : ὁ μανάβης, ὁ μπακάλης, ὁ θυρωρὸς, ὁ φαρμακοποιὸς κ.ἄ.
Πῶς περνᾶμε στὴ γειτονιά μας : παιγνίδια, συμπεριφορὰ, καθαριότητα, κ.τ.λ.
Πῶς θὰ ἤθελα νὰ εἶναι ἡ γειτονιά μου.
Πῶς εἶναι ἡ συνοικία (τὸ χωριὸ) μας : μικρὴ-μεγάλη, συγκεντρωμένη-σκόρπια, παραλιακὴ-ὄρεινὴ, κ.τ.λ. κοινὸι χῶροι, καταστήματα, δασύλλια, ἐκκλησία κ.τ.ῆ.
6. Ἡ ζωὴ μας στὴ συνοικία· στὸ χωριὸ μας
- Γίνεται μιὰ στενότερη γνωριμία μὲ τὸ χῶρο τῆς συνοικίας, ὡς μέρος, ὅλου τοῦ χῶρου τῆς κοινοτικῆς συμβίωσης καὶ ἀποσαφηνίση σχετικῶν ἔννοιῶν· ὅπως : συνοικία, χωριὸ, πόλη, κοινότητα, ἀγορὰ κ.τ.ῆ.
Καλλιεργεῖται τὸ κοινοτικὸ-κοινωνικὸ πνεῦμα μὲ ἐνεργητικὴ συμβολὴ καθενός στὴν ἀνάπτυξη ἀρμονικῆς συμβίωσης καὶ τὴν προκοπὴ τῆς κοινότητας.
Ἐπιδιώκεται ἡ ἐξοικείωση μὲ τὰ πραγματικὰ γεωγραφικὰ στοιχεῖα καὶ τοὺς ἀντιστοιχοῦς ὄρους στὰ πλαίσια μιᾶς συνολικῆς ἐπισκόπησης τῆς περιοχῆς (μορφολογικὴ ὕψη).
Συνειδητοποιοῦνται ἡ μορφολογικὴ διαφοροποίηση κάθε τόπου καὶ οἱ συνέπειες τῆς ἀνθρώπινης ἐπενέργειας.
Οἱ ἄνθρωποι ποὺ μᾶς ἐξυπηρετοῦν : ὁ μπακάλης, τὸ σουπερμάρκετ, ὁ ταχυδρόμος, ὁ ὁδοκαθαριστής, ὁ γιατρὸς κ.ἄ.
Ἰδιαιτέρα βασικὰ γνωρίσματα : τί ξεχωρίζει τὴ συνοικία (τὸ χωριὸ) ἀπὸ ἄλλες διπλανὲς σὲ φυσικὲς καὶ ἀνθρωπογενεῖς ἰδιαιτερότητες.
Ποῦ εἶναι χτισμένο τὸ χωριὸ (ἢ πόλη) μας : ὄρεινὸ-πεδινὸ, παραθαλάσσιο κ.τ.ῆ.
τοποθεσία σχετικὴ ὀνοματολογία τοῦ τόπου, μορφολογικὰ στοιχεῖα (βασικὲς ἔννοιες, χωρὶς λεκτικὸς ὀρισμὸς).
Ἔργα τῆς φύσης καὶ τοῦ ἀνθρώπου : λίμνες, δάση, φράγματα, δρόμοι, γεφύρια, ἀναδασώσεις κ.τ.ῆ.

Β' Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ 1. Ὁ τόπος
ΣΤΟ ΓΕΩΦΥΣΙΚΟ
ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

- Γίνεται εισαγωγή και άσκηση στο στοιχειώδη προσανατολισμό σε συνδυασμό με αναπαραστάσεις μορφών χώρου.
2. Τι καιρό έχουμε
- Τα παιδιά ασκούνται στην παρατήρηση φυσικών φαινομένων και στην ταξινόμησή τους.
- Μαθαίνουν για τις τέσσερις εποχές και τα κυρίαρχα φαινόμενα σε συνδυασμό με σχετικές βασικές έννοιες : εποχή, ξηρασία-ύγρασία, άνεμος, βροχερός καιρός κ.τ.δ. Κατανοούν ότι κάθε τόπος έχει και τις ιδιαίτερες καιρικές συνθήκες.
3. Πώς ζούμε στον τόπο μας
- Τα παιδιά έπισημαίνουν χαρακτηριστικά προβλήματα ή τρόπους ζωής των κατοίκων με συγκεκριμένα στοιχεία αναφοράς π.χ. ένδυματα, έλλειψη νερού, δρόμων κ.τ.λ. Κατανοούν σχετικές εξαρτήσεις από τη μορφολογία και το κλίμα του τόπου. Αξιολογούν ανάλογες ενέργειες του ανθρώπου για βελτίωση των όρων ζωής.
1. Με τι ταξιδεύουμε
- Τα παιδιά άποσαφηνίζουν τις γνώσεις τους και τις έννοιες αναφορικά με τα βασικά μέσα συγκοινωνίας.
- Άποκτούν έποπτική αντίληψη αυτών των μέσων. Κατανοούν (με συγκεκριμένες αναφορές και γεγονότα) τη χρησιμότητα των μέσων συγκοινωνίας και τη σημασία τους για τη βελτίωση των όρων τής ζωής.
2. Τι προβλήματα συγκοινωνίας έχουμε
- Διεύρυνση των γνώσεων σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας τής συγκοινωνίας. Έπισημανση ειδικών προβλημάτων για τα άτομα και την κοινότητα (κίνδυνοι, έλλείψεις, διευκολύνσεις κ.ά.) Έξοικειωση με στοιχειώδεις κανόνες και σήματα κυκλοφορίας για αυτοπροστασία και σωστή συμπεριφορά. Γνωριμία με τους ανθρώπους που δουλεύουν στις συγκοινωνίες και εκτίμησή τής προσφοράς τους.
3. Πώς επικοινωνούμε μεταξύ μας.
- Τα παιδιά άποσαφηνίζουν τις γνώσεις τους και τις έννοιες αναφορικά με τα βασικά μέσα επικοινωνίας. Άποκτούν έποπτική αντίληψη των μέσων αυτών και εξοικειώνονται με τη χρήση τους. Έπισημαίνουν ειδικά προβλήματα επικοινωνίας στην κοινότητα. Κατανοούν (με συγκεκριμένες αναφορές και γεγονότα) τη χρησιμότητά τους και εκτιμούν την προσφορά όσων εργάζονται στις επικοινωνίες.
- Προσανατολισμός στο χώρο : το ταξίδι του ήλιου-άνατολή και δύση, έντοπισμός αντικειμένων (χονδρικά), τα άλλα σημεία του ορίζοντα (στοιχειώδης άσκηση). Άνάγλυφες παραστάσεις του χώρου. Πού κατοικούν άλλοι άνθρωποι : χωριά και πόλεις σ' άλλα μέρη (άπλη αναφορά).
- Βραχύχρονες μεταβολές του καιρού : από το πρωί ως το βράδυ, από μέρα σε μέρα, μέσα στην εβδομάδα· σχετικές έννοιες : κρύο-ζέστη, λιακάδα-συννεφιά, βροχή κ.τ.δ. Έποχικές μεταβολές : οι 4 εποχές του χρόνου και οι αλλαγές του καιρού στον τόπο μας. Κύκλος του νερού : από την εξάτμιση στη βροχή, τρεχούμενα και στάσιμα νερά, άλλες μεταβολές του νερού (χιόνι, πάγος, χαλάζι). Ό καιρός σ' άλλους τόπους : άπλές αναφορές περιγραφές, και δείξη εικόνων.
- Ό ρουχισμός και η ένδυμασία μας : καλοκαιρινά, χειμερινά, εργασίας κ.ά. Οι εργασίες που κάνουμε : όσες συνδέονται με τον καιρό και τον τόπο. Η επικοινωνία με τους άλλους. Τα καλά και τα κακά : δυσκολίες που πρόερχονται από ειδικές συνθήκες και από τη δράση του ανθρώπου π.χ. καταστροφή δάσους, κατολισθήσεις, κ.τ.δ. Πώς ζούν άλλοι : άπλές αναφορές από διηγήσεις, εικόνες κ.τ.δ.
- Οι καθημερινές μετακινήσεις μας : πού πηγαίνουν οι μαθητές, οι δάσκαλοι, οι γονείς, οι άλλοι άνθρωποι. Πώς πηγαίνουν· γιατί μετακινούνται· κάνουν μακρινότερα ταξίδια;
- Μέσα συγκοινωνίας: με τι μέσα μετακινούνται οι άνθρωποι στην κοινότητά μας· άλλα γνωστά μέσα συγκοινωνίας· σε τι εξυπηρετούν.
- Πώς ταξίδευαν παλιότερα : εισαγωγή
- Πώς γίνεται η συγκοινωνία : ό αυτοκινητόδρομος, το αεροδρόμιο, οι σιδηροδρομικές γραμμές, το λιμάνι-τρόπος κίνησης· τί απ' αυτά υπάρχουν στην κοινότητα· τί δεν υπάρχουν, γιατί· δυσκολίες σχετικές. Οι άνθρωποι που μας εξυπηρετούν : οι οδηγοί, οι εισπράκτορες, οι τροχονόμοι, οι αεροσυνοδοί και άλλοι υπάλληλοι. Προβλήματα κυκλοφορίας : πώς περνάμε ένα δρόμο, τα σήματα που «μιλάνε», οι κίνδυνοι πώς πρέπει να συμπεριφερόμαστε σε κάθε περίπτωση μετακίνησης-ταξιδίου.
- Πώς συνεννοούμαστε καθημερινά : κουβέντες και χειρονομίες· συνεννόηση μ' αυτούς που βρίσκονται κοντά μας· συνεννόηση μ' αυτούς που βρίσκονται μακριά μας· πώς και σε ποιές περιπτώσεις γίνεται. Το γράμμα, το τηλέφωνο, το τηλεγράφημα. Χρησιμότητα, χρήση, τρόπο μεταβίβασης, υλικά· πώς γράφουμε ένα γράμμα. Οι άνθρωποι που μας εξυπηρετούν : ό ταχυδρόμος, η τηλεφωνήτρια, υπάλληλοι ΟΤΕ, ΕΛΤΑ κ.ά.

Γ' ΠΩΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΟΥΝ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Δ'
Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΚΑΙ ΤΑ ΦΥΤΑ

1. Γνωρίζουμε
τά φυτά

Γίνεται άπλή γνωριμία, από άμεση αντίληψη και παρατήρηση, με τὰ πιό κοινά φυτά τῆς περιοχῆς και άποσαφήνιση σχετικῶν έννοιῶν. Άναγνωρίζονται με τὰ κοινά τους όνόματα και γίνονται στοιχειώδεις ταξινομήσεις και όμαδοποιήσεις. Άναπτύσσεται ἡ διάθεση για έξερεύνηση και ανακάλυψη στη φύση και ἡ αγάπη για τὸ φυσικό περιβάλλον.

2. Σὲ τί μᾶς
χρειάζονται

Κατανόηση τῆς ώφελιμότητας τῶν φυτῶν για τὸν άνθρωπο.

Κατανόηση τοῦ αγώνα τοῦ ανθρώπου για τὴ διατήρηση και τὴν εξέλιξή τους.

Καλλιέργεια θετικῶν στάσεων και διαθέσεων απέναντι στὸ φυτικό κόσμο.

3. Πῶς μεγαλώνει
ένα φυτό.

Οἱ μαθητὲς ασκοῦνται στη παρατήρηση συγκεκριμένων φυτῶν για τὴν επιβεβαίωση ἢ απόκτηση γνώσεων σχετικῶν με τὴν ανάπτυξή τους.

Άναγνωρίζουν διάφορα έξωτερικά μέρη και ὄργανα και τὴ λειτουργική τους σχέση.

Κατανοοῦν βασικὲς τους ανάγκες.

Άποκτοῦν στοιχειώδεις γνώσεις και ικανότητες για καλλιέργεια φυτῶν και ανάπτυξουν σχετικό ένδιαφέρον και αγάπη.

Πῶς γίνεται ἡ επικοινωνία στην Κοινότητά μας : έγκαταστάσεις, καταστήματα, χώροι, υπάλληλοι, ειδικὲς ανάγκες και δυσκολίες.

Τὰ φυτά τοῦ σπιτιοῦ : διακοσμητικά τοῦ σπιτιοῦ, τῆς αὐλῆς και τοῦ κήπου και λαχανικά, καρποφόρα δένδρα-άναγνωρίσεις, ταξινομήσεις, παρατηρήσεις έξωτερικῶν χαρακτηριστικῶν (π.χ. φυτά ποῦ τρώγονται, ποῦ βγάζουν καρπούς κ.τ.δ.).

Άλλα φυτά ποῦ ξέρουμε : όνομάτισμα και ταξινομήσεις φυτῶν τῆς περιοχῆς, έξερεύνησεις, όμοιότητες και διαφορές. Άλλα φυτά. Συγκρότηση συλλογῶν, π.χ. ριζῶν, φύλλων, λουλουδιῶν.

Γιατί περιποιούμαστε τὰ φυτά : ποιά χρησιμοποιοῦμε για τροφή, για στόλισμα, για φωτιά κ.ά.

Φυτά άγρια και έξευγενισμένα : έρευνα και ανακάλυψη στὸν τόπο τοῦ μαθητῆ.

Περιποίηση φυτῶν : σκάψιμο, πότισμα, σκάλισμα, κ.τ.δ.

Δουλειὲς στὸν κῆμο μας, δουλειὲς στὰ χωράφια, στοὺς δεινδρόκηπους.

Τί θα κάνουμε χωρὶς φυτά.

Τί χρειάζεται ένα φυτό για νὰ μεγαλώσει : τροφή, νερό, ζέστη, ἥλιο.

Ποῦ βρίσκει ὅ,τι χρειάζεται: χῶμα-λίπασμα, νερό, βροχή-πότισμα, ἥλιος-φῶς, προφύλαξη από κρύα και πάγους κ.τ.δ. Σχετικοὶ μικροπειραματισμοὶ.

Πῶς τὰ παίρνει : ὄργανα φυτῶν : ρίζες, κορμός, κλαδιά, φύλλα τὰ άνθη και ὁ καρπός (παρατηρήσεις, όνομασία, συλλογές).

Μεγαλώνουμε κι εμεῖς φυτά : σχετικὲς έργασίες, ανάλογα με τίς συνθήκες τοῦ σχολείου.

Ε'
Ο ΑΝΠΡΩΠΟΣ
ΚΑΙ ΤΑ ΖΩΑ

1. Γνωρίζουμε
τά ζῶα

Γίνεται γνωριμία τῶν παιδιῶν από άμεση αντίληψη και παρατήρηση, τῶν πιό κοινῶν ζῶων τῆς περιοχῆς και άποσαφήνιση σχετικῶν έννοιῶν. Άναγνωρίζονται με τὰ κοινά τους όνόματα και γίνονται στοιχειώδεις ταξινομήσεις και όμαδοποιήσεις.

Άναπτύσσεται ἡ διάθεση για έξερεύνηση και ανακάλυψη στη φύση και ἡ αγάπη για τὸ φυσικό περιβάλλον.

2. Σὲ τί μᾶς
χρειάζονται

Κατανόηση τῆς ώφελιμότητας τῶν ζῶων για τὸν άνθρωπο.

Κατανόηση τοῦ αγώνα τοῦ ανθρώπου για τὴ διατήρηση και τὴν περιποίησή τους.

Καλλιέργεια θετικῶν στάσεων και διαθέσεων απέναντι στὸ ζωικό κόσμο.

3. Πῶς μεγαλώνει
ένα ζῶο.

Άσκηση τῶν μαθητῶν στη παρατήρηση συγκεκριμένων ζῶων και επιβεβαίωση ἢ απόκτηση γνώσεων σχετικῶν με τὴν ανάπτυξή τους

Τὰ ζῶα τοῦ σπιτιοῦ : ζῶα ποῦ τρέφομε για συντροφιά (π.χ. γάτες, σκύλους), ζῶα άγροτικοῦ σπιτιοῦ-άναγνωρίσεις, ταξινομήσεις, παρατηρήσεις έξωτερικῶν χαρακτηριστικῶν (π.χ. ζῶα ποῦ μᾶς δίνουν τροφή, ποῦ μᾶς προστατεύουν, ποῦ ζοῦν κοντὰ σὲ νερό, ποῦ ἔχουν φτερά κ.τ.δ.).

Άλλα ζῶα ποῦ ξέρουμε : όνομάτισμα, και ταξινομήσεις ζῶων τῆς περιοχῆς, όμοιότητες και διαφορές.

Άλλα ζῶα.

Κατάρτιση λευκωμάτων και συλλογῶν : φωτογραφίες, διατήρηση έντόμων, φτερῶν κ.τ.λ.

Γιατί περιποιούμαστε τὰ ζῶα : ποιά χρησιμοποιοῦμε για τροφή (ποιὲς τροφές); για δουλειές, για προστασία, για όμορφιά.

Ζῶα έξημερωμένα και άγρια : (τοῦ τόπου μας) : ποῦ ζοῦσαν πρώτα και γιατί έξημερώθηκαν, ώφέλειες και ζημιές.

Στὸ ζωολογικό κῆπο.

Περιποίηση ζῶων: στοιχειώδεις αναφορὲς στη μέριμνα για τροφή, πότισμα, στέγη, ασφάλεια, προστασία, ιατρική περίθαλψη. Δουλειὲς στὸ ζωοτροφείο τοῦ σχολείου μας.

Τί χρειάζεται ένα ζῶο, για νὰ μεγαλώσει : τροφή, νερό, ὕδνο, ζέστη, στέγη.

Ποῦ βρίσκει ὅ,τι χρειάζεται: τί τρώει, πῶς αποκτὰ τὴν τροφή. Σχετικὰ ὄργανα (λ.χ. κυνήγι), τί προσφέρει ὁ άνθρωπος. Τὰ ζῶα τὸ χειμῶνα κ.τ.δ.

Ἀναγνώριση ἐξωτερικῶν μερῶν καὶ ὀργάνων καὶ λειτουργικὴ τους συσχέτιση.

Κατανόηση βασικῶν ἀναγκῶν.

Ἀπόκτηση στοιχειωδῶν γνώσεων καὶ ἰκανοτήτων γιὰ τὴν πρακτικὴ περιποίηση ζώων καὶ ἀνάπτυξη σχετικῶν ἐνδιαφέροντος καὶ ἀγάπης.

Μεγαλώνουμε ἓνα ζῶο : συντηροῦνται, ἀπὸ ὁμάδες παιδιῶν, μικρὰ ζῶα (π.χ. ψαράκια, σαλιγκαροὶ, χελῶνες) ἢ καὶ μεγαλύτερα μεταφέρουν στὸ σχολεῖο τὴν πείρα ἀπὸ τὸ σπίτι τους καὶ συζητοῦν.

ΣΤ'

ΠΩΣ ΙΚΑΝΟΠΟΙΕΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΙΣ ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ

1. Τί χρειάζεται ἓνα παιδί γιὰ νὰ μεγαλώσει.

Τὰ παιδιά συνειδητοποιοῦν τίς βασικὲς τους ἀνάγκες καὶ κατανοοῦν ὅτι ὅλα τὰ παιδιά τοῦ κόσμου ἔχουν τίς ἴδιες ἀνάγκες.

Ἀναπτύσσουν διαθέσεις γιὰ ἀλληλοκατανόηση καὶ ἀλληλεγγύη.

Ἀποκτοῦν θετικὲς στάσεις γιὰ σωστὴ συμπεριφορὰ στὴν καθημερινὴ μέριμνα γιὰ τὴν ἀναπτυξή τους (π.χ. λήψη τροφῆς, καθαριότητα, ὕπνος).

Τί χρειάζεται ἓνα δένδρο, ἓνα ζῶο γιὰ νὰ μεγαλώσει (ἀναφορὰ στὰ προηγούμενα).

Τί χρειάζονται τὰ παιδιά γιὰ νὰ ζήσουν καὶ νὰ μεγαλώσουν: τροφή, νερό, ὕπνο, ἐνδυμασία, κατοικία, ἥλιο, ἀέρα.

Ἄλλες ἀνάγκες (παιχνίδι, ψυχαγωγία, προστασία ἀγάπης). Πῶς περνῶ καὶ τί κάνω σ' ἓνα ἡμερονύκτιο.

Τί χρειάζονται ἄλλα παιδιά στὸν κόσμο: ἔχουν τίς ἴδιες ἀνάγκες; ὑπάρχουν παιδιά μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες (ἄρρωστα, πεινασμένα, ἀνάπηρα κ.τ.λ.)

2. Τί χρειάζεται μιὰ οἰκογένεια

Ἀναγνωρίζουν τίς ἀνάγκες τῆς οἰκογένειας ὡς προεκτάσεις τῶν ἀτομικῶν ἀναγκῶν.

Ἀναγνωρίζουν καὶ ἐκτιμοῦν τὸ ρόλο τῆς οἰκογένειας γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν τῶν παιδιῶν.

Ἀναπτύσσουν στάσεις συμπάθειας γιὰ ἀναξιοπαθοῦσες οἰκογένειες καὶ διάθεση κατανόησης καὶ ἀγάπης.

Τί μᾶς προσφέρουν οἱ γονεῖς μας : τροφή, στέγη, προστασία, ἀγάπη κ.τ.λ.

Τί χρειάζεται μιὰ οἰκογένεια γιὰ νὰ ζήσει: ἀναγωγή τῶν ἀτομικῶν ἀναγκῶν στὸ ἐπίπεδο τῆς ὁμάδας-οἰκογένειας.

Ἐξειδίκευση σὲ ἄλλες περιπτώσεις π.χ. χῶροι δουλειᾶς, αὐλὴ, κοινόχρηστοι χῶροι, περιποίηση γερόντων κ.τ.λ. Πῶς βοηθοῦμε ὅλοι.

Οἰκογένειες ποὺ δὲν ἔχουν ὅ,τι τοὺς χρειάζεται : ὄρφανά, χωρὶς στέγη, κ.τ.θ.

Πῶς συντηροῦνται.

3. Ἀπὸ ποῦ παίρνουμε ὅ,τι μᾶς χρειάζεται

Τὰ παιδιά γνωρίζουν τὰ βασικὰ προϊόντα τοῦ τόπου, τὴν ἀγορὰ καὶ τὸν τρόπο μεταφορᾶς τῶν ἀγαθῶν στὸ σπίτι.

Συνειδητοποιοῦν, ὅτι κάθε τόπος παράγει ὀρισμένα ἀγαθὰ.

Ἀναπτύσσουν παραπέρα τὴ διάθεση γιὰ ἐξερεύνηση τοῦ περιβάλλοντος, φυσικοῦ καὶ κοινωνικοῦ, καὶ γιὰ διατήρηση καὶ προστασία τῶν πηγῶν ἀγαθῶν.

Πηγὲς ἀγαθῶν : τί μᾶς δίνει τὸ ἔδαφος, πῶς ἔρχεται τὸ νερὸ σπíti μας, τί μᾶς δίνουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα τοῦ τόπου μας, τί φέρνουμε ἀπὸ ἄλλα μέρη, ποιά γίνονται, σὲ ἐργοστάσια.

Μεταφορὰ καὶ κατανάλωση προϊόντων: ἀπὸ τὸ χωράφι-κῆπο στὸ σπίτι, ἀπὸ τὴν ἀγορὰ στὸ σπίτι, ἀπὸ τὸ χωριὸ στὴν πόλη, χῶρος ἐναποθήκευσης καὶ συσκευασίας; μέσα μεταφορᾶς.

Σημείωση : παίρνουμε ὡς ἀφετηρία ἐνδεικτικὰ ἓνα ἀγαθὸ π.χ. τὸ γάλα, τὸ ψωμί.

Μιὰ περιήγηση στὴν ἀγορὰ μας : τί βρίσκουμε, τί βρίσκουμε σὲ ἄλλες ἀγορές; τί καταστήματα ἔχουμε, τί πουλᾶνε.

Πῶς θὰ ἔχουμε πάντα ὅ,τι μᾶς χρειάζεται: προστασία πηγῶν (εἰσαγωγικὰ).

4. Πῶς αποκτοῦμε ὅ,τι μᾶς χρειάζεται

Τὰ παιδιά μαθαίνουν τὰ κυριότερα ἐπαγγέλματα κάνοντας στοιχειώδεις ταξινομήσεις.

Κατανοοῦν τὴν ἔννοια, τὴν ἀνάγκη καὶ τὴ χρησιμότητα τῆς ἐργασίας καθὼς καὶ τίς σχετικὲς ἔννοιες : ἀμοιβή-χρῆμα, ἐπάγγελμα.

Μαθαίνουν νὰ ἀναγνωρίζουν τὰ ἑλληνικὰ νομίσματα καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν.

Ἀποκτοῦν θετικὲς στάσεις ἀπέναντι στὴν ἐργασία καὶ τοὺς ἐργαζόμενους.

Δουλειὲς ποὺ κάνουν οἱ ἄνθρωποι: ὅλοι ἐργάζονται;

Δουλειὲς ποὺ κάνουν οἱ γονεῖς μας: τί προϊόντα βγαίνουν μὲ τὴν ἐργασία τους; ἄλλες δουλειές.

Ἔργασία καὶ ἀμοιβή: ποιοὶ κερδίζουν μόνο χρήματα, ποὺ βρίσκουν οἱ ἄλλοι τὰ χρήματα (πουλῶ-κερδίζω-ἀγοράζω); τί ἀγοράζουμε μὲ τὰ χρήματα-ἑλληνικὰ νομίσματα.

Τί θὰ γινόμαστε χωρὶς δουλειά: διάφορες ὑποθέσεις, ἐκτιμήσεις, συγκρίσεις.

Ζ'

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΗΧΑΝΕΣ

1. Ἐργαλεῖα καὶ μηχανές ποὺ χρησιμοποιοῦμε στίς ἐργασίες μας.

Οἱ μαθητὲς διευρύνουν τίς γνώσεις τους ἀναφορικὰ μὲ τὰ πιὸ κοινὰ ὄργανα ποὺ οἱ ἄνθρωποι χρησιμοποιοῦν στίς δουλειές τους.

Ὀργανα (ἐργαλεῖα καὶ μηχανές) τοῦ σχολείου: μολύβια, ψαλίδια, χάρακες, κουδούνι, διάφορες συσκευές-ἐπισημάνση, ὀνοματισμικὴ λειτουργία-χρῆση.

- Ἐξοικειώνονται με τὸν τρόπο λειτουργίας τους, καὶ κατανοοῦν συναφεῖς ἔννοιες.
Ἐξοικειώνονται με τὴ χρήση τους σὲ συνάρτηση με τοὺς κινδύνους καὶ τὴν ἀποφυγὴ τους.
2. Σὲ τί μᾶς βοηθοῦν οἱ μηχανές.
- Συνειδητοποιοῦν τὴ λειτουργικὴ βάση τῆς ἐργασίας καὶ τὸ ρόλο τῶν ὀργάνων.
Ἐξοικειώνονται με τὰ μέσα καὶ τοὺς τρόπους ἀξιοποίησης ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο φυσικῶν καὶ τεχνητῶν δυνάμεων στὴν ἐργασία.
Κατανοοῦν τὴν ἐφευρετικὴ δύναμη τοῦ ἀνθρώπου.
3. Τί εἶναι ἓνα ἐργοστάσιο
- Γίνεται γνωριμία, ἀπὸ ἄμεση ἐποπτεία, με τὰ ἐργαστήρια καὶ ἐργοστάσια τῆς κοινότητος.
Γίνεται εἰσαγωγή στὴν ἔννοια (στὴν πρακτικὴ τῆς διάστασης) τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας (ὀμαδικῆς)
Κατανοεῖται καὶ ἐκτιμᾶται ὁ ρόλος τῶν ἐργοστασίων στὴ βελτίωση τῶν ὄρων ζωῆς καὶ σὲ ἄλλες συνέπειες.
- Ἐξοικειώνονται με τὸν τρόπο λειτουργίας τοῦ σπιτιοῦ: τῆς κουζίνας, τοῦ ὑπνοδωματίου, τῶν βοηθ. χώρων κ.λπ.—ὅπως καὶ στὰ προηγούμενα.
Ὅργανα ποὺ χρησιμοποιοῦν οἱ ἐπαγγελματίες τῆς περιοχῆς: ὅπως στὰ προηγούμενα.
Ἐπικίνδυνα σκευὴ καὶ ἐργαλεῖα στὸ σπίτι, στὸ σχολεῖο, στὸ δρόμο.
Πῶς κάνει ὁ ἄνθρωπος τίς δουλειές του: χρῆση χειρῶν, ποδιῶν καὶ ἄλλων μερῶν τοῦ σώματος· χρῆση ὀργάνων: ξύλων, πέτρας, κατασκευῶν (π.χ. μαχαίρια, κουτάλια, μίξερ, ραπτομηχανές κ.τ.λ.)
Πῶς κινοῦμε τίς μηχανές: με τίς σωματικὲς μας δυνάμεις, με τὸ νερό, τὸν ἀέρα, τὸν ἀτμό, τὸν ἠλεκτρισμό· ἀπλὲς παιγνιώδεις (πειραματικὲς) κατασκευές π.χ. νερόμυλος, ἀνεμοδείκτης κ.ἄ.
Πότε κάνουμε τὴ δουλειά μας καλύτερα: παραδείγματα ποὺ δείχνουν ὅτι με τὰ ἐργαλεῖα καὶ τίς μηχανές ἡ ἐργασία γίνεται ταχύτερα, ἀποδοτικότερα καὶ εὐκολότερα.
Τὸ ἐργοστάσιο (ἢ ἐργαστήριον) τῆς κοινότητος.
Πῶς κινεῖται, πῶς εἶναι φτιαγμένο, πῶς ἐργάζονται, πῶς ἐργάζονται (παρατηρήσεις, διαπιστώσεις).
Τί παράγει ἓνα ἐργοστάσιο: Προϊόντα, συσκευασία, διάθεση· ἀπὸ ποῦ παίρνουν τίς πρώτες ὕλες, τί προσφέρει ἢ περιοχῆ—πόσο χρήσιμο εἶναι γιὰ ὅλους μας.

Η'

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΚΑΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ

1. Πῶς περνᾶει ὁ χρόνος
- Τὰ παιδιὰ εἰσάγονται ἐμπειρικὰ στίς ἔννοιες τῆς διαδοχῆς τῶν γεγονότων καὶ τῶν φαινομένων καὶ στὴν ἔννοια τοῦ χρόνου με βάση τίς συγκεκριμένες ἐνέργειές τους.
Ἀποκτοῦν δεξιότητες καταγραφῆς γεγονότων καὶ χρονικῶν περιόδων με ἀριθμούς ἢ σύμβολα καὶ ἱκανότητες ἀναγνώρισης σχετικῶν καταγραφῶν καὶ ὀργάνων μέτρησης τοῦ χρόνου.
2. Πῶς ἀλλάζουν τὰ πράγματα με τὰ χρόνια
- Τὰ παιδιὰ εἰσάγονται στὴν ἔννοια τῆς ἀλλαγῆς (ἐξελικτικὰ) με βάση παρατηρήσεις τους σὲ συγκεκριμένα περιστατικά.
Κατανοοῦν τὸ ρόλο τοῦ ἀνθρώπινου παράγοντα στίς ἀλλαγές τῶν πραγμάτων κάνοντας κρίσεις καὶ ὑποθέσεις.
Συγκεκριμενοποιοῦν προηγούμενες ἔννοιες χρόνου καὶ προσεγγίζουν νέες σχετικὲς με τὴν ἐξέλιξη—μεταβολὴ καὶ πρόοδο.
3. Πῶς ἀλλάζουν οἱ ἄνθρωποι με τὰ χρόνια
- Οἱ μαθητὲς ἀντιλαμβάνονται ὅτι κάθε ἄνθρωπος ἔχει μιὰ ἱστορία καὶ εἰσάγονται στὴν ἔννοια τῆς ἱστορικῆς ἀλλαγῆς.
Εἰσάγονται στίς ἔννοιες τοῦ χρόνου με βάση τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον
Μαθαίνουν στοιχειώδη πράγματα, ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ τόπου τους καὶ φρονηματίζονται σχετικὰ.
- Πῶς περνοῦν οἱ ὥρες μας: πρωτῆ-μεσημέρι-βράδυ (καὶ τὰ ἐνδιάμεσα) σὲ σχέση με συγκεκριμένες δραστηριότητες (ἀτομικές, σχολικές, οἰκογενειακές).
Πῶς περνοῦν οἱ μέρες; με τὸν ἴδιο τρόπο γιὰ τὸ σήμερα-χτές-αὔριο· οἱ μέρες τῆς ἐβδομάδας, οἱ μῆνες, οἱ ἐποχές.
Πῶς μετροῦμε τὸ χρόνο: τὸ ἡμερονύκτιο, τὸ ρολόγι (εἰσαγωγικὰ), τὸ ἡμερολόγι ἢ ἡμεροδείκτης: ἀνάγνωση καὶ καταγραφή ἡμερομηνιῶν.
Οἱ ἔννοιες: τώρα-μετὰ-πρὶν-ἔπειτα κ.τ.ῶ.
Ἡ ἱστορία ἐνός φυτοῦ: παρατηρήσεις, περιγραφές, σχόλια, δείξη εἰκόνων κ.τ.ῶ.
Πῶς ἀλλάζει με τὸν καιρό.
Ἡ ἱστορία ἐνός ζώου: διαδοχικὰ στάδια τῆς ζωῆς του, ὅπως καὶ στὸ προηγούμενο.
Ἡ ἱστορία ἐνός σπιτιοῦ: πῶς εἶναι σήμερα, πῶς ἦταν ἀρχικὰ· σπίτια σὲ παλιές ἐποχές, σπίτια σύγχρονα· τί παθαίνουν τὰ σπίτια με τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου.
Ὅλοι ἔχουμε τὴν ἱστορία μας: ἡ δική μου ἱστορία (κάθε μαθητῆ), ἡ ἱστορία τῶν γονέων μου καὶ τῶν παππούδων μου, πῶς ἦταν μωρὰ, πῶς ἀνδρώθηκαν (π.χ. ὁ πατέρας μου μαθητῆς, στρατιώτης, γαμπρός) τὸ γενεαλογικὸ μου δένδρο.
Πῶς θὰ εἶναι ὕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια. ὑποθετικὸ, ἱστορικὸ κατ' ἀναλογία με τὰ προηγούμενα καὶ τίς ὑποενότητες Η1 καὶ Η2. Ἱστορικὰ ἢ μυθολογικὰ τοῦ χωριοῦ (τῆς πόλης) μας ἐξαφορμῆς καὶ με βάση ὑπάρχοντα μνημεῖα (κἄστρα, τείχη, ναοί, κτίσματα κ.τ.λ.) σὲ μιὰ πολὺ ἀπλή, στοιχειώδη μορφή. Τὸ ἥρωο, τὸ μουσεῖο.

ΤΑΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΓΕΝΙΚΕΣ
ΕΝΟΤΗΤΕΣΜΕΡΙΚΟΤΕΡΕΣ
ΕΝΟΤΗΤΕΣΣΤΟΧΟΙ ΚΑΘΕ ΜΕΡΙΚΟΤΕΡΗΣ
ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΥΛΗΣΒΑΣΙΚΑ ΑΝΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕ-
ΝΟΥ ΤΩΝ ΜΕΡΙΚΟΤΕΡΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

(Θέματα για έπεξεργασία)

Α'

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ 1. 'Η ζωή μας
ΑΝΑΜΕΣΑ στο σχολείο
ΣΤΟΥΣ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Διεύρυνση τῶν στόχων τῶν ἐνοτήτων Α1 καὶ Α2 τῆς Α' τάξης μεῖς ἰδιαίτερη ἔμφαση στὰ ἐξῆς :

Νὰ γνωρίσουν τὰ παιδιὰ τὶς (νέες) συνθήκες ἐργασίας τους στὸ σχολεῖο καὶ νὰ ἐθιστοῦν σχετικὰ.

Νὰ συνειδητοποιήσουν τὸ ρόλο τους στὴν οὐμάδα καὶ τὴν ἀξία τῆς σχολικῆς ἐργασίας γιὰ τὴ μόρφωση τῆ δικῆ τους καὶ ὄλων τῶν ἀνθρώπων.

Νὰ ἀσκηθοῦν σὲ ἀναπαραστάσεις χώρων καὶ ἀντικειμένων, μεῖς βάση τὸ σχολικὸ χῶρο.

Διεύρυνση τῶν μαθήσεων τῶν ἀντίστοιχων ἐνοτήτων τῆς Α' τάξης, γνωριμία μεῖς τοὺς συμμαθητῆς μου, γνωριμία μεῖς τὸ διδακτικὸ καὶ βοηθητικὸ προσωπικὸ.

Γνωριμία μεῖς τοὺς χώρους τοῦ σχολεῖο καὶ τοῦ ἀμεσου γειτονικοῦ περιβάλλοντος, παραστατικῆς ἀπεικονίσεις.

Πῶς νὰ κάνουμε τὴν τάξη μας καὶ τὸ σχολεῖο μας μιὰ προκομμένη κοινότητα: ἐργασία, παίγνι, ἀναψυχή, συμπεριφορά-ρόλοι, θρησκευτικὴ ζωή.

Πῶς καὶ τί μαθαίνουμε στὸ σχολεῖο : τί καὶ πῶς μάθαιναν παλιότερα, πῶς μαθαίνουν ἄλλοῦ (χῶρος, προσωπικὸ, βιβλία, μέθοδος κ.τ.θ.)

2. 'Η ζωή μας
στὴν οἰκογένεια

Οἱ ἴδιοι τῶν ἐνοτήτων Α3 καὶ Α4 τῆς Α' τάξης, ἰδιαίτερα :

Νὰ διακρίνουν ὁμοιότητες καὶ διαφορῆς μετὰξὺ οἰκογενειῶν στὸ οἰκονομικὸ, κοινωνικὸ καὶ ἱστορικὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο.

Νὰ κατανοήσουν, ὅσο γίνεται καλύτερα στὴν τάξη αὐτῆ, τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῆς κατοικίας καὶ τὶς διαφοροποιήσεις τῆς, τυπογραφικῆς καὶ κοινωνικοοικονομικῆς.

Νὰ μποροῦν νὰ παραστάνουν μεῖς μεγαλύτερη ἀκρίβεια, γραμμικὰ, τοὺς χώρους τῆς κατοικίας.

Διεύρυνση τῶν ἀπέναντι ἐνοτήτων τῆς Α' τάξης.

Διαφοροποίηση οἰκογενειῶν: σὲ τί διαφέρουν τὰ μέλη μιῆς οἰκογένειας, σὲ τί διαφέρουν οἱ οἰκογένειες μετὰξὺ τους, ἱστορικὴ ἐξέλιξη τῆς οἰκογένειας (ἀδρομερῶς), γενεαλογικὸ δένδρο. Θρησκευτικὴ ζωή.

Οἱ κατοικίαι τῶν οἰκογενειῶν: ἀπὸ τὰ σπήλαια στοὺς οὐρανοξύστες: ἀγροτικὰ-ἀστικά σπιτία, ἐσωτερικὴ λειτουργία, ἐξωτερικοὶ χῶροι, ἢ βοηθητικοί, διαρρύθμιση, διακόσμηση.

Γραμμικῆς καὶ ἀνάγλυφες παραστάσεις κατασκευῆς.

3. 'Η ζωή μας
στὸ χῶρο ἢ στὴν
πόλη μας

Οἱ ἴδιοι μεῖς τὶς ἐνοτήτες Α5 καὶ Α6 τῆς πρώτης τάξης. Βαθύτερη ἐπεξεργασία γιὰ μιὰ :

Γνωριμία μεῖς τὸν κόσμο ποὺ κατοικεῖ τὸ χῶρο τῆς κοινότητας.

Κατανόηση τῆς λειτουργίας τῆς οὐμάδας στενότερης καὶ εὐρύτερης καὶ προσφορά εὐκαιριῶν κοινωνικοποίησης τοῦ παιδιοῦ :

Συγκριτικὴ θεώρηση τῶν πλησιέστερων κοινοτήτων (διαφορῆς-ὁμοιότητες).

Εἰσαγωγή στὴν ἔννοια τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξης.

Διεύρυνση τοῦ περιεχομένου τῶν ἐνοτήτων Α5 καὶ Α6 τῆς Α' τάξης καὶ ἐμβάθυνση μεῖς ἔμφαση σὲ θέματα ὅπως :

Γιατί ζοῦμε πολλοὶ μαζί. 'Ο ἕνας στὴν ἐρημιὰ καὶ οἱ ἀνάγκης του, ἢ ἀλληλεξάρτηση τῶν πολλῶν.

'Εγὼ καὶ οἱ ἄλλοι-σχέσεις μετὰξὺ κατοίκων καὶ μετὰξὺ συνοικιῶν ἐδῶ καὶ ἄλλοῦ ἄλλοτε καὶ τώρα.

'Ο ρόλος τῶν διάφορων κοινωνικῶν οὐμάδων λ.χ. ἐξωραϊστικοὶ σύλλογοι, σύνδεσμοι, ἔταιρεῖες κ.τ.θ. ὅπως καὶ τῶν ἀτόμων.

Τί κάνω ἐγὼ.

Τί πέτυχε ἢ κοινότητά μας γιὰ τὸ καλὸ ὄλων-οἱ ἄλλες κοινότητες.

4. Πῶς λειτουργεῖ
μιὰ κοινότητα
(τὸ χωριὸ ἢ ἡ
πόλη μας).

Νὰ γνωρίσουν τὰ παιδιὰ ἀπὸ κοντὰ ὅ,τι σχετικὸ μεῖς τὴ διοίκηση, τὶς ὑπηρεσίες καὶ τὰ ἰδρύματα κοινῆς ὠφέλειας ὑπάρχει καὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὴν ἀξία τους.

Νὰ συνειδητοποιήσουν τὴν ἀναγκαιότητα τῶν κανόνων καὶ τῶν νόμων γιὰ τὴν εὐρυθμὴ λειτουργία τῆς κοινωνικῆς οὐμάδας-κοινότητας καὶ νὰ προσαρμόζουν ἀνάλογα τὴν συμπεριφορά τους.

Νὰ ἐκτιμήσουν τὸ ρόλο καὶ τὸ μῶθος τῶν ἀνθρώπων ποὺ ἐργάζονται γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ.

'Υποχρεώσεις καὶ δικαιώματα πολιτειῶν, κανόνες καὶ νόμοι. Παράβαση καὶ τιμωρία, μεῖς ἀναφορὰ σὲ συγκεκριμένα παραδείγματα.

'Υπηρεσίες, ὀργανισμοὶ καὶ ἰδρύματα στὴν κοινότητα (π.χ. Ταχυδρομεῖο, Ταμεῖο, Παιδικοὶ Σταθμοὶ κ.λπ.). Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἐργάζονται σ' αὐτὰ.

Ποιοὶ διοικοῦν τὴν κοινότητα (Πρόεδρος-Δήμαρχος, κοινοτικοὶ-δημοτικοὶ σύμβουλοι). Ποιοὶ καὶ πῶς τοὺς ἐκλέγουν.

'Άλλες ὑπηρεσίες καὶ ὀργανισμοὶ. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἐργάζονται σ' αὐτούς. Προέκταση πέρα ἀπὸ τὴν κοινότητα.

'Ο ρόλος τῆς ἐκκλησίας: τί κάνουμε στὴν ἐκκλησία: οἱ ἄνθρωποι ποὺ ὑπηρετοῦν τὴν ἐκκλησία: ἐκδηλώσεις τῆς ἐκκλησίας στὴν κοινότητα.

5. Μια προκομμένη Νά μάθουν τὰ παιδιά νὰ ἐπισημαί-
κοιότητα (χωριό
ἢ πόλη).
Νὰ συνηθίσουν στὸ νὰ παίρνουν
σωστὲς ἀποφάσεις καὶ νὰ δραστηριο-
ποιῶνται, στὰ ὅρια τῶν δυνατοτή-
τῶν τους, γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ.
Νὰ συνδεθοῦν μὲ δεσμούς ἀγάπης
καὶ συμπάθειας μὲ τὸν τόπο καὶ
τοὺς ἀνθρώπους του.

Τὰ καλὰ καὶ τὰ «στραβά»). Πῶς θὰ ἤθελα
νὰ εἶναι ἡ πόλη (τὸ χωριὸ) μου, π.χ. οἱ
δρόμοι, τὰ σπίτια, τὸ πράσινο κ.τ.λ., σχετικὰ
προβλήματα.

Πῶς νὰ κάνουμε ὑγιεινὴ καὶ εὐχάριστη τὴ
διαμονὴ μας: κανόνες καὶ συνήθειες καθα-
ριότητας, σωματικῆς ἀσκήσης, ὑγείας, ψυ-
χαγωγίας κ.ἄ. Ποιοὶ ἔκαναν τί-τί μπορούμε
νὰ κάνουμε ἐμεῖς τὰ παιδιά.

Τί χρειάζεται νὰ γίνεῖ ἀκόμα.

Ἐκδηλώσεις ἀλληλεγγύης, σεβασμοῦ καὶ
ἀγάπης, γιορτὲς καὶ πανηγύρια.

Ἡ Ἐκκλησία: Πῶς εἶναι ἡ ἐκκλησία μας.
Ἄλλες ἐκκλησίες τῆς περιοχῆς. Σχετικὲς
ἀνάγκες.

Β'

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΣΤΟ ΓΕΩΦΥ-
ΣΙΚΟ ΤΟΥ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. Πῶς εἶναι ὁ
τόπος πού ζοῦμε

Ἐμπέδωση, προέκταση καὶ ἐμβά-
θυνση τῆς ἀντίστοιχης ὕλης τῆς Α'
τάξης (ἐνότητες Β1, Β2, Β3,) καὶ
καὶ σὲ ἀντιστοιχία μὲ τὰ εἰδικὰ
θέματα πού προσδιόρίζονται ἐδῶ.

Οἱ μαθήσεις τῆς Α' τάξης μὲ ἔμφαση στὰ
ἐξῆς θέματα :

ἐμπέδωση κοινῶν γεωγραφικῶν ὄρων
προσανατολισμὸς στὸ χῶρο καὶ σὲ ὀριζόντια
ἐπιφάνεια μὲ βάση τὰ 4 σημεῖα τοῦ
ὀριζήσαντα.

ἀδρομερῆς γνώση τοῦ χώρου τῶν γειτονικῶν
κοινοτήτων (ὅπου προσφέρεται) μὲ τὰ
ἰδιαιτέρως χαρακτηριστικὰ τους.

ἀναπαράσταση καὶ σχέδια τῆς στενῆς περιο-
χῆς (κοινοτήτα καὶ γειτονικὸς χῶρος)·
πού συγκεντρώνονται γιὰ κατοίκηση οἱ
περισσότεροι ἄνθρωποι : χωριά, πόλεις με-
γάλες, λιμάνια-ἀλληλεξάρτηση χωριοῦ καὶ
πόλης.

Προβλήματα στὸ χωριό, στὴν πόλη.

Διεύρυνση ὅσων διδάχτηκαν στὴν Α' τάξη.
Καὶ ἰδιαιτέρως τὰ θέματα :

Οἱ ἐποχικὲς μεταβολὲς καὶ οἱ συνέπειες
τους στὴ φύση καὶ τὴ ζωὴ.

Ἄλλοι τόποι: ὄρεινὰ - πεδινὰ,
παραθαλάσσια μέρη· ἔρημος-παγωμένο
τόποι.

Παρατηρήσεις: σύννεφα, βροχὲς, ἄνεμοι
(ἰδιαιτέρως) χιόνια. Δελτίο καιροῦ τῆς
Ε.Μ.Υ. Σχετικὸι ὄροι.

Πῶς οἱ ἄνθρωποι προσαρμόζονται στὶς
συνθῆκες τοῦ τόπου: ἀλλαγὲς στὰ ἐνδύματα,
στὸ ρουχισμὸ τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴ διαρρυθμισή
του (καθὼς καὶ στὸ εἶδος τῆς κατασκευῆς),
στὶς τροφὲς κ.τ.ῶ.

Συγκοινωνίες - μεταφορὲς, ἐπικοινωνία.

Οἱ ἀσχολίες τῶν κατοίκων. Σχετικὰ ἔργα,
π.χ. ἀντιπλημμυρικὰ ἔργα.

Πῶς ὁ καιρὸς ἐπηρεάζει τὴν ὑγεία μας.
Πρυφυλάξεις.

Πῶς ὁ καιρὸς καὶ ὁ τόπος ἐπηρεάζουν τὴ
ζωὴ φυτῶν καὶ ζώων.

Εἰκόνας ἀπὸ τὴ ζωὴ σὲ ἄλλους τόπους, μὲ
διαμετρικὰ ἀντίθετο κλίμα.

2. Τί καιρὸ κάνει
στὸν τόπο μας

Οἱ στόχοι τῆς ἀντίστοιχης ἐνότητας
Β2 τῆς Α' τάξης.

Ἰδιαιτέρως θὰ βοηθηθοῦν οἱ μαθητὲς
νὰ κατανοήσουν βασικοὺς γεωγραφι-
κοὺς ὅρους (ἐποπτικὰ) καὶ συνέπειες
τῶν καιρικῶν συνθηκῶν στὴ φύση καὶ
στὴ ζωὴ.

Ἐπίσης θὰ ἀσκηθοῦν σὲ καταγραφή
παρατηρήσεων καὶ σὲ ἀπλὲς
παραστάσεις.

3. Πῶς ζοῦμε
στὸν τόπο μας

Νὰ ἐπισημανθοῦν τὰ χαρακτηριστικὰ
στοιχεῖα τοῦ τόπου καὶ τὰ προβλή-
ματα τῶν κατοίκων ἐξαιτίας τῆς
ἰδιομορφίας τοῦ περιβάλλοντος.

Νὰ κατανοήσουν βιοσικὲς ἀλληλε-
ξαρτήσεις ζώων, φυτῶν καὶ ἀνθρώπων

Νὰ κατανοήσουν τὴν ἰκανότητα τοῦ
ἀνθρώπου γιὰ προσαρμογὴ καὶ ὑπερ-
νίκηση τῶν φυσικῶν συνθηκῶν.

Νὰ καλλιεργήσουν θετικὲς στάσεις
σχετικὰ μὲ τὴν ἐπέμβαση τοῦ
ἀνθρώπου στὸ περιβάλλον.

Πῶς οἱ ἄνθρωποι προσαρμόζονται στὶς
συνθῆκες τοῦ τόπου: ἀλλαγὲς στὰ ἐνδύματα,
στὸ ρουχισμὸ τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴ διαρρυθμισή
του (καθὼς καὶ στὸ εἶδος τῆς κατασκευῆς),
στὶς τροφὲς κ.τ.ῶ.

Συγκοινωνίες - μεταφορὲς, ἐπικοινωνία.

Οἱ ἀσχολίες τῶν κατοίκων. Σχετικὰ ἔργα,
π.χ. ἀντιπλημμυρικὰ ἔργα.

Πῶς ὁ καιρὸς ἐπηρεάζει τὴν ὑγεία μας.
Πρυφυλάξεις.

Πῶς ὁ καιρὸς καὶ ὁ τόπος ἐπηρεάζουν τὴ
ζωὴ φυτῶν καὶ ζώων.

Εἰκόνας ἀπὸ τὴ ζωὴ σὲ ἄλλους τόπους, μὲ
διαμετρικὰ ἀντίθετο κλίμα.

Γ'

ΠΩΣ ΕΠΙΚΟΙ-
ΝΩΝΟΥΝ ΟΙ
ΑΝΘΡΩΠΟΙ
ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ

1. Πῶς μᾶς
ἐξυπηρετεῖ
ἡ συγκοινωνία

Διεύρυνση τῶν γνώσεων σχετικὰ
μὲ τὰ μέσα συγκοινωνίας καὶ μετα-
φορᾶς, συγχρονικὰ καὶ ἐξελεκτικὰ,
μὲ τρόπο ἐποπτικὸ.

Κατανόηση τοῦ ρόλου τῶν σύγχρονων
μέσων στὴν κάλυψη τῶν ἀναγκῶν
τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴ βελτίωση
τῆς ζωῆς.

Κατανόηση τῆς ἀξίας τῶν ταξιδιῶν
γιὰ τὴν ψυχαγωγία καὶ μόρφωση.

Γιατὶ μετακινοῦνται οἱ ἄνθρωποι στὸν τόπο
μας· πού καὶ πῶς πηγαίνουν. Ἄλλα
μέσα συγκοινωνίας.

Πῶς μεταφέρομε διάφορα πράγματα (ψώνια,
προϊόντα, ἐπιπλα κ.τ.ῶ).

Μέσα μεταφορᾶς (φορτηγά, ψυγεῖα κρεάτων
κ.τ.λ.)

Ἰαξίδια καὶ μεταφορὲς σὲ ἄλλες χῶρες
καὶ ἄλλες ἐποχὲς (ἐποπτικὰ).

Πῶς κάνουμε ἕνα ταξίδι: σκοπός, προ-
ετοιμασία, εἰσιτήρια, σταθμοί, ἀποσκευὲς
κ.τ.λ.

Τί μαθαίνουμε σ' ἕνα ταξίδι, τί μᾶς ἀρέσει.

2. Πώς να κυκλοφορούμε με ασφάλεια

Τὰ παιδιά συνειδητοποιοῦν τοὺς κινδύνους ἀπὸ τὰ σύγχρονα μέσα συγκοινωνίας.
Γνωρίζουν μὲ τρόπο ἐποπτικό και συγκεκριμένο τὴ λειτουργία τοῦ κυκλώματος «πεζὸς-ὄχημα» και τὴν τρόπον ἀποφυγῆς κινδύνων.
Προετοιμάζονται και, ἂν εἶναι ἐφικτό, ἀσκοῦνται στὴν ἀκίνδυνη, ἀλλὰ και εὐπρεπὴ κυκλοφορία.

Τὶ πρέπει νὰ ξέρομε γιὰ τὴν κυκλοφορία: τὸ παιδί ὡς πεζός, ὡς ποδηλάτης, ὡς ταξιδιώτης· κίνδυνοι στοὺς δρόμους· πεζοὶ και ὄχηματα· αὐτοκινητόδρομοι-σιδηροτροχιές-πεζοδρόμια κ.τ.λ. και σωστὴ χρῆση τους.
Τρόποι προφύλαξης: τροχονόμος, σηματοδότες, σήματα· σωστὴ συμπεριφορά, τὰ κυριώτερα σήματα και διαγραμμίσεις.

3. Πώς ἐπικοινωνοῦν οἱ ἄνθρωποι μεταξύ τους

Διεύρυνση και συστηματοποίηση πληροφοριῶν και ἐνοιῶν ἀπὸ τὴν πείρα και τὴν προηγούμενη σχολικὴ μάθηση.

Κατανόηση, ιδιαίτερη, τῆς ποικιλίας τῶν μέσων ἐπικοινωνίας και ἐνημέρωση σχετικά μὲ τὶς σύγχρονες κατακτήσεις.

Ἐνημέρωση και ὅσο γίνεται, ἀσκηση πάνω στὶς διαδικασίες και τοὺς σωστοὺς τρόπους χρῆσης αὐτῶν τῶν μέσων μὲ συγκεκριμένες ἐνέργειες.

Τρόποι σωστῆς ἐπιβίβασης-ἀποβίβασης σὲ ἀστικά και ὑπεραστικά λεωφορεία· καλὴ συμπεριφορά-προτεραιότητα κ.τ.δ.

Ἐπικοινωνία πρόσωπο μὲ πρόσωπο: ὀμιλία, χειρονομίες, μορφασμοί, κινήσεις. Συνεννόηση μὲ ζῶα, κωφάλαους και ξενόγλωσσους.

Μερικά σήματα γιὰ κοινὴ ἐξυπηρέτηση π.χ. βέλη κατεύθυνσης, ἐνδείξεις, νοσοκομείου, φαρμακείου, τουαλέτας.

Ἐπικοινωνία μὲ ὄσους βρίσκονται μακριὰ μας: ἐπιστολή, τηλεφώνημα, τηλεγράφημα. Παλαιότερα και σήμερα. Ἀστροναῦτες.

Τὰ γράμματα και ἡ γραφὴ (ἀδρομερῶς). Πώς ταξιδεύει ἓνα γράμμα ἢ τηλεγράφημα. Πώς μαθαίνουμε τὰ «νέα»: ραδιόφωνο, τηλεόραση, ἐφημερίδες. (εἰσαγωγικά). Τὸ μεγάφωνο.

4. Πώς τὰ καταφέρνουμε στὰ μέρη μας

Γνωριμία ἀπὸ ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὰ μέσα, τὰ πρόσωπα και τὶς ὑπηρεσίες ποὺ ἀποβλέπουν στὴν ἐξυπηρέτηση τῶν ἐπικοινωνιῶν και μεταφορῶν.

Κατανόηση τοῦ μόχθου και τῆς προσφοράς τῶν ἀνθρώπων ποὺ δουλεύουν γι' αὐτό.

Συνειδητοποίηση τῶν τοπικῶν προβλημάτων ἢ τῶν τρόπων μὲ τοὺς ὁποίους ἔγινε ἀποτελεσματικὴ ἢ ἐπικοινωνία και συγκοινωνία.

Ἰδρύματα, ὑπηρεσίες, γραφεῖα ποὺ μᾶς ἐξυπηρετοῦν: ΕΛΤΑ, ΟΤΕ, Πρακτορεῖα, Σταθμοὶ κ.τ.λ.

Οἱ ἄνθρωποι ποὺ προσφέρουν σχετικὲς ὑπηρεσίες: ταχυδρόμοι, γραμματοσημοπωλήτριες, τηλεφωνήτριες, εἰσπράκτορες, ὄδηγοί, ταμίες κ.τ.δ.

Προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ κάτοικοι τῆς περιοχῆς: κακοὶ δρόμοι, κακοκαιρία, διακοπὴ δρομολογίων κ.τ.δ. Τὰ καλὰ τῆς σωστῆς δουλειᾶς.

Δ'

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

1. Γνωριμία μὲ τὰ φυτὰ περιοχῆς

Οἱ στόχοι τῆς ἐνότητας Δ1 τῆς Α' τάξης μὲ ἐμφαση: Στὸν ἐμπλουτισμὸ τῶν σχετικῶν γνώσεων.

Στὸν ἐθισμό στὴ συστηματικότερη ἔρευνα και παρατήρηση τῆς φύσης και στὴν ταξινόμηση πληροφοριῶν και ἐνοιῶν.

Στὴ διεύρυνση τῆς γνώσης ἀναφορικὰ μὲ τὶς σχέσεις ἐξάρτησης ἀνθρώπων και φυτῶν και στὴν ἀνάπτυξη ἐνδιαφέροντος και ἀγάπης γιὰ τὰ φυτὰ.

Διεύρυνση τῶν ἐξερευνησέων στὸ φυτικὸ κόσμο τῆς περιοχῆς. Παρατηρήσεις, συλλογές.

Ἄλλα φυτὰ ποὺ ξέρομε: ὀνομασία, ἀδρὲς ταξινομήσεις και σχετικὲς πληροφορίες γιὰ φυτὰ ποὺ ξέρου τὰ παιδιά. Φυτὰ σὲ ἄλλους τόπους: πληροφορίες παιδιῶν, εἰκόνες, συλλογές.

Ποιὰ φυτὰ καλλιεργοῦμε και ποιὰ ὄχι.

Τὶ παίρνουμε ἀπὸ αὐτὰ-σὲ συσχετισμὸ μὲ τὴ διατροφή και τὴν ἐνδυμασία.

Πώς ἐξευγενίζονται.

Μῦθοι, παραδόσεις και τραγούδια.

2. Πώς μεγαλώνουν τὰ φυτὰ.

Οἱ ἴδιοι στόχοι τῆς ἐνότητας Δ3 τῆς Α' τάξης μὲ ἐμφαση:

Στὴν ἀνακάλυψη διακρίσεων ὀργάνων ἀναπαραγωγῆς και ἀνάπτυξης.

Στὴν ἀνάπτυξη ἱκανοτήτων και δεξιοτήτων γιὰ τὸ σχεδιασμὸ ἀπλῶν ἐρευνῶν.

Πώς γεννιοῦνται τὰ φυτὰ: σπόροι, σπέρματα (διάφορα εἶδη), συλλογές, παρατηρήσεις, πληροφορίες. Πώς φυτρῶνουν οἱ σπόροι: ἀτομικά-ὁμαδικὰ πειραματάκια.

Πώς μεγαλώνουν τὰ φυτὰ: ἐργασίες σὲ γλάστρες ἢ στὸν κήπο και παρακολούθηση τῆς ἀνάπτυξης τους (καταγραφή και συζήτηση). Τὶ «τρῶνε» τὰ φυτὰ.

Ὄργανα θρέψης: ἐξωτερικὴ μορφή και σχετικὲς ἐξηγήσεις (ἐποπτικά). Παρατηρήσεις και ἀναπαραστάσεις.

3. Πώς ζούν τὰ φυτὰ στὸν τόπο μας
- Τὰ παιδιά γνωρίζουν τὶς ἰδιαίτερες συνθήκες κάτω ἀπὸ τὶς ὁποῖες ζοῦν τὰ φυτὰ τοῦ τόπου τους. Κατανοοῦν τὴν ἔννοια τῆς προσαρμογῆς. Συνειδητοποιοῦν τὰ ἰδιαίτερα προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ κάτοικοι σχετικά με τὴν καλλιέργεια καὶ τὴ διατήρηση τῶν φυτῶν. Ἐξοικειώνονται με τὶς σχετικὲς ἐνασχολήσεις τῶν κατοίκων καὶ ἐκτιμοῦν τὸ μὲθο τους γιὰ τὴν καλὴ χρήση τῶν φυσικῶν πηγῶν.
- Ποιὰ φυτὰ ζοῦν στὸν τόπο μας (συστηματοποίηση). Ποιὰ ἀπ' αὐτὰ κυριαρχοῦν. Ποιὲς εἰδικὲς καλλιέργειες κάνουμε. Γιατὶ προκόβουν ὀρισμένα φυτὰ - γιατί δὲν ζοῦν ἄλλα: ἀναφορὰ στὶς καιρικὲς συνθήκες (ἥλιος, θερμοκρασία, νερό, χιόνια κ.τ.δ.), ἀναφορὰ στὸ ἔδαφος (χῶμα, βράχοι, ὑψόμετρο κ.τ.δ.). Τὰ φυτὰ στὶς διάφορες ἐποχές: πτώση φύλλων κ.τ.δ. Πῶς ζοῦν ἄλλου. Τί δουλειὲς κάνουν οἱ ἄνθρωποι ποὺ καλλιεργοῦν φυτὰ. Τί δυσκολίες συναντοῦν. Πῶς τοὺς βοηθοῦν οἱ διάφορες ὑπηρεσίες.

Ε'

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΚΑΙ ΤΑ ΖΩΑ

1. Γνωριμία με τὰ ζῶα τῆς περιοχῆς
- Οἱ ἴδιοι στόχοι τῆς ἐνότητας Ε1 τῆς Α' τάξης με ἔμφαση: Στὸν ἐμπλουτισμὸ τῶν σχετικῶν γνώσεων. Στὸν ἐθισμό στὴ συστηματικότερη ἐρευνα καὶ παρατήρηση τῆς φύσης καὶ τὴν ταξινόμηση πληροφοριῶν καὶ ἐνοιῶν. Στὴ διεύρυνση τῆς γνώσης ἀναφορικὰ με τὶς σχέσεις ἐξάρτησης ἀνθρώπου καὶ ζῶων καὶ τὴν ἀνάπτυξη ἐνδιαφέροντος καὶ ἀγάπης γιὰ τὰ ζῶα.
- Διεύρυνση τῶν ἐξερευνήσεων στὸ ζωικὸ κόσμο τῆς περιοχῆς. Παρατηρήσεις-συλλογές "Ἄλλα ζῶα ποὺ ξέρουμε: ὄνομασία, ταξινομήσεις (χονδρικές) καὶ σχετικὲς πληροφορίες γιὰ τὰ ζῶα ποὺ ξέρουν τὰ παιδιά γενικὰ. Ζῶα σὲ ἄλλους τόπους: Πληροφορίες μαθητῶν, εἰκόνες, περιγραφές-διηγήσεις ἀπὸ τὴ ζωὴ τους καὶ τὶς χρήσεις τους. Συλλογές. Ζῶα ἐξημερωμένα-ζῶα ἄγρια: πῶς ἐξημερώθηκαν, γιατί ἐξημερώθηκαν - σὲ συσχετισμὸ με τὴ διατροφή καὶ ἐνδυμασία. Μῦθοι, παραδόσεις, τραγούδια.
2. Πῶς γεννιοῦνται καὶ μεγαλώνουν τὰ ζῶα
- Οἱ ἴδιοι στόχοι τῆς ἐνότητας Ε3 τῆς Α' τάξης με ἔμφαση: Στὴν κατανόηση-διάκριση ὀργάνων ἀνάπτυξης.
- Πῶς γεννιοῦνται τὰ ζῶα: τὰ μικρὰ τῶν ζῶων, τὰ αὐγά: κύηση καὶ ἐπώαση: ὁ κύκλος τῆς ζωῆς τῶν ζῶων, γέννηση, διατροφή, ἀνάπτυξη. Ἐκκολαπτικὲς μηχανές. Συλλογές αὐγῶν. Ὅργανα θρέψης - ἐποπτικὴ περιγραφή τροφῆ καὶ ὑγιεινῆ τῶν ζῶων. Πῶς γεννιοῦνται οἱ ἄνθρωποι: γέννηση καὶ ἀνάπτυξη τοῦ ἀνθρώπου: φάσεις ἐνηλικίωσης, γηρατιά. Διατροφή τοῦ ἀνθρώπου τροφές καὶ ὄργανα θρέψης: ὑγιεινῆ τῶν ὀργάνων.
3. Πῶς ζοῦν στὸν τόπο μας τὰ ζῶα
- Τὰ παιδιά γνωρίζουν τὶς ἰδιαίτερες συνθήκες ζωῆς τῶν ζῶων τοῦ τόπου τους. Κατανοοῦν τοὺς τρόπους προσαρμογῆς τῶν ζῶων καὶ τὶς σχετικὲς ἔννοιες. Συνειδητοποιοῦν τὰ ἰδιαίτερα προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ κάτοικοι σχετικά με τὴ διατήρηση καὶ ἀξιοποίηση τοῦ ζωικοῦ κόσμου. Ἐξοικειώνονται με τὶς σχετικὲς ἐνασχολήσεις τῶν κατοίκων, ἐκτιμοῦν τὸ μὲθο τους καὶ παράλληλα ἀναπτύσσουν θετικὲς στάσεις.
- Ποιὰ ζῶα ζοῦν στὸν τόπο μας (συστηματοποίηση). Ποιὰ ἀπὸ αὐτὰ κυριαρχοῦν. Ποιὰ ἀπὸ αὐτὰ χρησιμοποιοῦν πιὸ πολὺ οἱ κάτοικοι καὶ πῶς. Γιατὶ αὐτὰ καὶ ὄχι ἄλλα ζῶα: γεωφυσικὲς καὶ καιρικὲς συνθήκες, τροφή, συνήθειες καὶ ἀνάγκες στὶς διάφορες περιοχές, προσαρμοστικὲς ἀντιδράσεις (ἀποδημία, χειμερία νάρκη κ.τ.δ.). Πῶς ζοῦν ἄλλου. Τί κάνουν οἱ ἄνθρωποι γιὰ τὰ ζῶα τους, ἀσχαλίες, εἰδικὰ προβλήματα τῆς περιοχῆς, στάνες, ἀσχαλίες κτηνοτρόφων, εἰδικὰ ἐκτροφεία, εἰδικὰ προστατευτικὰ μέτρα. Πῶς βοηθοῦν οἱ διάφορες ὑπηρεσίες.

ΣΤ'

ΠΩΣ ΙΚΑΝΟ-
ΠΟΙΕΙ Ο ΑΝ-
ΘΡΩΠΟΣ ΤΙΣ
ΑΝΑΓΚΕΣ ΤΟΥ

1. Τὶ ἀνάγκες ἔχουν οἱ ἄνθρωποι
- Συνειδητοποίηση τῶν βασικῶν κοινῶν ἀναγκῶν ὄλων τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἀτόμων καὶ ὡς μελῶν τῆς κοινότητος. Κατανόηση τῆς προσφοράς τῆς οἰκογένειας καὶ τῆς κοινοτικῆς ζωῆς στὴν ἱκανοποίηση τῶν ἀναγκῶν μας. Ἀνάπτυξη πνεύματος συνεργασίας, κατανόησης καὶ ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, ἰδιαίτερα γιὰ τοὺς ἀναξιοπαθοῦντες.
- Οἱ ἀνάγκες τοῦ παιδιοῦ, διεύρυνση ὅσων διδάχτηκαν στὴν Α' τάξη. Ἀνάγκες τῆς οἰκογένειας: στέγη, διατροφή, ρουχισμός, νοικοκυριό, ψυχαγωγία, ὁμόνοια, κ.τ.δ. Πῶς ἐξασφαλίζει ὅ,τι χρειάζεται. Οἰκογένειες με ἰδιαίτερες ἀνάγκες, σὲ μᾶς καὶ σὲ ἄλλους τόπους. Τί μᾶς προσφέρει ἡ Κοινότητά μας: ὕδρευση, φωτισμός, μέσα συγκοινωνίας, ὑπηρεσίες καὶ ἰδρύματα, ψυχαγωγικὰ κέντρα κ.τ.δ. (εἰσαγωγικά). Χωριὰ καὶ πόλεις με ἰδιαίτερες ἀνάγκες, ἐδῶ καὶ ἄλλου.

2. Από ποῦ παίρνουμε ὅ,τι χρειαζόμαστε.

Οἱ στόχοι τῆς ἐνότητας ΣΤ3 τῆς Α' τάξης με ἐμφαση :
Στὴ διάκριση καὶ κατανόηση τῶν πηγῶν.
Στὴν κατανόησὴ τῆς ἀνάγκης γιὰ προστασία τῶν πηγῶν.
Στὴν κατανόηση βασικῶν ὄρων ποὺ συνδέονται με τὴν παραγωγὴ, διὰ θεση καὶ κατανάλωση τῶν ἀγαθῶν

3. Πῶς ἐξασφαλίζουμε ὅ,τι μᾶς χρειάζεται.

Τὰ παιδιά μαθαίνουν τὰ σπουδαιότερα ἐπαγγέλματα καὶ κατανοοῦν τὴ διάκριση μεταξὺ παραγωγῆς ἀγαθῶν καὶ προσφορᾶς ὑπηρεσίας.
Γνωρίζουν τὰ νομίσματα ποὺ κυκλοφοροῦν καὶ ἀσχοῦνται σὲ συναλλαγές.
Συνειδητοποιοῦν τὴν ἀνάγκη κατανομῆς τῆς ἐργασίας καὶ τῆς συνεργασίας γιὰ τὴν καλύτερη καὶ ἀνετότερη ἀπόδοση.
Κατανοοῦν τὶς σχέσεις ἐργασίας καὶ ἀμοιβῆς καὶ ἀποκτοῦν σωστὲς στάσεις ἀπέναντι στὸ μὶθος τῶν ἄλλων καὶ τὸ ἐντιμο κέρδος.

Διεύρυνση τῶν μαθήσεων ποὺ περιλαμβάνονται στὴν ἐνότητα ΣΤ3 τῆς Α' τάξης με ἰδιαίτερη ἐμφαση :
Στὴν ἐννοια τῆς παραγωγῆς καὶ κατανάλωσης
Στὸ θέμα τῆς εἰσαγωγῆς ἢ ἐξαγωγῆς προϊόντων (στὸν τόπο τους).
Στὴ μεταφορὰ - ἐναποθήκευση - συσκευασία διανομῆ ἀγαθῶν.
Στὴν ἐννοια τῆς ἐμπορικῆς δραστηριότητας (λαϊκὴ ἀγορὰ-παντοπωλεῖα, σουπερ-μάρκετ κ.τ.δ.).
Στὴν ἐννοια τῶν μεταποιημένων καὶ βιομηχανοποιημένων προϊόντων.
Στὴν ἀνάγκη προστασίας τῶν πηγῶν (π.χ. καταστροφὴ δασῶν, μόλυνση νερῶν κ.τ.δ.).

Με τὴν ἐργασία ἐξασφαλίζουμε ὅ,τι μᾶς χρειάζεται: ἐπαγγέλματα γονέων-ἄλλα ἐπαγγέλματα: αὐτοὶ ποὺ παράγουν προϊόντα (γεωργικά, βιομηχανικά κ.ἄ.) καὶ αὐτοὶ ποὺ προσφέρουν ὑπηρεσίες (δάσκαλος, νοσοκόμος, εἰσπράκτορας κ.τ.δ.). κατανομὴ ἐργασίας, (π.χ. πῶς δουλεύουν στὸ ἐργοστάσιο, στὴν Τράπεζα, πῶς φτάνει στὰ χέρια μας ἓνα μπιφτέκι, πῶς γίνεται ἓνα σπῆτι κ.τ.δ.).
Ἔργασία καὶ ἀμοιβή: μισθός-ἔσοδα, ἀγορὰ ἀναγκαίων-ἔξοδα, ἔσοδα καὶ ἔξοδα τοῦ σπιτιοῦ πῶς κυκλοφορεῖ τὸ χρῆμα-ἐλληνικά νομίσματα.
Τὰ καλὰ τῆς ἐργασίας. Ὁ μῦθος τοῦ Μίδα. Ὁ μῦθος τοῦ κρυμμένου θησαυροῦ.

Z'

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ
ΚΑΙ ΟΙ ΜΗΧΑ-
ΝΕΣ

1. Πῶς δουλεύουν οἱ ἄνθρωποι

Ὅπως οἱ ἐνότητες Ζ1 καὶ Ζ2 τῆς Α' τάξης καὶ κυρίως :
Γνώση τῶν σύγχρονων ὀργάνων καὶ μηχανῶν καὶ ἐξοικείωση με τὴ λειτουργία τους.
Κατανόηση τοῦ ρόλου τους στὴ βελτίωση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου σὲ συγκεκριμένες καταστάσεις - ἐξελικτικὴ προσέγγιση.
Συνειδητοποίηση τῆς ἀνθρώπινης ὑπεροχῆς καὶ τελειότητας ἐναντι ἄλλων ὄντων.

Δουλειὲς ποὺ γίνονται με ὄργανα τοῦ σώματος: χέρια, πόδια, ὠμους, δόντια, μάτια, γλῶσσα, μυαλό.
Πῶς ἐργάζονται τὰ ζῶα.
Δουλειὲς ποὺ γίνονται με ἐργαλεῖα καὶ μηχανές: πέτρες, ξύλα, σίδερα, ψαλῖδια, σφυριά, διάφορες μηχανές (παραστατικά), πῶς μᾶς βοηθοῦν τὰ ζῶα.
Ἄλλοτε καὶ τώρα: οἱ δουλειὲς τῶν παλιότερων ἀνθρώπων: οἱ πρωτόγονοι καὶ οἱ δουλειὲς τους.
Ἐφέλειες ἀπὸ τὴ χρήση ὀργάνων καὶ μηχανῶν: ἀνεση ἐργασίας, ταχύτητα παραγωγῆς, ἀποτελεσματικότητά (π.χ. τὸ ψυγεῖο, ὁ γερανός κ.ἄ.).

2. Πῶς λειτουργοῦν οἱ μηχανές

Εἰσαγωγὴ στὴν ἐννοια τῆς ἐνέργειας (ἐρευνητικά).
Γνωριμία με πολυπλοκότερες μηχανές καὶ συσκευές.
Ἐξοικείωση με τὶς καθημερινές χρήσεις κοινῶν μηχανῶν γνῶση τῶν κινδύνων καὶ τῶν τρόπων ἀποφυγῆς ἀτυχημάτων.
Εὐαισθητοποίηση ἀπέναντι στὶς ἐνοχλητικὲς χρήσεις μηχανῶν.

Πῶς κινοῦνται οἱ μηχανές: ἐνέργεια με νερό, με ἀνεμο, με καύσιμα-ἄλλοτε καὶ τώρα (ἐποπτικὴ γνώση).
Μηχανήματα γιὰ μεγάλα ἔργα: γερανοί, ἐκσκαφεῖς (μπουλτόζες) κ.τ.δ. (ἐποπτικὴ παρουσίαση).
Λειτουργία συσκευῶν καὶ μηχανῶν στὸ σπῆτι καὶ στὸ σχολεῖο.
Κίνδυνοι ἀπὸ τὶς μηχανές (κυρίως τοῦ σπιτιοῦ) καὶ προφυλάξεις. Οἱ θόρυβοι καὶ ἡ ρύπανση τοῦ περιβάλλοντος ἀπὸ τοὺς θορύβους.

3. Πῶς λειτουργοῦν καὶ τι παράγουν τὰ ἐργοστάσια

Οἱ στόχοι τῆς ἐνότητας Ζ3 τῆς Α' τάξης με ἰδιαίτερη προσπάθεια.
Νὰ καταλάβει τὸ παιδί τὴ σημασία τῆς κατανομῆς καὶ ἐξειδίκευσης στὴν ἐργασία.
Ν' ἀργίσει νὰ συνειδητοποιεῖ τὰ ὄρια τῆς ὠφέλειας καὶ τῆς καταστροφῆς τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν κατάχρηση τῆς ἐνέργειας καὶ ν' ἀποκτήσει ἀνάλογες στάσεις.
Νὰ καταλάβει πῶς λειτουργοῦν τὰ

Ἔργαστήρια καὶ ἐργοστάσια τῆς περιοχῆς (διεύρυνση καὶ ἐμβάθυνση ὅσων ἔχουν διδαχτεῖ).
Προϊόντα ποὺ παίρνουμε ἔτοιμα, προϊόντα ποὺ χρειαζόμαστε κατεργασία σὲ ἐργοστάσια (βιοτεχνίες) κ.τ.λ.
Πῶς ἐργάζονται στὰ ἐργοστάσια: κατανομὴ ἐργασίας-ἐξειδίκευση-ἐποπτεία-ὠράριο.
Κίνδυνοι μόλυνσης καὶ μέτρα ὑγιεινῆς.
Ὁ ἄνθρωπος, τὸ πῶς τέλειο ἐργοστάσιο τοῦ κόσμου: οἱ αἰσθήσεις (κυρίως ἡ ὄραση,

ὄργανα τοῦ σώματός του καὶ ν' ἀποκτήσει ὑγιεινὲς συνήθειες.

ἡ ἀκοή καὶ οἱ κινήσεις τῶν μελῶν) ἢ θρέψη στοιχεῖα περιγραφικὰ, παραστατικὰ) ὑγιεινὲς συνήθειες, προφυλάξεις.

Η'

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ
ΚΑΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ

1. Πῶς περνοῦν
τὰ χρόνια

Κατανόηση τῆς χρονικῆς διαδοχῆς με συγκεκριμένα παραδείγματα. Γνώση καὶ κατανόηση τῶν βασικῶν χρονικῶν ἔννοιῶν. Ἄσκηση σὲ ὑπολογισμοὺς με χρονικὲς μονάδες καὶ σχετικὲς καταγραφές. Προσέγγιση τῆς ἔννοιας τῆς χρονικῆς ἐξέλιξης.

Πῶς περνάει ὁ καιρὸς: ἡ διαδοχὴ τῶν ὥρῶν σὲ μιὰ μέρα με βάση συγκεκριμένους δραστηριότητες τῶν παιδιῶν καὶ τῶν κατόικων, τὰ ἡμερολόγια· ἡ διαδοχὴ τῶν ἡμερῶν—οἱ μέρες τῆς ἐβδομάδας· ἡ διαδοχὴ τῶν ἐποχῶν—οἱ ἐποχές, οἱ μῆνες, τὸ ἔτος. Πῶς μετροῦμε τὸ χρόνο: ἡμερολόγιο—ἡμεροδείκτης, πρακτικὲς τεχνικὲς, τὸ ρολοῖ (ἄσκηση).

Πῶς περνοῦν τὰ χρόνια: Πῶς μεγαλώνουν οἱ ἄνθρωποι (γέννηση—παιδικὴ ἡλικία, ἀνδρικὴ—γέρικη): πῶς μεγαλώνουν τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα (κατ' ἀναλογία).

2. Πῶς ἀλλάζει
ὁ κόσμος

Νὰ μάθουν τὰ παιδιά νὰ ἐξερευνοῦν καὶ νὰ ἀνακαλύπτουν ἀνθρώπινα δημιουργήματα τοῦ τόπου τους καὶ νὰ τὰ συσχετίζουν χρονικὰ καὶ πολιτιστικὰ (στοιχειωδῶς). Νὰ ἐμπεδώσουν χρονικὲς ἔννοιες τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ παρόντος με συγκεκριμένα γεγονότα. Νὰ εἰσαχθοῦν στὴν ἔννοια τῆς πολιτιστικῆς ἐξέλιξης με βάση στοιχεῖα τοῦ τόπου τους. Νὰ συνδεθοῦν με τὴν παράδοση τοῦ τοῦ λαοῦ μας καὶ τὴν ἱστορία του.

Τί ἀλλάξε γύρω μας: ἡ ἱστορία ἐνὸς σπιτιοῦ κ.τ.λ. παλιὲς καὶ καινούργιες ἐνδυμασίες· παλιὰ καὶ καινούργια σπίτια, ναοί, νερόμυλοι, ἀνεμόμυλοι, ἔργα παλιότερων ἐποχῶν σύγχρονα ἔργα, π.χ. λιμάνια, φράγματα κ.τ.δ.

Τί διηγοῦνται οἱ παλιότεροι: μῦθοι καὶ θρύλοι καὶ ἄλλες διηγήσεις σχετικὲς με τὸν ἐποικισμό καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῆς κοινότητος, τὴν τύχη προσώπων καὶ πραγμάτων τῆς περιοχῆς, τοὺς ἀγῶνες ἐπιβίωσης κ.τ.δ. Ἡθῆ καὶ ἔθιμα: τραγούδια ποῦ ἔλεγαν, παροιμίες καὶ αἰνίγματα· συνήθειες φαγητοῦ, γάμου καὶ ἄλλων μυστηρίων· δουλειὲς ποῦ ἔκαναν, σκευὴ κ.τ.δ.

3. Ἡ ἱστορία τοῦ
χωριοῦ (τῆς
πόλης) μας.

Τὰ παιδιά συγκεντρῶνουν στοιχεῖα πληροφορίας γιὰ τὴν ἱστορία τῆς κοινότητός τους καὶ τὴ δράση τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς. Εἰσάγονται στὴν ἔννοια τοῦ ἱστορικοῦ χρόνου καὶ τῆς πολιτιστικῆς ἐξέλιξης, συνειδητοποιώντας ὅτι κάθε κοινότητα ἔχει τὴ δική της ἱστορία.

Πῶς ἔγινε τὸ χωριὸ (ἢ πόλη) μας: μικρὸ ἱστορικὸ ἴδρυσής του· ἐπέκταση—ἀκμὴ ἢ παρακμὴ· σημερινὴ κατάσταση (θέση, πληθυσμὸς, ὀνομασία κ.τ.δ.). Μετανάστευση. Πῶς περνοῦσαν οἱ παλιοὶ κάτοικοι: δυσκολίες με τὴ φύση, με τὰ ζῶα, με τοὺς ἐπιδρομεῖς· δουλειὲς καὶ ἐπαγγέλματα, οἰκονομικὴ διακίνηση (εὐκολίες—δυσκολίες), στέγη, θέρμανση.

Κατανοοῦν καὶ ἐκτιμοῦν ἀνάλογα τοὺς ἀγῶνες, τίς θυσίες καὶ τὴν προσφορά ἀνθρώπων ποῦ ἔζησαν καὶ ζοῦν στὸν τόπο αὐτό. Ἀναπτύσσουν θετικὲς στάσεις γιὰ τὴ μελλοντικὴ ἐξέλιξη καὶ προκοπὴ τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας τους.

Ἀγῶνες καὶ θυσίες: οἱ ἥρωες τῆς περιοχῆς (ἀνεκδοτολογικὰ), μάχες καὶ καταστροφές· οἱ εὐεργέτες τῆς κοινότητος, σπουδαῖοι ἄντρες, οἱ ἅγιοι ποῦ λατρεῦνται· τὰ μνημεῖα καὶ τὸ ἥρω· τί πρέπει νὰ κάνουμε ἀκόμα ἐμεῖς.

4. Στὰ πολὺ
παλιὰ χρόνια

Οἱ μαθητὲς θὰ συνειδητοποιοῦν τὸν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου γιὰ ἐπιβίωση καὶ καλυτέρευση τῆς ζωῆς. Μαθαίνουν γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τίς ἀντιλήψεις τῶν προγόνων μας μέσα ἀπὸ μῦθους ἢ μαρτυρίες τῆς ζωῆς (ἐποπτικὰ). Μαθαίνουν γιὰ τίς θρησκευτικὲς πράξεις τοῦ ἀνθρώπου (ἱστορικὰ).

Πῶς ζοῦσαν οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι: προέκταση στὸ παρελθὸν κατ' ἀναλογία με τὸ περιεχόμενον τῆς προηγούμενης ἐνότητος.

Σικηνὲς ἀπὸ τὴ ζωὴ τους (παραστάσεις, διηγήσεις) κ.τ.λ.

Μῦθοι καὶ ἱστορίες ποῦ ἐπλαθάν: ὁ μῦθος τοῦ Προμηθέα, τῆς Δήμητρας, τοῦ Ἴκαρου καὶ Δαίδαλου, μερικὰ κατορθώματα τοῦ Ἡρακλῆ—τονίζεται ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν ἐπιβίωση.

Οἱ θεοὶ ποῦ πίστευαν: ἱστορίες καὶ παραμῦθια τοῦ Ὀλύμπου.

Τί πιστεύουμε ἐμεῖς: ἱστορία τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Χριστοῦ (Γέννηση—Πάθος—Ἀνάσταση) εὐκαιριακὰ.

ΕΥΚΑΙΡΙΑΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ Α' ΚΑΙ Β' ΤΑΞΕΩΝ

ΕΠΟΧΙΚΕΣ

Α'. ΕΠΟΧΙΚΕΣ
ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Οἱ ἐποχές τοῦ
ἔτους.

ΣΤΟΧΟΙ ΜΕΡΙΚΩΝ ΕΝΟΤΗΤΩΝ

Τὰ παιδιά μαθαίνουν νὰ παρατηροῦν τὰ φαινόμενα τῆς φύσης καὶ νὰ ἐπισημαίνουν τίς χαρακτηριστικὲς ἀλλαγές σὲ συνάρτηση με τὴ χρονικὴ διαδοχὴ.

ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Ὁ χρόνος ποῦ κυλάει: τὸ περιεχόμενον τῆς ἐνότητος Η1 τῆς Α' τάξης (συνοπτικὰ) καὶ ἐπέκταση στίς περιοδικὲς ἀλλαγές καὶ στὴ διαδοχὴ τοῦ χρόνου.

Κατανοούν τις συνεξαρτήσεις φύσης και ανθρώπου, φύσης και λοιπής ζωής.
 Ἀποκτούν προσωπικά βιώματα και τὰ ἐκφράζουν ἐλεύθερα ἢ μὲ συμμετοχὴ σὲ σχετικές δημιουργικές ἐκδηλώσεις

Ἡ φύση ποὺ ἀλλάζει: παρατήρηση τῶν χαρακτηριστικῶν φαινομένων στὴ φύση-γενικὴ εἰκόνα, ἰδιαιτέρως στοιχεῖα ποὺ συνδέονται μὲ τὴ ζωὴ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζώων (π.χ. πτώση φύλλων, ἀποδημία, πῶς εἶναι ὁ οὐρανός, ὁ λόφος, ὁ δρόμος, τὸ λιμάνι κ.ἄ.).

Ἄσμος ποὺ ἀλλάζει: τί φοροῦν οἱ ἄνθρωποι, τί τρῶνε, τί ἐτοιμασίες κάνουν, οἱ βιτρίνες τῶν καταστημάτων, τί κάνουν τὰ ζῶα.

Συνήθειες καὶ ἐκδηλώσεις.

Πῶς βλέπουν τὰ παιδιά τὶς ἐποχές: ἀνταλλαγὴ προσωπικῶν ἐμπειριῶν, οἱ γιορτὲς τῶν παιδιῶν, πῶς ἀλλάζει ἡ ζωὴ τους (σχολεῖο-ἐκδρομὲς κ.τ.λ.)
 Σχετικὲς ἐκδηλώσεις δημιουργικές, π.χ. ἀναπαράσταση τῆς ἀνοιξῆς κ.τ.δ.

2. Ἡ ζωὴ καὶ οἱ ἀσχολίες τῶν κατοίκων

Τὰ παιδιά μαθαίνουν νὰ παρατηροῦν τὸν κοινωνικὸ βίον καὶ νὰ ἀποκτοῦν ἐποπτικὴ γνώση τῶν ἐργασιῶν τῶν κατοίκων σὲ κάθε ἐποχὴ.

Κατανοοῦν καὶ ἐπισημαίνουν ἐπιδράσεις τῶν καιρικῶν μεταβολῶν στὴ ζωὴ τῶν κατοίκων τῆς κοινότητος σὲ συσχετισμὸ μὲ τὶς ἐπιδράσεις στὴ ζωὴ τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν. Δραστηριοποιοῦνται γιὰ προσωπικὴ συμμετοχὴ στὴν ὁμαδικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ.

Καλλιέργεια τῆς γῆς (ἀδρομερῶς): ὄργωμα, κλάδεμα, πότισμα κ.τ.δ.-περιποιήσεις τῶν φυτῶν μας (τῆς τάξης, τοῦ σχολείου, τοῦ σπιτιοῦ).
 Συγκομιδὴ καρπῶν καὶ σχετικὲς ἀσχολίες: θερισμός, τρύγος, μάζεμα ἐλιάς, συσκευασία, κατεργασία (π.χ. κρασί, λάδι κ.τ.δ.).

Ἄλλες ἀσχολίες καὶ ἐνδιαφέροντα: προετοιμασίες, μετακινήσεις, μετοικήσεις, γιορταστικὲς ἐκδηλώσεις καὶ ἀναψυχὴ, ἦθη καὶ ἔθιμα, τραγούδια.

Ἀσχολίες τῶν παιδιῶν: παιγνίδια, συμμετοχὴ στὶς παραπάνω ἐργασίες, δικὲς τους ἐργασίες καὶ δραστηριότητες.

Β'. ΕΠΙΚΑΙΡΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Γεγονότα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ σχολείου

Τὰ παιδιά ἀποκτοῦν στενότερο πνευματικὸ καὶ ψυχικὸ δεσμὸ μὲ τὸ σχολεῖο καὶ ἔφεση γιὰ μάθηση.

Δίνονται εὐκαιρίες γιὰ αὐτο῔ξεραση, καὶ γιὰ συμμετοχὴ στὴν ὁμαδικὴ ζωὴ καὶ δράση καὶ γιὰ σωστὴ ψυχαγωγία.

Καλλιεργοῦνται αἰσθήματα καὶ διαθέσεις ἀλληλεγγύης, συνεργασίας καὶ ἀγάπης μεταξύ μαθητῶν καὶ δασκάλων καὶ μαθητῶν.

Ἐνδεικτικὰ θέματα.

Ἐπιδοχὴ πρωτοετῶν μαθητῶν-τέλος σχολικῆς χρονιάς-ἄλλες τελετὲς μὲ σχολικὸ περιεχόμενο.

Ἐκδρομὲς περίπατοι-ἐπισκέψεις λ.χ. ἐπίσκεψη σὲ σὲ μὴ ἐκθεση, ἀεροδρόμιο, τσίρκο κ.λπ.

Ἐκδηλώσεις ἀλληλεγγύης: ἔρανος, ἐπίσκεψη ἀσθενῶν συμμαθητῶν, ἐθελοντικὴ ἐργασία κ.τ.δ.

Παρακολούθηση εἰδικῶν μορφωτικῶν ἢ ψυχαγωγικῶν παραστάσεων π.χ. προβολὴ ταινιῶν, ἐπίδειξη μηχανημάτων κ.τ.δ.

Ἐνδιαφέρουσες ἀτομικὲς δραστηριότητες: ἐντυπώσεις ἀπὸ ἓνα ταξίδι, μὴ περιπέτεια, μὴ συλλογὴ κ.λπ.

Μέτρα προστασίας καὶ προνοίας: ἐμβολισμοί, ἀπολυμάνσεις, διακοπὴ μαθημάτων κ.τ.δ.

2. Γεγονότα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς κοινότητος

Δίνονται εὐκαιρίες στοὺς μαθητὲς:

Νὰ προσεγγίσουν μερικὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα τῆς κοινότητος καὶ νὰ γνωρίσουν βασικὲς δραστηριότητες τῶν κατοίκων γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ.

Νὰ κατανοήσουν ὀρισμένα μέτρα κοινοτικῆς καὶ κρατικῆς μέριμνας.

Νὰ ἀναπτύξουν κοινωνικὰ ἐνδιαφέροντα καὶ διαθέσεις συμμετοχῆς στὴν κοινὴ προσπάθεια.

Ἐνδεικτικὰ θέματα:

Γιορτὲς καὶ πανηγύρια-πολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις (βλ. ἐνότητα: Ἐορταστικὲς ἐκδηλώσεις).

Δυσάρεστα γεγονότα: πνιγμοί, -κατολισθήσεις, ρύπανση, κεραυνοπληξία κ.ἄ.

Ἐγκαινία κοινοφελῶν ἔργων καὶ ἄλλες κοινότητες δραστηριότητες: διδαστήρια, ὁ καινούργιος ναός, ὕδραγωγεῖο, ἡ παιδικὴ χαρὰ, ἡ ἴδρυση κέντρου νεότητος κ.ἄ.

Ἐπισκέψεις σημαντικῶν προσώπων: ὁ νομάρχης, ὁ ὑπουργός, ὁ δεσπότης, ὁ ἀρχαιολόγος κ.λπ.

Δωρεὲς ἢ παραχωρήσεις στὴν κοινότητά ἢ τὸ σχολεῖο μὲ εἰδικὲς τελετὲς κ.ἄ.

3. Γεγονότα ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας

Ἐξοικείωση νὲ γεγονότα ἐθνικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Μύηση σὲ θέματα πολιτικῆς ἀγωγῆς.

Ἀπόκτηση προοδευτικῶν κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς συνείδησης.

Ἐνδεικτικὰ θέματα:

Ἐορταστικὲς ἐκδηλώσεις (βλ. ἐνότητες Γ1,2,3,4), εὐκαιριακοῦ περιεχομένου.

Ἐπιστράτευση-πόλεμος-τοπικὰ ἐπεισόδια.

Ἐκλογές-δημοψηφίσματα.

Ἀνακάλυψη πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν κ.τ.λ.

Ἐρευνα, ἐκδηλώσεις ἀλληλεγγύης γενικότερου ἐνδιαφέροντος.

Σεῖσοι κ.τ.δ. (βλ. ἐνοτ. Β5).

4. Γεγονότα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος

Ἐξοικείωση μὲ τὴ διεθνή ἐπικαιρότητα καὶ τὰ προβλήματα τῆς ἀνθρωπότητος

Ἀνάπτυξη πνεύματος συναδέλφωσης καὶ κατανόησης τῶν λαῶν.

Ἐνδεικτικὰ θέματα:

Ἐκτακτὰ φυσικὰ φαινόμενα (βλ. ἐνοτ. Β5).

Κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης: δορυφόροι, διαστημικὰ ταξίδια, ἄλλες τεχνολογικὲς ἐπιτεύξεις, ἀνακαλύψεις στὴν ἰατρικὴ κ.ἄ.

5. "Εκτακτα φυσικά φαινόμενα και γεγονότα
- Τὰ παιδιά:
 Ἀσχοῦνται στὴν παρατήρηση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ ἐξοικειώνονται μὲ τὰ φαινόμενα τῆς φύσης (ἐνημερωτικά).
 Συνειδητοποιοῦν τὴν ἐξάρτηση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴ φύση καὶ τίς συνέπειές της στὴ ζωὴ του.
 Κατανοοῦν τοὺς κινδύνους ἀπὸ τὴ διατάραξη τῆς ἰσορροπίας στὴ φύση, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἐπενέργεια πάνω σ' αὐτή.
- Ἐνδεικτικὰ θέματα :
 Οὐράνια καὶ μετεωρολογικὰ φαινόμενα: ἐκλείψεις ἡλίου ἢ σελήνης, οὐράνιο τόξο κ.τ.θ.
 Γεωλογικὲς μεταβολές: σεισμοί, πλημμύρες, θύελλες, κατολισθήσεις.
 Οἰκολογικὰ καὶ ἄλλα φαινόμενα καὶ γεγονότα: ρύπανση ἀτμόσφαιρας, θάλασσας (ψόφια ψάρια κ.θ.) περιοχῶν' σοβαρὲς ἀσθένειες κ.τ.θ.
 Σχετικοὶ μῦθοι: ὁ Αἴολος, οἱ καταλυσμοί, ὁ Φαέθων, ὁ Ἐγκέλαδος.
- Γ'. ΕΟΡΤΑΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ
1. Θρησκευτικὲς γιορτὲς καὶ ἐκδηλώσεις
- Δημιουργία ἀτμόσφαιρας θρησκευτικῆς βίωσης καὶ συνθηκῶν δημιουργικῆς συμμετοχῆς τῶν μαθητῶν σὲ σχετικὲς ἐκδηλώσεις.
 Πρώτη γνωριμία μὲ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα τῆς Θρησκείας μας.
 Μύηση στὶς λατρευτικὲς πράξεις τῆς ἐκκλησίας καὶ τίς συνήθειες τοῦ λαοῦ μας.
- Ἦθλια δραστηριοτήτων εἶναι οἱ καθιερωμένες γιὰ τὰ σχολεῖα θρησκευτικὲς γιορτὲς καὶ ἀργίες.
 Ἰδιαιτέρως :
 Χριστοῦγεννα καὶ Πρωτοχρονιά.
 Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν.
 Τῆς Ἀποκριᾶς καὶ τῆς Καθαρῆς Δευτέρας.
 Πασχαλινὲς γιορτὲς: Λαζάρου-Βαίτων, Μ. Ἑβδομάδα Γιορτὲς Ἁγίων.
2. Ἐθνικὲς γιορτὲς καὶ ἐκδηλώσεις
- Δημιουργία ἀτμόσφαιρας ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ συνθηκῶν δημιουργικῆς συμμετοχῆς τῶν μαθητῶν σὲ σχετικὲς ἐκδηλώσεις.
 Πρώτη γνωριμία μὲ τὰ πρόσωπα καὶ τὰ γεγονότα τῆς ἐθνικῆς μας ἱστορίας.
 Καλλιέργεια ἀγάπης καὶ θαυμασμοῦ γιὰ τὴν ἐθνικὴ μας κληρονομία.
- Ἦθλια δραστηριοτήτων εἶναι οἱ καθιερωμένες ἀπὸ τὴν πολιτεία ἐθνικὲς γιορτὲς.
 28η Ὀκτωβρίου 1940.
 25η Μαρτίου 1821
 Ἡ γιορτὴ τῆς Σημαίας.
 Ἡ γιορτὴ τοῦ Πολυτεχνεῖου (σχολικὴ γιορτὴ).
3. Τοπικὲς γιορτὲς καὶ ἐκδηλώσεις (θρησκευτικὲς ἢ ἐθνικὲς)
- Πρώτη γνωριμία μὲ τὰ ἱστορικὰ πρόσωπα ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ καὶ ἐθνικὴ ἱστορία τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας τοῦ μαθητῆ.
 Ἐνεργητικὴ συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν στὶς κοινοτικὲς ἐκδηλώσεις καὶ ἀνάπτυξη κοινοτικοῦ πνεύματος.
 Ἐξοικείωση μὲ τὴν παράδοση καὶ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ λαοῦ μας.
- Ἐπίκεντρα δραστηριοτήτων εἶναι ἐπέτειοι καὶ ἐκδηλώσεις ἱστορικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ περιεχομένου ποὺ γίνονται στὴν κοινότητα ἢ στὴν περιοχὴ τοῦ σχολεῖου.
 Ἐνδεικτικὰ θέματα :
 Ὁ πολιοῦχος τῆς κοινότητος.
 Τοπικὰ πανηγύρια.
 Ἐπέτειος ἱστορικῶν ἢ θρησκευτικῶν γεγονότων τῆς περιοχῆς-μνήμη πεσόντων, ἁγίων, περιφορὰ εἰκόνων, μνήμη ἡρώων κ.τ.θ.
 Ἀνέγερση μνημεῖου, ναοῦ κ.τ.θ.
4. Κοινωνικὲς, πολιτιστικὲς καὶ ἄλλες (κοινὲς) ἐκδηλώσεις
- Ἡ δημιουργία συνθηκῶν προβληματισμοῦ πάνω σὲ κοινὰ θέματα ὑγείας ψυχαγωγίας, προόδου τῶν ἀνθρώπων, ἀγάπης καὶ κοινωνικῆς προσφορᾶς.
 Ἐνημέρωση γύρω ἀπὸ βασικὰ προβλήματα τοπικοῦ καὶ γενικότερου ἐνδιαφέροντος καὶ ἀνάπτυξη θετικῶν στάσεων.
- Ἐνδεικτικὰ θέματα :
 Ἡ Ἡμέρα τῆς Ἀποταμίευσης.
 Ἡ Παγκόσμια Ἡμέρα Ὑγείας.
 Ἡ Ἡμέρα τοῦ πρασίνου.
 Ἡ Γιορτὴ τῆς Μητέρας καὶ τοῦ Πατέρα.
 Ἡ Ἡμέρα τοῦ παιδιοῦ.
 Ἡ Ἑβδομάδα Προλήψεως Ἀτυχημάτων.
 Ἐκδηλώσεις μὲ κοινωνικὸ, πολιτιστικὸ καὶ οἰκονομικὸ ἐπαγγελματικὸ χαρακτήρα π.χ. γιορτὴ τοῦ σταφιλοῦ ἢ κρασιοῦ, ἀναχώρηση σφουγγαράδων κ.θ.

Γ. ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ι. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπὸς τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος εἶναι νὰ βοηθήσει τὰ παιδιά νὰ οἰκιοποιηθοῦν, στὸ μέτρο τῶν δυνατοτήτων τους, τὸν ἐκφραστικὸ πλοῦτο καὶ τοὺς μηχανισμοὺς τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας (δημοτικῆς) ὥστε νὰ διευκολυνθεῖ τόσο ἡ πνευματικὴ τους συγκρότηση ὅσο καὶ ἡ ἀποτελεσματικὴ ἐπικοινωνία τους μὲ τὸ περιβάλλον.

Εἰδικότερα μὲ τὸ γλωσσικὸ μάθημα ἐπιδιώκεται :

Νὰ συνεχιστεῖ καὶ στὸ σχολεῖο ὁ προσχολικός, φυσικός τρόπος ἐκμάθησης τῆς γλώσσας·

Νὰ ὀργανωθεῖ τὸ γλωσσικὸ ὕλικὸ ποὺ φέρουν μαζί τους τὰ παιδιά καὶ νὰ ἐμπλουτισθεῖ μὲ ὅ,τι εἶναι ἀπαραίτητο τόσο γιὰ τίς ἀνάγκες τῆς καθημερινῆς ζωῆς ὅσο καὶ ἀπὸ γλωσσικὴ καὶ εὐρύτερα μορφωτικὴ ἀποψή·

Νὰ μάθουν τὰ παιδιά νὰ ἀκοῦν, νὰ ἐρωτοῦν, καὶ νὰ ἐκφράζονται μὲ εὐχέρεια καὶ φυσικότητα στὶς ποικίλες μορφές τῆς προφορικῆς ἐπικοινωνίας καὶ ἰδιαιτέρως στὴ συζήτηση·

Νὰ μάθουν νὰ διαβάζουν μὲ εὐχέρεια καὶ φυσικότητα καὶ νὰ κατανοοῦν αὐτὰ ποὺ διαβάζουν μεγάλωφωνα ἢ σιωπηρά·

Νὰ συλλάβουν, διαισθητικὰ στὴν ἀρχὴ καὶ συστηματικότερα ἔπειτα, στὸ μέτρο πάντα ποὺ ἐπιτρέπουν οἱ ἀφααιρετικὲς τους ἱκανότητες, μέσα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν συγκεκριμένων περιπτώσεων, τοὺς κανόνες ποὺ διέπουν τὴ λειτουργία τοῦ συστήματος τῆς γλώσσας, καὶ νὰ ἀσκηθοῦν νὰ τοὺς ἐφαρμόζουν στὴν πράξη.

Νὰ ἀποκτήσουν τὴ δεξιότητα τῆς γραφῆς καὶ νὰ ἀσκηθοῦν προοδευτικὰ στὸ γραπτὸ λόγο, ὥστε νὰ ἐκφράζονται μὲ εὐχέρεια, σαφήνεια, πληρότητα καὶ δημιουργικότητα·

Νὰ ἐθισθοῦν σὲ τεχνικὲς μελέτης καὶ αὐτοάσκησης, καὶ στὴ χρῆση βοηθημάτων, ὅπως εἶναι τὸ ὀρθογραφικὸ λεξικὸ καὶ τὸ ἐγχειρίδιο γραμματικῆς.

Νὰ εὐαισθητοποιηθοῦν ἀπέναντι στὰ λογοτεχνικὰ κείμενα, ἔτσι ποὺ νὰ τὰ χαίρονται καὶ νὰ τὰ ἀγαπήσουν, γιὰ νὰ φτάσουν νὰ ἀποζητοῦν ἀπὸ μόνονα τους τὴ συντροφιά τοῦ καλοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου·

II. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΤΑΞΕΙΣ

1. ΑΚΡΟΑΣΗ :

- Ἀκρόαση με τὸ παιδί ὡς ἀκροατή.
- Ἀκρόαση στὴ συζήτηση.

Τὰ παιδιά :

- Ἀποκτοῦν καλὲς συνήθειες ὡς ἀκροατές.
- Ἀναγνωρίζουν ὁμοιότητες καὶ διαφορές, ἡχητικές καὶ ἐννοιολογικές.
- Ἀκολουθοῦν προφορικές ὁδηγίες.
- Γράφουν με ταχύτητα καὶ ἀκρίβεια κείμενο ποὺ τοὺς ὑπαγορεύεται.
- Κάνουν συσχετίσεις καὶ γενικεύσεις, συνάγουν συμπεράσματα, προβλέπουν ἀποτελέσματα.
- Ἀποτιμοῦν καὶ θέτουν σὲ κριτικὸ ἔλεγχο αὐτὰ ποὺ ἀκοῦν.
- Ἀναγνωρίζουν καὶ ἐρμηνεύουν διαθέσεις (συναίσθηματα, χιούμορ) κ.τ.λ.
- Ἀπολαμβάνουν τὴν αἰσθητικὰ καταξιωμένη ἔκφραση σὲ περιπτώσεις ἀπαγγελίας, ἀφήγησης, δραματοποίησης κ.τ.λ.

2. ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ :

- Ἀνακοίνωση, περιγραφή, ἀφήγηση κ.τ.λ.
- Διάλογος, συζήτηση, δραματοποίηση κ.τ.λ.

Τὰ παιδιά :

- Ἀρθρώνουν, προφέρουν καὶ τονίζουν σωστά.
- Ἐκφράζουν τὶς σκέψεις, τὶς ἐπιθυμίες καὶ τὰ αἰσθήματά τους με σαφήνεια, φυσικότητα καὶ εὐγένεια.
- Συμμετέχουν ἐποικοδομητικὰ σὲ συζητήσεις.
- Περιγράφουν σκηνές, ἀπὸ τὴ φύση, ἐξιστοροῦν γεγονότα ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴν ἱστορία, ἀφηγοῦνται τὸ περιεχόμενο ἀναγνωσμάτων κ.τ.λ.
- Ἀπαγγέλλουν με ἐκφραστικότητα λογοτεχνικὰ κείμενα καὶ παίρνουν μέρος σὲ δραματοποιήσεις καὶ θεατρικὲς παραστάσεις.

3. ΑΝΑΓΝΩΣΗ :

- Φωναχτὴ ἀνάγνωση.
- Σιωπηρὴ ἀνάγνωση.
- Ἀνάγνωση πεζοῦ κειμένου.
- Ἀνάγνωση ποιητικοῦ κειμένου.
- Ἀνάγνωση ἄλλου ὕλικου (λεξικῶν, καταλόγων, πινάκων περιεχομένων, χαρτῶν κ.λπ.).

Τὰ παιδιά :

- Κατακτοῦν τὸ βασικὸ μηχανισμό τῆς ἀνάγνωσης.
- Διαβάζουν φωναχτὰ με ἄνεση καὶ ἐκφραστικότητα, ἔτσι ποὺ νὰ φαίνεται ὅτι μετέχει ὅλος ὁ πνευματικὸς καὶ συναίσθηματικὸς τους κόσμος.
- Διαβάζουν σιωπηρὰ με εὐχέρεια, προσήλωση καὶ στοχαστικότητα.
- Κατανοοῦν τὰ κείμενα ποὺ διαβάζουν, στὰ βασικὰ καὶ στὰ δευτερεύοντα σημεῖα τους.
- Ἀποτιμοῦν τὰ κείμενα ποὺ διαβάζουν, ἀπὸ τὴν ἄποψη τοῦ περιεχομένου καὶ τῆς μορφῆς.
- Ἀπομνημονεύουν με σωστὸ τρόπο μικρὰ κείμενα ποὺ χρειάζεται νὰ συγκρατήσουν στὴ μνήμη τους.
- Κάνουν χρῆση πρόσθετων πηγῶν πληροφοριῶν (ἐγκυκλοπαιδειῶν, λεξικῶν, καταλόγων, πινάκων περιεχομένων κ.τ.λ.).
- Ἀναγνωρίζουν καὶ ἀποδίδουν με τὸν προσφορότερο τρόπο κείμενα ἀπὸ διάφορα εἶδη τοῦ λόγου (πεζογραφία, ποίηση, θέατρο).
- Ἀπολαμβάνουν τὰ καλογραμμένα κείμενα, κάνουν μία πρώτη γνωριμία με τὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία καὶ γίνονται φίλοι τοῦ καλοῦ βιβλίου.

4. ΓΡΑΠΤΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

- Ἀνακοινώσεις, σημειώματα, ἐπιγραφές κ.τ.λ.

Τὰ παιδιά :

- Χρησιμοποιοῦν σωστά τὰ γραπτὰ σύμβολα γιὰ τὴν ἀπόδοση τοῦ προφορικοῦ λόγου.

- Σημειώσεις, περιλήψεις, τηλεγραφήματα κ.τ.λ.

- Γράφουν εὐανάγνωστα, γρήγορα καὶ ὀρθογραφημένα. Χρησιμοποιοῦν σωστά τὰ κεφάλαια καὶ τὴ στίξη καὶ διευθετοῦν τὸ κείμενο σὲ παραγράφους.

- Ἀλληλογραφία
- Αἰτήσεις, δηλώσεις, πρακτικὰ κ.τ.λ.
- Εὐρετήρια, κατάλογοι, πίνακες περιεχομένων κ.τ.λ.
- Ἐκθεση (ἑαδική-ἀτομική, ἐλεύθερη, καθοδηγημένη).

- Γράφουν, ἀτομικὰ καὶ ὁμαδικὰ, λογικὲς προτάσεις, τὶς διευθετοῦν σὲ ὀρισμένη σειρά καὶ τὶς ὀργανώνουν σὲ εὐρύτερες συνθέσεις με βάση ἕνα σκοπὸ καὶ ἕνα σχέδιο.

- Χρησιμοποιοῦν τὶς αἰσθήσεις, τὴ λογικὴ καὶ τὴ φαντασία, γιὰ νὰ γράφουν παραστατικὰ αὐτὰ ποὺ ἔχουν νὰ ποῦν.

- Ἀσκοῦν κριτικὸ ἔλεγχο σ' αὐτὰ ποὺ γράφουν, βῆμα πρὸς βῆμα καὶ μετὰ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ γραπτοῦ. Βγάζουν σημειώσεις, περιλήψεις καὶ διαγράμματα.
- Ἀσκοῦνται στὴ δημιουργικὴ γραπτὴ ἔκφραση (ἡμερολόγιο, σημειώματα, εὐχετήρια, ανακοινώσεις, περιγραφές, ἱστορίες, βιογραφίες, ἐφημερίδα, θέατρο κ.τ.λ.).

- Χρησιμοποιοῦν τὴ γλῶσσα στὴν καθιερωμένη τῆς μορφή, σύμφωνα με τὰ πρότυπα τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ καὶ ἀνάλογα με τὶς ἀπαιτήσεις τοῦ συγκεκριμένου κάθε φορὰ εἶδους λόγου.

5. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ.

- Ἐννοιολογικὸ λεξιλόγιο.
- Ὄρθογραφικὸ λεξιλόγιο.

Τὰ παιδιά :

- Ἀποσαφηνίζουν καὶ σταθεροποιοῦν τὸ λεξιλόγιο τῆς προσχολικῆς τους ἡλικίας.
- Ἐμπλουτίζουν τὸ λεξιλόγιό τους με λέξεις καὶ ἐκφράσεις ἐννοιολογικὰ ἀπαραιτήτες γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς καθημερινῆς ἐπικοινωνίας καὶ γιὰ τὴ γλωσσικὴ καὶ τὴν εὐρύτερη πνευματικὴ τους καλλιέργεια.
- Ταυτίζουν τὴν ἀκουστικὴ με τὴν ὀπτικὴ εἰκόνα τῶν λέξεων.

- Ὁμαδοποιοῦν τὶς λέξεις με βάση σημασιολογικὲς συνδέσεις (συνώνυμα, ἀντίθετα, ὁμώνυμα, ταυτόσημα, παράγωγα, μέρη τοῦ λόγου, οἰκογένειες λέξεων, ὁμοιοκατάληκτες λέξεις κ.τ.λ.).

- Καταρτίζουν ἀλφαβητικὰ λεξιλόγια, γενικὰ καὶ εἰδικὰ.

6. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ :

Σύνταξη.
Σημασιολογία
Φωνολογία
Μορφολογία

Κάνουν χρήση λεξικών (ὀρθογραφικών, ἑρμηνευτικών, ἑτυμολογικών, εἰδικῶν). Χρησιμοποιοῦν βασικὲς λέξεις στὸν προφορικὸ καὶ τὸ γραπτὸ τους λόγο.

Τὰ παιδιά :

Σπουδάζουν τὴ δομὴ καὶ τὴ λειτουργία τῆς πρότασης στὶς διάφορες μορφές καὶ τοὺς μετασχηματισμοὺς τῆς.

Ἀσχοῦνται στὴ χρήση τῶν σημείων στίξης γιὰ τὴ σωστὴ σήμανση τῶν προτάσεων.

Σπουδάζουν τὰ μέρη τοῦ λόγου σὲ συσχετισμὸ μὲ τὸ λειτουργικὸ τους ρόλο μέσα στὴν πρόταση.

Συλλαμβάνουν τὴ σημασία τῶν λέξεων μὲ ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους (σύνδεση τῶν λέξεων μὲ τὰ πράγματα, συγκριτικὴ συσχέτιση συνώνυμων καὶ ἀντίθετων, παραγωγή καὶ σύνθεση, καταληκτικὲς ἐνδείξεις, κυριολεκτικὴ καὶ μεταφορικὴ χρήση, συμφραζόμενα κ.τ.λ.

Ἀσχοῦνται στὴν ὀρθογραφία λέξεων μὲ βάση τοὺς κανόνες ποὺ διέπουν τὸ θεματικὸ καὶ τὸ καταληκτικὸ τους μέρος.

Ἀναγνωρίζουν, συνθέτουν καὶ σπουδάζουν εὐρύτερα σύνολα λέξεων.

Ἀποκοτῶν γνήσιο γλωσσικὸ αἰσθημα μὲ τὴ χρήση τῆς καθιερωμένης γλώσσας κατὰ τὰ πρότυπα ποὺ πρέπει νὰ ἐνσαρκώνει ὁ προφορικὸς λόγος τοῦ δασκάλου καὶ τὰ σχολικὰ βιβλία.

III. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΤΑΞΕΙΣ

Τὸ γλωσσικὸ μάθημα ἀντιμετωπίζεται στὴν σφαιρικότητά του, κατὰ τρόπο δηλαδὴ ὥστε ὅλες οἱ διδακτικὲς ἐνέργειες, συγκλίνοντας, νὰ προάγουν τὴν ἰκανότητα γιὰ κατανόηση καὶ ἔκφραση, ποὺ εἶναι οἱ δύο ἄξονες στὴ διαδικασία τῆς ἐπικοινωνίας. Οἱ περιοχές τοῦ μαθήματος δὲν ἔχουν χρονικὴ αὐτοτέλεια, δὲν ἐξαντλοῦνται δηλ. καθεμιά χωριστὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη. Στοιχεῖα ἀπὸ ὅλες ἐντάσσονται καὶ ἐξισορροποῦνται μέσα στὶς ἡμερήσιες διδακτικὲς ἐνότητες, μὲ ἔμφαση κάθε φορὰ σὲ ὀρισμένο τομέα (ἢ τομεῖς) τοῦ μαθήματος, κατὰ τὶς συγκεκριμένους ἀνάγκες τῆς διδασκαλίας.

Στὸ ἐπίκεντρο τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας βρίσκεται ὁ ἀπαρτισμένος λόγος, μὲ μικρότερη φυσικὴ μονάδα του τὴν πρόταση. Αὐτὸς θὰ εἶναι ἀφετηρία, σημεῖο ἀναφορᾶς καὶ κατάληξη τῆς διδασκαλίας.

Ἡ ὕλη διατάσσεται κοχλιωτὰ καὶ αὐτὸ ἐξυπακούει ὅτι κάθε νέα γλωσσικὴ ἐνότητα οἰκοδομεῖται ἐπάνω στὶς βάσεις τῶν προηγούμενων.

Ἡ γλωσσικὴ διδασκαλία μεθοδεύεται ἔτσι ὥστε ὁ μαθητὴς νὰ μαθαίνει καὶ νὰ ἀσκεῖται κάνοντας ὅσο τὸ δυνατό λιγότερα λάθη. Ἀπαραίτητος ὅρος εἶναι κάθε διδακτικὴ ἐνότητα νὰ μὴν περιέχει ἄλλες δυσκολίες ἔξω ἀπὸ ὅσες προβλέπονται στὸ γλωσσικὸ φαινόμενο ποὺ εἰσάγεται γιὰ πρώτη φορὰ. Ὁ ἴδιος ὁ μαθητὴς ἐπίσης συμμετέχει στὴ διόρθωση τῶν λαθῶν, μὲ τὴν ὁποία ὀλοκληρώνεται τὸ μάθημα τῆς ἡμέρας.

Ὅ,τι διδάσκεται πρέπει μὲ τὴν ἀσκηση καὶ τὴν ἐπανάληψη νὰ καταλήγει σὲ δεξιότητες, ποὺ θὰ ἔχουν τὴν ἐφαρμογὴ τους στὴ γλωσσικὴ συμπεριφορὰ τῶν παιδιῶν.

Γιὰ τὴ γλωσσικὴ διδασκαλία θὰ χρησιμοποιηθοῦν δύο βασικὰ βοηθήματα : Τὸ Βιβλίον γλωσσικῆς διδασκαλίας «Ἡ γλώσσα μου» καὶ τὸ Ἀνθολόγιον.

Ἡ γλώσσα μου εἶναι τὸ βασικὸ βιβλίον σπουδῆς τῆς νεοελληνικῆς γλώσσας. Περιέχει σύντομα κείμενα, ποὺ ἀντιπροσωπεύουν ὅλες τὶς δυνατὲς χρήσεις τοῦ λόγου καὶ παράλληλα ἐνσωματώσουν ἀβίαστα τὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσας ποὺ πρόκειται νὰ διδαχθοῦν. Τὰ κείμενα συνοδεύονται ἀπὸ εἰσαγωγικὲς παρατηρήσεις καὶ ἀσκήσεις ποικίλης γλωσσικῆς ἐπεξεργασίας.

Τὸ Ἀνθολόγιον περιέχει κείμενα τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας καὶ στόχος του εἶναι νὰ φέρεי τὰ παιδικὰ κοντὰ στὸ καλὸ λογοτεχνικὸ βιβλίον καὶ νὰ τὰ κάμει νὰ τὸ χαροῦν καὶ νὰ τὸ ἀγαπήσουν.

IV. ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

ΤΑΞΕΙΣ Α' ΚΑΙ Β'

ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΣΤΟΧΟΙ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Ἀνακοινώσεις, ἀφηγήσεις, περιγραφές κ.τ.λ.

Ἀναφέρονται σ' ἓνα εὐρὺ φάσμα περιγραφικῶν καὶ ἀφηγηματικῶν χρήσεων τοῦ προφορικοῦ λόγου ἀπὸ ἓναν ὁμιλητὴ: ἄμεσες ἐντυπώσεις, προσωπικὲς ἐμπειρίες, παραμῦθια καὶ ἱστορίες κ.τ.λ.

Ὡς ὁμιλητὲς τὰ παιδιά :

Ἐκφράζουν τὶς ἐντυπώσεις, τὶς σκέψεις, τὶς ἐπιθυμίες καὶ τὰ αἰσθηματὰ τους μὲ σαφήνεια, φυσικότητα καὶ εὐγένεια.

Ἀρθρώνουν, προφέρουν καὶ τονίζουν σωστά.

Ὡς ἀκροατὲς :

Παρακολουθοῦν τὸν ὁμιλητὴ σιωπηρὰ, μὲ προσοχὴ καὶ εὐγενικὴ προσήλωση.

Ἀντιλαμβάνονται καὶ κατανοοῦν αὐτὰ ποὺ ἀκοῦνε.

Συγκρατοῦν τὰ βασικὰ σημεῖα τῆς ἀνακοίνωσης.

Σχολιάζουν στὸ τέλος μὲ ἐπικοινωνιακὴ διάθεση αὐτὰ ποὺ ἀκοῦνε.

Καὶ ὡς ἀκροατὲς καὶ ὡς ὁμιλητὲς :

Ἀποσαφηνίζουν τὸ λεξιλόγιό τους καὶ τὸ ἐμπλουτίζουν μὲ νέες λέξεις.

Χρησιμοποιοῦν καθιερωμένους βασικοὺς ἐκφραστικοὺς τρόπους.

Τὰ παιδιά χρησιμοποιοῦν λεπτοὺς ἐκφραστικοὺς τρόπους ποὺ κάνουν ἐπικοινωνιακὴ τὴ συνεννόηση καὶ εὐχάριστη τὴ συμβίωση τῶν ἀνθρώπων.

Δίνουν σωστά, ὅταν τοὺς ζητοῦνται, καὶ ζητοῦν σωστά, ὅταν χρειάζονται, πληροφορίες σὲ διάφορες περιστάσεις τῆς ζωῆς.

Ἐμπεδώνουν χρήσεις τοῦ λόγου ποὺ προσιδιάζουν σὲ διάφορες περιστάσεις τῆς καθημερινῆς ζωῆς.

Ἀποσαφηνίζουν τὸ λεξιλόγιό τους καὶ τὸ ἐμπλουτίζουν μὲ νέες λέξεις.

2. Διαλογικὲς μορφὲς ἐπικοινωνίας.

Ἀναφέρονται σὲ διάφορες περιστάσεις καθημερινῆς ἐπικοινωνίας, ὅπως εἶναι : Χαιρετισμοί, εὐχές, συστάσεις, χρήση τηλεφώνου, διευθύνσεις, συγκοινωνίες, ἀγορὰ κ.τ.λ.

3. Συζήτηση

Καλύπτει όλο τὸ φάσμα τῆς προβληματικῆς τῶν παιδιῶν καὶ τῆς σχολικῆς ἐργασίας καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ ἀποτελεσματικότερα μέσα προσπέλασης τῶν θεμάτων.

4. Δραματοποιήσεις.

Ἐκτός ἀπὸ γλωσσικὴ ἀπόψη ἡ δραματοποίηση εἶναι μιὰ πολὺ ἀποτελεσματικὴ, ἰδιαίτερα γιὰ τὰ μικρότερα παιδιά, τεχνικὴ ἀναπαραγωγῆς καὶ βίωσης καταστάσεων προφορικῆς ἐπικοινωνίας.

Τὰ παιδιά παρακολουθοῦν τὸ συνομιλητὴ τους μὲ προσοχὴ καὶ εὐγενικὴ προσήλωσι.

Συγκρατοῦν τὰ βασικὰ σημεῖα τῆς συζήτησης.

Παίρνουν τὸ λόγο ὅταν ἔρθει ἡ σειρά τους.

Δὲν ξεφεύγουν ἀπὸ τὸ θέμα τῆς συζήτησης.

Ἀποφεύγουν τὶς ἀσημαντολογίες καὶ τὶς μακρογορίες.

Δέχονται τὶς παρατηρήσεις, τὶς ὑποδείξεις καὶ τὴν κριτικὴ τῶν ἄλλων καὶ ἀποφεύγουν τὴ δημιουργία τεταμένων καταστάσεων.

Διαλέγονται μὲ εὐγένεια καὶ ἐπικοινωνιακὴ διάθεση, μὲ στόχο τὴν προώθηση τοῦ θέματος πρὸς συζήτηση καὶ ὄχι τὴν δημιουργία ἐντυπώσεων.

Τὰ παιδιά οἰκειώνονται τοὺς ἐκφραστικούς τρόπους καὶ τὸ λεξιλόγιο, πρὸς χρησιμοποιοῦνται σὲ διάφορες περιστάσεις τῆς ζωῆς.

Ζωντανεύουν προφορικὰ τὸ περιεχόμενο καὶ ἐμπεδώνουν ἔτσι τὸν ἐκφραστικὸ πλοῦτο πρὸςφορων ἀναγνωσμάτων.

Ἀποδίδουν ποιήματα μὲ ποικίλες μορφές χορικῆς ἀπαγγελίας, πράγμα πρὸς τοὺς κάνει οἰκειότερη τὴ ρυθμικὴ ποιητικὴ ἐκφραση.

ΓΡΑΠΤΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΚΑΙ ΓΡΑΦΗ

1. Προαναγνωστικὲς δραστηριότητες

Τὰ παιδιά ἐπικοινωνοῦν μὲ εἰκονογραφικὲς ἀναπαραστάσεις καὶ σηματοδοτήσεις τῆς πραγματικότητος, οἱ ὁποῖες λειτουργοῦν ὡς ἐνδιάμεση φάση γιὰ τὸ πέρασμα στὰ γραπτὰ γλωσσικὰ σύμβολα.

Μὲ ἐρέθισμα δείγματα ἀπὸ τὰ κυριότερα μέσα γραπτῆς ἐπικοινωνίας ἀρχίζουν νὰ συνειδητοποιοῦν τὴ σύνδεση ἀνάμεσα στὴν προφορικὴ καὶ τὴ γραπτὴ γλῶσσα καὶ μαζί τὴν ἀνάγκη καὶ τὴν χρησιμότητα τῆς τελευταίας.

Συνδέουν γραπτὲς λέξεις μὲ τὶς ἀντίστοιχὲς τοὺς προφορικῆς, στὴν ἀρχὴ μὲ τὴ μεσολάβηση ἀντικειμένων καὶ εἰκόνων ἀντικειμένων.

Διαβάζουν κατὰ συμπέρασμα ἀπλὲς προτάσεις, ἀντικρίζοντάς τες ὡς σύνθεση διακεκριμένων λέξεων.

Ἐξοικειώνονται μὲ τὴ χρῆση βιβλίων, τετραδίων καὶ γραφικῆς ὕλης.

Παίρνουν σωστὴ στάση ὅταν γράφουν, κρατοῦν σωστὰ τὸ μολύβι καὶ σφύρον γραμμὲς καὶ σχήματα σύμφωνα μὲ προαναγνωστικὰ ὑποδείγματα.

Ἀναλύουν ἠχητικὰ προτάσεις σὲ λέξεις, λέξεις σὲ συλλαβὲς καὶ συλλαβὲς σὲ φθόγγους, καὶ τὰ ταυτίζουν μὲ τὰ ἀντίστοιχα γραπτὰ τοὺς σύμβολα.

Συλλαμβάνουν καὶ χρησιμοποιοῦν τὸ βασικὸ μηχανισμὸ τῆς ἀνάγνωσης, πρὸς στηρίζεται στὴ σύνθεση φθόγγων καὶ γραμμάτων.

Χρησιμοποιοῦν τὰ σωστὰ σύμβολα γιὰ τὴ γραπτὴ ἀπόδοση τῶν φθόγγων, τῶν συλλαβῶν καὶ τῶν λέξεων.

Διαβάζουν μὲ φυσικότητα μικρὰ λεκτικὰ σύνολα καὶ μεμονωμένες λέξεις καὶ καταλαβαίνουν αὐτὰ πρὸς διαβάζουν.

Ἀπομνημονεύονται, χωρὶς πίεση, τὸν τύπο τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβηταρίου τοὺς, βασικὰ κοινὰ γιὰ τὰ βιβλία γλωσσικῆς διδασκαλίας ὅλων τῶν τάξεων, καὶ τὴν τεχνικὴ γραφῆς τῆς δασκάλου τοὺς, κοινὴ ἐπίσης γιὰ ὅλα τὰ σχολεῖα.

Διαβάζουν μὲ ἀνεση καὶ σχετικὴ ταχύτητα, φωναχτὰ καὶ σιωπηρὰ, μικρὰ λεκτικὰ σύνολα καὶ καταλαβαίνουν αὐτὰ πρὸς διαβάζουν.

Ἀποδίδουν σωστὰ τὴν ἐνδειξὴ τόνου στὶς λέξεις, τὴν ἔμφαση τόνου στὶς προτάσεις καὶ τὰ βασικὰ σημεῖα στίξης.

Διαβάζουν μεγάλφωνα καὶ ἐκφραστικὰ (α) γιὰ νὰ ἔχουν ταυτόχρονη καὶ ξεκάθαρη ὀπτικοακουστικὴ ἀντίληψη τῶν λέξεων, καὶ (β) γιὰ νὰ ἀνακοινώσουν ἕνα κείμενο σὲ ἄλλους.

Διαβάζουν σιωπηρὰ μὲ προσήλωσι καὶ στοχαστικότητα (α) γιὰ νὰ ἀντλήσουν καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν πληροφορίες καὶ (β) γιὰ προσωπικὴ τους εὐχαρίστηση.

Ἀντιγράφουν πιστὰ, εὐανάγνωστα καὶ μὲ σχετικὴ ταχύτητα, τηρώντας κανονικὲς ἀποστάσεις ἀνάμεσα στὰ γράμματα καὶ ἀνάμεσα στὶς λέξεις.

Γράφουν εὐανάγνωστα καὶ μὲ σχετικὴ ταχύτητα μικρὲς προτάσεις πρὸς τοὺς ὑπαγορεύονται καὶ ἀποδίδουν σωστὰ τὶς προφορικῆς ἐνδείξεις στίξης.

Ἀπομνημονεύονται μὲ σωστὸ τρόπο μικρὰ ἔμμετρα κείμενα γιὰ ἀπαγγελία, μικροὺς ρόλους γιὰ δραματοποίηση καὶ μικρὰ λεκτικὰ σύνολα πρὸς διευκολύνουν τὴ μάθηση.

Ἐξοικειώνονται μὲ τὶς προσεγγίσεις καὶ τοὺς ἐκφραστικούς τρόπους πρὸς χρησιμοποιοῦνται σὲ κείμενα πρὸς ἀντιπροσωπεύουν ποικίλες χρήσεις τοῦ λόγου.

Διαπιστώνουν ἂν ἕνα κείμενο εἶναι ἔμμετρο ἢ πεζό, διαλογικὸ ἢ περιγραφικὸ, εἰκονογραφημένο ἢ ὄχι κ.τ.λ.

Ἀρχίζουν νὰ διακρίνουν τὴ γυμνὴ ἀπὸ τὴν ἐμπλουτισμένη περιγραφή, τὸ οὐδέτερο ἀπὸ τὸ συναισθηματικὸ καὶ χιουμοριστικὸ γράψιμο, τὸ πραγματικὸ ἀπὸ τὸ ἐξωπραγματικὸ περιεχόμενο, τὰ γεγονότα ἀπὸ τὶς γνῶμες.

Διαπιστώνουν ἂν ἕνα κείμενο ἔχει ἀνακρίβειες ἢ ἀνακολουθίες.

Ἐντοπίζουν σὲ χειρόγραφα κείμενα λάθη συντακτικὰ, λεκτικὰ, ὀρθογραφικὰ κ.τ.λ.

Ἀποσαφηνίζουν, ἐμπλουτίζουν καὶ σταθεροποιοῦν τὸ σχετικὸ λεξιλόγιο. Γράφουν ὀρθογραφημένα τὶς σχετικὲς λέξεις, τοῦ βασικοῦ λεξιλογίου.

3. Ὀλοκλήρωση καὶ ἐδραίωση τοῦ βασικοῦ μηχανικοῦ ἀνάγνωσης καὶ γραφῆς.

4. Γνωριμία μὲ ἀπλὰ κείμενα διαφορετικῆς γλωσσικῆς πειθαρχίας. (Διάλογοι ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζωὴ, περιγραφὲς ἀντικειμένων καὶ καταστάσεων ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὴ ζωὴ, περιγραφὲς γεγονότων, περιγραφὲς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας, λογοτεχνικὰ κείμενα: πεζογραφήματα καὶ ποιήματα, λαϊκὰ καὶ ἔντεχνα).

5. Χρήση τοῦ ἀναγνωστικοῦ καὶ ἄλλων βοήθητικῶν βιβλίων καὶ πηγῶν.

Ἐπισημαίνουν τὸ συγγραφέα καὶ τὸν τίτλο τῶν βιβλίων.

Ἐθίζονται στὴ χρήση τοῦ πίνακα τῶν περιεχομένων.

Εἰσάγονται στὴ χρήση ἀλφαβητικῶν λεξιλογίων, ἀπλῶν λεξικῶν καὶ παιδικῶν ἐγκυκλοπαιδειῶν.

ΓΡΑΠΤΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

1. Ἐλεύθερη ἐκφραση

Τὰ παιδιὰ ἱκανοποιοῦν τὴν ἐπιθυμία τους γιὰ αὐτοέκφραση, ἀνακοίνωση καὶ ἀποδοχή.

Διαπιστώνουν ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὸν προφορικὸ ὑπάρχει καὶ ὁ γραπτὸς τρόπος ἐκφρασης καὶ ὅτι μπορεῖ νὰ τὸν χρησιμοποιοῦν μὲ τὴν ἴδια ἐλευθερία.

Γράφουν καὶ ἀνακοινῶνουν (διαβάζοντάς τα ἢ δίνοντάς τα στοὺς ἄλλους νὰ τὰ διαβάσουν ἢ κολλώντάς τα στὸ χῶρο τῶν ἀνακοινώσεων) μικρὰ λεκτικὰ σύνολα γύρω ἀπὸ πράγματα ποὺ τὰ ἐνδιαφέρουν (εὐχές, μηνύματα, παρατηρήσεις κ.τ.λ.). Ὑπαγορεύουν στὴ δασκάλα, σὲ ἀτομικὴ ἢ ὁμαδικὴ βάση, τὶς ἐντυπώσεις τους ἀπὸ κάτι ποὺ παρατήρησαν ἢ ἐζήσαν.

Γράφουν τὰ ἴδια, σὲ ἀτομικὴ ἢ ὁμαδικὴ βάση, καὶ ἀνακοινῶνουν στοὺς ἄλλους μικρὰ κείμενα μὲ τὶς ἐντυπώσεις τους ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν ἐμπειριῶν τους.

2. Καθοδηγημένη ἐκφραση.

Τὰ παιδιὰ παρατηροῦν μὲ προσοχὴ τὸν κόσμον ποὺ τὰ περιβάλλει καὶ περιγράφουν πιστὰ αὐτὰ ποὺ παρατηροῦν.

Διαπιστώνουν ὅτι αὐτὰ ποὺ ἀνακοινῶνουν, γιὰ νὰ ἔχουν ἐνδιαφέρον γιὰ τοὺς ἄλλους χρειάζεται νὰ τὰ ἀποδίδουν μὲ παραστατικὸ τρόπο.

Εὐαίσθητοποιοῦνται ἀπέναντι στὸ ἀντικείμενό τους καὶ χρησιμοποιοῦν ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερες αἰσθήσεις (ἄραση, ἀκοή κ.τ.λ., μυϊκὴ αἴσθηση) ὅσο κατὰ τὴν προσέγγισή του ὅσο καὶ κατὰ τὴ γραπτὴ του ἐξεικόνιση.

Ἐμπλέκουν καὶ τὸν ἑαυτό τους σ' αὐτὰ ποὺ περιγράφουν ἢ ἐξιστοροῦν, εἴτε μὲ τὴν ἀμεση ἀνάμιξή τους στὰ δρώμενα εἴτε μὲ τὸ σχολιασμὸ καὶ τὴ συναισθηματικὴ τους κάλυψη.

Ἀνακαλύπτουν καὶ χρησιμοποιοῦν φραστικούς τρόπους ποὺ ζωντανεύουν τὸ τὸ κείμενο, ὅπως εἶναι : ἡ παρομοίωση χρωμάτων, ἡ ἀπομίμηση ἤχων, ἡ ἀναφώνηση, ἡ αὐτοερώτηση ἢ ἡ ἐρώτηση στὸν ἀναγνώστη κ.τ.λ.).

Σχολιάζουν ἐποικοδομητικὰ τὶς γραπτὲς δημιουργίες τῶν συμμαθητῶν τους, ἐπισημαίνοντας κυρίως τὰ καλὰ τους σημεῖα.

Διαπιστώνουν ὅτι ἐπικοινωνοῦν καλύτερα μὲ τοὺς ἄλλους ὅταν, σ' αὐτὰ ποὺ γράφουν, χρησιμοποιοῦν τὶς κατάλληλες λέξεις, καὶ τὶς χρησιμοποιοῦν στὸ σωστὸ τύπο καὶ στὴ σωστὴ τους θέση (ὅταν δηλ. τὰ γραπτὰ τους εἶναι σωστὰ ἀπὸ γραμματικὴ καὶ συντακτικὴ ἄποψη).

Τελειοποιοῦνται στὴ σωστὴ ἐκφραση καὶ μὲ πῦρ μεθοδευμένες γραπτὲς ἐργασίες.

ΤΑΞΗ Α'

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

(Σύνταξη, σημασιολογία, φωνολογία, μορφολογία)

1. Βασικὲς μορφὲς προτάσεων:

Ἐποικείμενο-ῤῥημα (ἘΡ),

Ἐποικείμενο-ῤῥημα-Ἀντικείμενο (ἘΡΑ),

Ἐποικείμενο-ῤῥημα-Κατηγορούμενο (ἘΡΚ)

Οἱ μαθητὲς:

Ἐξοικειώνονται, πρῶτα προφορικὰ καὶ ἀργότερα γραπτὰ, μὲ βασικὲς μορφὲς προτάσεως ἘΡ, ἘΡΑ ἘΡΚ (κρίσης, ἐπιθυμίας, ἐπιφωνηματικές, ἐρωτηματικές, καταφατικές, ἀρνητικές).

Διακρίνουν καταφατικές προτάσεις κρίσης καὶ τὶς μετατρέπουν σὲ ἐρωτηματικές ἢ ἀρνητικές καὶ τὸ ἀντίστροφο.

2. Οἱ λέξεις, οἱ συλλαβὲς καὶ τὰ γράμματα.

Κάνουν διάκριση ἀνάμεσα σὲ φθόγγους καὶ γράμματα.

Ἀναλύουν τὶς λέξεις σὲ συλλαβὲς καὶ γράμματα καὶ τὶς ἀνασυνθέτουν.

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν σωστὰ στὴν ἀνάγνωση καὶ τὴ γραφὴ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου.

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν σωστὰ στὴν ἀνάγνωση καὶ τὴ γραφὴ τὰ δίψηφα, τοὺς συνδυασμοὺς, τοὺς διφθόγγους καὶ τὰ συμπλέγματα,

Διακρίνουν (καὶ κρατοῦν ὅταν γράφουν) τὶς ἀποστάσεις ἀνάμεσα στὶς λέξεις καθὼς καὶ ἀνάμεσα στὰ γράμματα τῆς ἴδιας λέξης (ἀποφεύγουν νὰ χωρίζουν τὶς λέξεις στὴν ἄκρη τῆς σελίδας).

Ὀνομάζουν τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου καὶ κατατάσσουν ἀλφαβητικὰ λέξεις μὲ βάση τὸ πρῶτο τους γράμμα.

Διακρίνουν καὶ γράφουν μὲ κεφαλαῖο τὸ πρῶτο γράμμα στὴν ἀρχὴ μιᾶς περιόδου, τὸ ὀνοματεπώνυμο καὶ τὶς διευθύνσεις τους, τὰ ὀνόματα τῶν ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδας, τῶν μηνῶν καὶ τῶν μεγάλων ἐορτῶν καθὼς καὶ τὰ κύρια ὀνόματα τῆς ἀναγνωστικῆς ὕλης.

3. Σημεῖα στίξεως.

Χρησιμοποιοῦν τὴν τελεία καὶ τὸ ἐρωτηματικὸ κατὰ τὴν ἀνάγνωση καὶ τὴν γραφὴ.

Χρησιμοποιοῦν τὸ θαυμαστικὸ καὶ τὸ κόμμα κατὰ τὴν ἀνάγνωση.

4. Ὁ τόνος

Τοποθετοῦν τὸν τόνον στὴ σωστὴ του θέση.

5. Ὁρθογραφικὰ σημεῖα :

τὰ διαλυτικὰ καὶ ἡ ἀπόστροφος.

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν τὰ διαλυτικὰ κατὰ τὴν ἀνάγνωση καὶ τὴν γραφὴ.

Διαβάζουν σωστά λέξεις που έπαθαν εκθλιψη, αποκοπή ή αφαίρεση μαζί με εκείνες που έπονται ή προηγούνται (τ' άστρα, άπ' τ' χωριό, μου' φερε).

6. Βασικές προτάσεις. Τά μέρη τους. 'Αναλύουν βασικούς τύπους προτάσεων με βάση έρωτήσεις του τύπου «ποιός», «τί κάνει;», «τί είναι;», «τί παθαίνει;», «τί;», ή «ποιόν;». Κατανοούν την πρόταση ως σύνθεση λέξεων σε όρισμένη σειρά (όχι όπωσδήποτε μία) για την έκφραση ενός νοήματος. Έξυπνοούν το υποκείμενο, όταν δεν αναφέρεται, από την κατάληξη του ρήματος.
7. 'Η προσωπική άνωυμία. Χρησιμοποιούν την προσωπική άνωυμία ως υποκείμενο. Γράφουν όρθογραφημένα τους δυνατούς τύπους τής προσωπικής άνωυμίας.
8. Το ουσιαστικό και το άρθρο. Χρησιμοποιούν το ουσιαστικό (μαζί με το άρθρο) ως υποκείμενο, αντικείμενο και κατηγορούμενο. Διακρίνουν νοηματικά και όρθογραφικά τά κύρια από τά κοινά ουσιαστικά (βλέπε και ένότητα 2). Διακρίνουν και χρησιμοποιούν : (1) όξύτονα ίσοσύλλαβα ουσιαστικά (μαζί με το άρθρο) στην όνομαστική και αίτιατική ένικοϋ και πληθυντικοϋ: ό γεωργός, οί γεωργοί, τ' γεωργό, τους γεωργούς, ό μαθητής, ή αύλή, ή ποδιά, τ' βουνό, τ' παιδί. (2) παροξύτονα άρσενικά σε -ος και ούδέτερα σε -ο, όπως ό λύκος, ό θεός, τ' δώρο, τ' δέντρο. Μετατρέπουν βασικές προτάσεις των τύπων ΥΡ, ΥΡΑ από τόν ένικό στον πληθυντικό. Κατανοούν τ' ρόλο του ρήματος στην άπλή πρόταση. Χρησιμοποιούν συχνόχρηστα ένεργητικά ρήματα τής πρώτης συζυγίας στον ένεστώτα τής όριστικής και γράφουν όρθογραφημένα τις καταλήξεις. Διακρίνουν χονδρικά τ' χρόνο των ρημάτων. Μετατρέπουν ένεστωτικές προτάσεις σε προτάσεις παρελθοντικοϋ και μελλοντικοϋ χρόνου (κυρίως άορίστου και στιγμιαίου μέλλοντα). 'Ορθογραφούν τ' ε στις καταλήξεις των παρελθοντικών χρόνων των ένεργητικών ρημάτων. Χρησιμοποιούν τ' έχω ως κύριο ρήμα στον παρατατικό. Χρησιμοποιούν άπλές προτάσεις με περιφραστικό κατηγορημα (ΥΡΚ) και τ' συνδετικό ρήμα είμαι στον ένεστώτα και παρατατικό τής όριστικής. Χρησιμοποιούν ως κατηγορούμενα: α) ουσιαστικά, β) επίθετα που φανερώνουν χρώμα, ύλη και άλλες αισθητές ιδιότητες των ουσιαστικών. 'Αναγνωρίζουν τ' συμφωνία υποκειμένου και επιθέτου ως κατηγορούμενο στο γένος, τόν άριθμό και τ'ν πτώση. Συσχετίζουν (όπου ύπάρχει άντιστοιχία) τις καταλήξεις των επιθέτων με τις καταλήξεις των ουσιαστικών στην όνομαστική ένικοϋ και πληθυντικοϋ. Μετατρέπουν άπλές προτάσεις του τύπου ΥΡΚ από τόν ένικό στον πληθυντικό. 'Αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν τά άπόλυτα άριθμητικά από τ' ένα ως τ' δέκα και από τά τακτικά από τ' πρώτο ως τ' έκτος. 'Αναλύουν έπαυξημένες προτάσεις με έρωτήσεις του τύπου «ποιός;», «τί κάνει;», «πότε;», «πού;», «πώς;», «πόσο;». 'Αναγνωρίζουν τά πιο συχνόχρηστα τοπικά, χρονικά, τροπικά (ώραία) και ποσοτικά (πολύ, λίγο) έπιρρήματα. 'Επαυξάνουν προτάσεις με χρονικούς, τοπικούς και άλλους προσδιορισμούς. Χρησιμοποιούν έμπρόθετους προσδιορισμούς με τ' σε (κυρίως με τ' άρθρο στον, στην κ.τ.λ.). Χρησιμοποιούν συχνόχρηστους έμπρόθετους προσδιορισμούς με τ' με. 13. Σύνδεση προτάσεων με τ' και 'Αναγνωρίζουν και συνδέουν βασικές προτάσεις με και. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ : Δέ θά διδαχτούν στα παιδιά οί γραμματικοί και συντακτικοί όροι που περιέχονται στο πρόγραμμα. Ξάίρεση θά γίνει για τους όρους: Πρόταση, λέξη, συλλαβή, γράμμα, κεφαλαίο, μικρό, τελεία, έρωτηματικό, θαυμαστικό, κόμμα, τόνος, διαλυτικά, ρήμα, κύριο όνομα αλλά και αυτούς θά μάθουν νά τους χρησιμοποιούν έμπειρικά, χωρίς νά τους δώσουμε όρισμούς.

ΒΑΣΙΚΟ ΛΕΞΙΚΟ

A		B	Γ
ά (έπιφ.)	άνθρωπος (ό)	βάζω (ρ)	γάιδαρος (ό)
άγοράζω (ρ)	άνοιξη (ή)	βάφω (ρ)	γάλα (τ'ό)
άγορι (τ'ό)	άπό (πρόθ.)	βγάζω (ρ)	γαλάζιος, -α, -ο (έπ.)
άδερφός (ό) - άδερφή (ή)	άρέσει (ρ)	βγαίνω (ρ)	γάτα (ή)
άέρας (ό)	άρνι (τ'ό)	βιβλίο (τ'ό)	γελά (ρ) ως άμτβ.
άκούω (ρ)	άρωστος, -η, -ο (έπ.)	βλέπω (ρ)	γέρος (ό)
άλεπού (ή)	άσπρος, -η, -ο (έπ.)	βόλος (ό)	για (προθ.)
άλλά (σύνδ.)	άυγό (τ'ό)	βοριάς (ό)	γιαγιά (ή)
άλλος, -η, -ο (άντων.)	άύλή (ή)	βουνό (τ'ό)	γιατί (έρωτ. και αίτ.)
άλογο (τ'ό)	άύριο (έπιρρ.)	βράδυ (τ'ό)	γιατρός (ό)
άμέσως (έπιρρ.)	άύτι (τ'ό)	βρέχει (ρ)	γίνομαι (ρ)
άνάβω (ρ)	άυτός, -ή, -ό (άντων.)	βροχή (ή)	γιορτή (ή)
	άυτοκίνητο (τ'ό)	βρούση (ή)	γλάστρα (ή)
	άχ (έπιφ.)		

γλυκός, -ιά, -ό (έπ.)
 γράμμα (τό)
 γραμμή (ή)
 γράφω (ρ)
 γριά (ή)
 γυρίζω (ρ)
 γύρω (έπιρρ.)

Δ

δασκάλα (ή) - δάσκαλος (ό)
 δάσος (τό)
 δάχτυλο (τό)
 δέκα (άριθμ.)
 δέ (ν) (μόριο)
 δέντρο (τό)
 δένω (ρ)
 Δευτέρα (ή)
 διαβάζω (ρ)
 δικός, -ή, -ό (μου, σου, του-
 της) (άντων.)
 δίνω (ρ)
 δραχμή (ή)
 δρόμος (ό)
 δύο και δυό (άριθμ.)
 δώδεκα (άριθμ.)
 δωμάτιο (τό)
 δῶρο (τό)

Ε

έ (έπιφ.)
 (έ)βδομάδα (ή)
 ἐγώ (άντων.)
 ἐδῶ (έπιρρ.)
 εἰκόνα (ή)
 εἴκοσι (άριθμ.)
 εἶμαι (ρ)
 ἐκεῖ (έπιρρ.)
 ἐκεῖνος, -η, -ο (άντων.)
 ἐκκλησία (ή)
 Ἑλλάδα (ή)
 ἕνας, μία, ἕνα (άριθμ.)
 ἐννιά (άριθμ.)
 ἔντεκα (άριθμ.)
 ἕξι (άριθμ.)
 ἐξοχή (ή)
 ἕξω (έπιρρ.)
 ἐπάνω (έπιρρ.)
 ἐφτά (άριθμ.)
 ἐρχομαι (ρ) - ἔλα (προστ.)
 ἐσύ-ἔσεῖς
 εὐχαριστῶ (ρ)
 ἔχω (ρ)

Ζ

ζέστη (ή)
 ζεστός, -ή, -ό (έπ.)
 ζωγραφίζω (ρ.)
 ζωο (τό)

Η

ἥλιος (ό)
 ἡμέρα (ή)
 ἡσυχα (έπιρρ.)

Θ

θα (μόριο)
 θάλασσα (ή)
 θεῖος (ό) - θεία (ή)
 θέλω (ρ)
 θέση (ή)
 θρανίο (τό)
 θυμῶνα (ρ)

Ι

Κ

καθαρός, -ή, -ό (έπ.)
 κάθε (άόρ. άντων.)
 κάθομαι (ρ)
 και - κι (σύνδ.)
 καιρός (ό)
 κακός, -ή, -ό (έπ.)
 καλά (έπιρρ.)
 καλημέρα
 καληνύχτα
 καλοκαίρι (τό)
 καλός, -ή, -ό (έπ.)
 κανέννας, καμιά, κανένα (άόρ.
 άντ.)
 κάνω (ρ)
 καράβι (τό)
 καραμέλα (ή)
 κατεβαίνω (ρ)
 κάτω (έπιρρ.)
 κεφάλι (τό)
 κίτρινος, -η, -ο (έπ.)
 κλαίω (ρ)
 κλείνω (ρ)
 κοιμάμαι (ρ)
 κοιτάζω (ρ)
 κόκκινος, -η, -ο (έπ.)
 κοντά (έπιρρ.)
 κοντός, -ή, -ό (έπ.)
 κορίτσι (τό)
 κότα (ή)
 κούκλα (ή)
 κουλούρι (τό)
 κρέας (τό)
 Κυριακή (ή)
 κυρία (ή) - κύριος (ό)

Λ

λαγός (ό)
 λάδι (τό)
 Λαμπρή (ή)
 λέ(γ)ω (ρ)
 λίγο (έπιρρ.)
 λουλούδι (τό)
 λύκος (ό)
 λύνω (ρ)

Μ

μαγαζί (τό)
 μαζί (έπιρρ.)
 μάθημα (τό)
 μαθητής (ό), μαθήτρια (ή)
 μαλακός, -ιά, -ό (έπ.)
 μαλλιά (τά)
 μαμά (ή)
 μάνα (ή)
 μάτι (τό)
 μαῦρος, -η, -ο (έπ.)
 μέ (προθ.)
 μεγάλος, -η, -ο (έπ.)
 μέλι (τό)
 μερικοί, -ές, -ά (έπ.)
 μέσα (έπιρρ.)
 μετά (έπιρρ.)
 μῆ (μορ.)
 μῆλο (τό)
 μήνας (ό)
 μικρός, -ή, -ό (έπ.)
 μιλιῶ (ρ)
 μισός, -ή, -ό (έπ.)
 μολύβι (τό)
 μπαίνω (ρ)

μπάλα (ή)
 μπαμπάς (ό)
 μπορώ (ρ)
 μπροστά (έπιρρ.)
 μύτη (ή)
 μωρό (τό)

Ν

νά (μορ. δεικτ.)
 νά (σύνδ. τελ.)
 ναί (μορ. έπιρρ. βεβαιωτ.)
 νερό (τό)
 νύχτα (ή)
 νυχτώνει (ρ)

Ξ

ξέρω (ρ)
 ξύλο (τό)
 ξυπνῶ (ρ)

Ο

ό, ή, τό (άρθρο)
 οἰκογένεια (ή)
 ὄλος, -η, -ο (έπίθ.)
 ὄνομα (τό)
 ὄταν (σύνδ.)
 οὐρανός (ό)
 ὄχι (έπιρρ.)
 ὄχτώ (άριθμ.)

Π

παιγίδι (τό)
 παιδί (τό)
 παίζω (ρ)
 παίρνω (ρ)
 πάλι (έπιρρ. χρ.)
 Παναγία (ή)
 (έ)πάνω (έπιρρ.)
 παπάς (ό)
 παππούς (ό)
 παράθυρο (τό)
 παρακαλῶ (ρ)
 παραμύθι (τό)
 Παρασκευή (ή)
 Πάσχα (τό)
 πατέρας (ό)
 Πέμπτη (ή)
 πέντε (άριθμ.)
 περίπατος (ό)
 περνῶ (ρ)
 περπατῶ (ρ)
 πέτρα (ή)
 πετῶ (ρ)
 πηγαίνω (ρ)
 πηδῶ (ρ)
 πίνακας (ό)
 πιό (έπιρρ. ποσ.)
 πίσω (έπιρρ.)
 πλατεία (ή)
 πόδι (τό)
 ποιός, -ά, -ό (έρωτ. άντων.)
 πόλη (ή)
 πολύ (έπιρρ.)
 πόρτα (ή)
 πόσος, -η, -ο (έρ. άντων.)
 πότε (έπιρρ.)
 πουλι (τό)
 πουλιῶ (ρ)
 ποῦ (έπιρρ.)
 ποῦ (άναφ. άντων.)
 πράσινος, -η, -ο (έπ.)
 προσευχή (ή)
 πρωτῆ (τό)

Πρωτομαγιά (ή)
 πῶς (έπιρρ. τρ. έρ.)
 ραδιόφωνο (τό)
 ρολόι (τό)
 ρωτῶ (ρ)

Σ

Σάββατο (τό)
 σάκα (ή)
 σαποῦνι (τό)
 σβήνω (ρ)
 σέ (προθ.)
 σημαία (ή)
 σήμερα (έπιρρ.)
 σιγά (έπιρρ.)
 σκάλα (ή)
 σκληρός, -ή, -ό (έπ.)
 σκύλος (ό)-σκυλι (τό)
 σοκολάτα (ή)
 σπίτι (τό)
 στάση (ή)
 στόμα (τό)
 στόν, στήν, στό, στους, στίς,
 στα.
 σύννεφο (τό)
 σχολείο (τό)

Τ

τάξη (ή)
 ταχυδρόμος (ό)
 τέσσερις, τέσσερα (άριθμ.)
 Τετάρτη (ή)
 τετράδιο (τό)
 τζάκι (τό)
 τζάμι (τό)
 τζιτζικας (ό)
 τηλεόραση (ή)
 τηλεφωνο (τό)
 τί (άντων. έρωτ.)
 τόπι (τό)
 τότε (έπιρρ.)
 τραγούδι (τό)
 τραγουδῶ (ρ)
 τραπέζι (τό)
 τρέχω (ρ)
 τρεῖς, τρία (άριθμ.)
 Τρίτη (ή)
 τρώγω (ρ)
 τῶρα (έπιρρ.)

Υ

ὑστερα (έπιρρ.)

Φ

φαγητό (τό)
 φάρμακο (τό)
 φεγγάρι (τό)
 φεύγω (ρ)
 φθινόπωρο (τό)
 φιλιῶ (ρ)
 φοβᾶμαι (ρ)
 φορά (ή)
 φτιάνω (ρ)
 φύλλο (τό)
 φυσῶ (ρ)
 φωνάζω (ρ)
 φῶς (τό)
 φωτιά (ή)

Χ

χαμηλά (έπιρρ.)
 χαμηλός, -ή, -ό (έπ.)
 χάνω (ρ)

χαρά (ή)	χαρεύω (ρ)	χτίζω (ρ)	ψηλά (ἐπίρρ.)
χειμώνας (ύ)	Χριστός (ό)	χῶμα (τό)	ψηλός, -ή, -ό (ἐπ.)
χειλιδόνι (τύ)	Χριστούγεννα (τά)	χωριό (τό)	ψωμί (τό)
χέρι (τό)	χρόνος (ό)	Ψ	Ω
χιόνι (τό)	χρῶμα (τό)	ψαλίδι (τό)	ώρα (ή)
χιονίζει (ρ)	χτές (ἐπίρρ.)	ψάρι (τό)	

ΤΑΞΗ Β'

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

1. Βασικές μορφές προτάσεων τῶν τύπων : Ὑποκείμενο-Ρῆμα (ΥΡ)
Ὑποκείμενο-Ρῆμα-Ἀντικείμενο (ΥΡΑ),
Ὑποκείμενο-Ρῆμα-Κατηγορούμενο (ΥΡΚ) καὶ ἐπαυξημένες.

2. Οἱ λέξεις καὶ τὰ γράμματα.

3. Συλλαβισμός

4. Σημεῖα στίξης

5. Ὁ τόνος

6. Ὄρθογραφικὰ σημεῖα : τὰ διαλυτικά, τὸ ἐνωτικὸ καὶ ἡ ἀπόστροφος.

7. Τὸ οὐσιαστικὸ (μαζὶ μετὰ τὸ ἄρθρο) ὡς ὑποκείμενο κατηγορούμενο καὶ ἀντικείμενο.

ΣΤΟΧΟΙ

Οἱ μαθητές :

Ἀναγνωρίζουν τὴν ἀναγκαίαν ὑπαρξὴ τῶν βασικῶν δομικῶν στοιχείων (ποὺ ὑπάρχουν ἢ ἐξυπακούονται) σὲ βασικὲς μορφές προτάσεων.

Διακρίνουν βασικὰ εἶδη προτάσεων τῶν τύπων ΥΡ, ΥΡΑ, ΥΡΚ (κρίσης, ἐπιθυμίας, ἐπιφωνηματικές, καταφατικές ἢ ἀρνητικές, ἐρωτηματικές) καὶ τίς μετατρέπουν σὲ ἄλλες τοῦ ἴδιου τύπου.

Ἀναλύουν βασικοὺς τύπους προτάσεων μετὰ βάση ἐρωτήσεις τοῦ τύπου «ποιός;», «τί κάνει;», «τί εἶναι;», «τί παθαίνει;», «τί;», «ποιόν;», «πότε;», «ποῦ;» «πῶς;», «πόσο;» κ.τ.λ.

Κατανοοῦν τὴν πρόταση ὡς σύνθεση λέξεων μετὰ ὀρισμένη σειρά (ὄχι ὀπωσδήποτε μία) γιὰ τὴν ἔκφραση ἑνὸς νοήματος.

Χρησιμοποιοῦν λέξεις (ἄρθρα, οὐσιαστικά, ρήματα κ.ἄ.) ἢ φράσεις, γιὰ νὰ κάνουν βασικὲς προτάσεις.

Ἐξυπονοοῦν τὸ ὑποκείμενο, ὅταν δὲν ἀναφέρεται, ἀπὸ τὴν κατάληξη τοῦ ρήματος.

Ὀνομάζουν καὶ γράφουν γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου.

Κατατάσσουν ἀλφαβητικὰ λέξεις μετὰ βάση τὸ πρῶτο τους γράμμα.

Χρησιμοποιοῦν κεφαλαῖο γράμμα στὴν ἀρχὴ περιόδων σὲ ὀνόματα ἀνθρώπων, ὁδῶν, πλατειῶν, οἰκισμῶν, γεωγραφικῶν στοιχείων.

Ἐξοικειώνονται μετὰ οἰκογένειες συγγενικῶν ἐτυμολογικὰ καὶ ἐννοιολογικὰ λέξεων (ὑποκοριστικά-χαϊδευτικά σὲ -άκι, -ίτσα, -ούλα).

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν συνώνυμα καὶ ἀντίθετα.

Ἀναλύουν σύνθετες λέξεις σὲ ἀπλές καὶ ἀντίστροφα καὶ χρησιμοποιοῦν κυρίως τὰ παρατακτικὰ καὶ τὰ προσδιοριστικὰ σύνθετα.

Ἐπιλέγουν τὴν κατάλληλη κάθε φορὰ λέξη.

Ὀνομάζουν καὶ χρησιμοποιοῦν σωστὰ στὴν ἀνάγνωση καὶ τὴ γραφὴ τὰ δίψηφα, τοὺς συνδυασμούς, τοὺς διφθόγγους καὶ τὰ συμπλέγματα.

Συλλαβίζουν λέξεις : μετὰ συνεχόμενα φωνήεντα, μετὰ ἓνα σύμφωνο ἀνάμεσα σὲ δύο φωνήεντα, μετὰ δίψηφα καὶ συνδυασμούς, μετὰ δύο ὅμοια σύμφωνα.

Χρησιμοποιοῦν τὴν τελεία καὶ τὸ ἐρωτηματικὸ κατὰ τὴν ἀνάγνωση καὶ τὴ γραφὴ.

Χρησιμοποιοῦν τὸ θαυμαστικὸ κατὰ τὴν ἀνάγνωση.

Χρησιμοποιοῦν τὸ κόμμα : α) γενικὰ κατὰ τὴν ἀνάγνωση καὶ β) κατὰ τὴ γραφὴ ὁμοίων καὶ ἀσύνδετων μερῶν τοῦ λόγου.

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν τὰ ἀποσιωπητικὰ κατὰ τὴν ἀνάγνωση.

Τοποθετοῦν τὸν τόνο στὴ σωστὴ του θέση καὶ κατανοοῦν τὸ ρόλο του.

Τοποθετοῦν σωστὰ δύο τόνους στὰ προπαροξύτονα ποὺ ἀκολουθοῦνται, ἀπὸ ἐγκλιτικά.

Χρησιμοποιοῦν τὰ διαλυτικά κατὰ τὴ γραφὴ σὲ ὅλες τίς περιπτώσεις.

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν τὸ ἐνωτικὸ σὲ ἀπλές περιπτώσεις συλλαβισμού.

Διαβάζουν σωστὰ λέξεις μετὰ πάθη φθόγγων γενικὰ καὶ χρησιμοποιοῦν τὴν ἀπόστροφο, ὅταν γράφουν λέξεις ποὺ ἔπαθαν ἔκθλιψη καὶ ἀποκοπή.

Χρησιμοποιοῦν τὸ οὐσιαστικὸ (μετὰ τὸ ὀριστικὸ ἢ τὸ ἀόριστο ἄρθρο του). ὡς ὑποκείμενο, ὡς κατηγορούμενο καὶ ὡς ἀντικείμενο.

Διακρίνουν νοηματικὰ καὶ ὀρθογραφικὰ τὰ κύρια ἀπὸ τὰ κοινὰ οὐσιαστικά (βλέπε καὶ ἐνότητα 2) καὶ τὰ χρησιμοποιοῦν ὅταν γράφουν.

Διακρίνουν πρακτικὰ καὶ χρησιμοποιοῦν προφορικὰ καὶ γραπτὰ:

α) Τὰ ὁμόηχα ἄρθρα ἢ, οἱ καὶ τίς ὁμόηχες καταλήξεις -η, -οι, -ι.

β) τὰ ὁμόηχα ἄρθρα τῆς, τίς, τόν, τῶν.

γ) τίς καταλήξεις -οῦ καὶ οὐς (τοῦ γεωργοῦ, τοὺς γεωργούς).

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν :

α) Ὁξύτονα ἀνισοσύλλαβα ἀρσενικά σὲ -άς καὶ -ές καὶ θηλυκὰ σὲ -ά.

β) Παροξύτονα ἰσοσύλλαβα ποὺ δὲν κατεβάζουν τὸν τόνο στὴ γενική (ὁ κῆπος, ἡ ἐφημερίδα, τὸ δέντρο).

γ) Προπαροξύτονα ἰσοσύλλαβα σὲ -ος καὶ οὐδέτερα σὲ -ο ποὺ δὲν καταβάζουν τὸν τόνο στὴ γενική (ὁ λαχανόκηπος, τὸ σίδερο).

8. Ἀντωνυμίες

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν :

- α) Τὶς προσωπικὲς ἀντωνυμίες.
 β) Τὴν κτητικὴν δικός, -ή, -ὸ (μου, σου, του).
 γ) Τὶς ἐρωτηματικὲς τι (ἄκλιτο), ποῖός, ποιά, ποῖο καὶ πόσος, -η, -ο.
 δ) Τὶς ἀόριστες ἕνας, μία, ἕνα-ἄλλος, -η, -ο, κανένας, -καμιά, κανένα-τίποτε-κάθε-μερικοί, -ές, -ά, -κάμποσος, -η, -ο, -κάτι -κατιτί.
 ε) Τὴν δεικτικὴν τόσος, -η, -ο.
 στ) Τὴν ἀναφορικὴν ὅσος, -η, -ο.

9. Τὸ ρῆμα : Εἰσαγωγή στὶς διαθέσεις, τὶς ἐγκλίσεις καὶ τοὺς χρόνους τῶν ρημάτων. Οἱ καταλήξεις συχνόχρηστων τύπων τῶν ρημάτων τῆς α' καὶ β' συζυγίας.

Κατανοοῦν τὸ ρόλο τοῦ ρήματος στὴν πρόταση.

Χρησιμοποιοῦν τὰ ρήματα τοῦ λεξιλογίου τους στοὺς πῦθ συχνόχρηστους τύπους (χρόνους καὶ ἐγκλίσεις) καὶ ὀρθογραφοῦν τὰ ε, ει, στὶς καταλήξεις.

Κατατάσσουν τὰ ρήματα τοῦ βασικοῦ τους λεξιλογίου κατὰ ὀρθογραφικὲς ομάδες (σὲ ἴζω, -ώνω κ.τ.λ.).

Μαθαίνουν τὴν ὀρθογραφία τῆς κατάληξης -ηκα, -ηκες κ.τ.λ.

10. Τὰ ἐπίθετα ὡς κατηγορούμενα καὶ ὡς προσδιορισμοί. Τὰ ἀριθμητικά.

Χρησιμοποιοῦν ὡς κατηγορούμενα: α) οὐσιαστικὰ καὶ β) ἐπίθετα ποὺ φανερῶνουν ἀπλὲς ιδιότητες τῶν οὐσιαστικῶν.

Ἀναγνωρίζουν καὶ ἐφαρμόζουν, ὅταν μιλοῦν καὶ ὅταν γράφουν, τὴ συμφωνία ὑποκειμένου καὶ κατηγορουμένου στὸ γένος, τὸν ἀριθμὸ καὶ τὴν πτώση.

Συσχετίζου (ὅπου ὑπάρχει ἀντιστοιχία) τὶς καταλήξεις τῶν ἐπιθέτων μὲ τὶς καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν καὶ τὶς γράφουν ὀρθογραφήμενα.

α) Ὁξύτονα ἐπίθετα σὲ -ός, -ή, -ὸ καὶ σὲ ὅς, -ιά, -ό.

β) Παροξύτονα ἐπίθετα σὲ -ος, -α, -ο.

γ) Προπαροξύτονα ἐπίθετα σὲ -ος, -η, -ο, σὲ -ος, -α, -ο καὶ σὲ -ος, -α, -ικο (ζηλιάρης, -α, -ικο).

Χρησιμοποιοῦν ὡς κατηγορούμενα ἐπίθετα σὲ περιφραστικὸ καὶ μονολεκτικὸ συγκριτικὸ βαθμὸ.

Ἐξοικειώνονται μὲ τὴν ὀρθογραφία ὁμάδων ἐπιθέτων: α) Προπαροξύτονα σὲ -ινος (πράσινος).

β) ὀξύτωνων σὲ -ικός, (σχολικός) καὶ -ωπός (κιτρινωπός) καὶ -ωτός (μεταξωτός).

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν :

α) Τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ καὶ ἀπὸ τὰ τακτικὰ ἀπὸ τὸ πρῶτος ὡς τὸ δωδέκατος.

β) Τὰ ἀριθμητικὰ οὐσιαστικὰ μονάδα ὡς ἐξάδα καὶ δεκάδα, δωδεκάδα καὶ ἑκατοντάδα.

11. Ἐπιρρηματικοί, ἐμπρόθετοι καὶ ἐπιθετικοί προσδιορισμοί.

Ἀναγνωρίζουν καὶ χρησιμοποιοῦν τὰ ἐπιρρήματα τοῦ λεξιλογίου τους.

Ἐπαυξάνουν προτάσεις μὲ προσδιορισμοὺς ἐπιρρηματικοὺς (τοπικοὺς, χρονικοὺς, τροπικοὺς καὶ ποσοτικοὺς) καὶ ἐμπρόθετους (κυρίως μὲ τὶς προθέσεις μὲ καὶ σέ).

Ἐπαυξάνουν προτάσεις μὲ ἐπιθετικούς προσδιορισμοὺς καὶ μὲ φράσεις ποὺ λειτουργοῦν ὡς ἐπίθετα ἢ ὡς ἐπιρρήματα.

Ἀπλουστεύουν ἐπαυξημένες προτάσεις στοὺς κύριους ὅρους τους.

12. Σύνδεση προτάσεων μὲ τὸ «καὶ».
Σύνθετες προτάσεις.

Συνδέουν κύριες προτάσεις καὶ τὸ «καὶ».

Συγχωνεύουν προτάσεις καὶ κάνουν μιὰ σύνθετη, πρόταση μὲ περισσότερα ἀπὸ ἕνα ὑποκείμενα, κατηγορούμενα ἢ ἀντικείμενα.

ΒΑΣΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

A	ἀπόγευμα	βιβλιοθήκη	δεξιός, -ά, -ὸ
ἀγαπῶ	Ἀπρίλιος, Ἀπρίλης	βοηθῶ	δέμα
ἀγκαλιάζω	ἀργά	βρίσκω	δεύτερος, -η, -ο
ἀγορά	ἀργῶ	Γ	διάδρομος
ἀγριος, -α, -ο	ἀριστερά	γειτονιά	διάλειμμα
ἄδειος	ἀριστερός, -ή, -ὸ	γεμάτος, -η, -ο	διαμέρισμα
ἀδύνατος, -η -ο	ἀρκετὰ	γεμίζω	διευθυντής, -ντρια
ἀεροπλάνο	ἀρκετός, -ή, -ὸ	γενέθλια	διψῶ
ἀκόμα	ἀφρωσταίνω	γεωργός	δόντι
ἄκρη	ἀρχή	γῆ	δουλειά
ἀκριβός, -ή, -ὸ	ἀρχίζω	γιορτάζω	δουλεύω
ἀλλάζω	ἄς (μόριο)	γλώσσα	δύναμη
ἄν	ἀστέρι	γραφεῖο	δυνατὰ
Ἀνατολή	ἀστυφύλακας	γρήγορα	δυνατός, -ή, -ὸ
ἀνεβαίνω	ἄσχημος, -η, -ο	γυμναστικὴ	δύσκολος, -η, -ο
ἀνοίγω	Αὐγουστος	γυναίκα	E
ἀνοιχτός, -ή, -ὸ	ἀφήνω	γωνιά	εἰσιτήριο
ἀντίο (ἐπιφ. φρ.)	ἀφοῦ (συνδ.)	Δ	ἐκατό
ἄντρας	B	δείχνω	ἐκθεση
ἄπαντῶ	βαθός, -ιά, -ὸ	Δεκέμβριος-Δεκέμβρης	ἐκτος, -η, -ο
ἄπέναντι	βαρὺς, -ιά, -ὸ	δεξιά	ἐλαφρός, -ή, -ὸ
ἄπλώνω			Ἑλληνόπουλο

ἐμπορος	κινηματογράφος	N	προσπαθῶ
ἐμπρός (ἐπίρρ.)	κλειδί	ναύτης	πρόσωπο
(ἐ)ξάδερφος, ξαδέρφη	κλειδώνω	νέος, -α, -ο	προχωρῶ
ἐπειτα	κλειστός, -ή, -ὸ	νησί	πρώτος, -η, -ο (ἀριθμ.)
ἐποχή	κλωστή	νικῶ	P
ἐργαλεῖο	κόβω	Νοέμβριος, Νοέμβρης	ράβω
ἐργάτης, ἐργάτρια	κοιλιά	νοσοκομείο	ρίχνω
ἐτοιμάζω	κοκκινίζω	ντουλάπι	ρόδα
ἐτοιμος, -η, -ο	κόλλα	ντύνω	ρούχο
ἔτσι (ἐπίρρ. τροπ.)	κολλῶ	νωρίς	Σ
εὐκολος, -η, -ο	κολυμπῶ	Ξ	σάν (ἐπίρρ. τροπ.)
εὐτυχῶς	κομμάτι (τὸ)	ξαφνικά (ἐπίρρ. τροπ.)	σειρά
ἐφημερίδα	κοπάδι	ξεκινῶ	Σεπτέμβριος-Σεπτέμβρης
Z	κορυφή	ξεκουράζομαι	σηκώνω
ζευγάρι	κόσμος	ξενοδοχεῖο	σίδηρο
ζητῶ	κουβεντιάζω	ξένος	σκαλίζω
ζωγραφιά	κουζίνα	ξερός, -ή, -ὸ	σκιονί
H	κουμπι	ξεχνῶ	σκοτάδι
ἦ (σύνδ.)	κούνια	ξινός, -ή, -ὸ	σκουπιζῶ
ἤλεκτρικό (τὸ)	κουνῶ, -ιέμαι	ξύλινος, -η, -ο	σχύβω
ἤλεκτρικός, -ή, -ὸ	κουράζομαι	O	σπάζω
ἡμερολόγιο	κουτί	ὀδοντίατρος	σπρώχνω
ἡμερος, -η, -ο	κρατῶ	Ὀκτώβριος, Ὀκτώβρης	σταματῶ
ἡσυχία	κρεβάτι	ὀλόκληρος, -η, -ο	σταυρός
ἡσυχός, -η, -ο	κρεοπωλεῖο	ὀμάδα	σταφύλι
Θ	κρύβω	ὀμοιος, -α, -ο	στέκομαι
θέατρο	κρύο	ὀμορφος, -η, -ο	στέλνω
θεός	κρυφτό	ὀμως (σύνδ. ἀντιθ.)	στενός, -ή, -ὸ
θερίζω	κρυώνω	ὀποιος (ἀντων.)	στρατιώτης
θόρυβος	κύκλος	ὀπως (ἐπίρρ. τροπ.)	στρογγυλός, -ή, -ὸ
θυμᾶμαι	κυνηγητὸ	ὀρθιος, -α, -ο	στρώνω
I	κυνηγός	ὀροφος	συζητῶ
Ἰανουάριος, Γενάρης	Λ	ὄτι (σύνδ.)	συναντῶ
ιδρώνω	λάθος	οὔτε (σύνδ.)	συνοικία
Ἰούλιος	λάκκος	Π	σῶμα
Ἰούνιος	λάμπω	παγωγὸ	σωρός
ἴσιος, -ια, -ιο	λάσπη	παλιός, -ά, -ὸ	T
ἱστορία	λάστιχο	πανί	τάλιρo
K	λεμόνι	παπούτσι	ταξίδι
καθαρίζω	λεωφορεῖο	παρέα	ταχυδρομεῖο
καθένας, καθεμιά, καθένα	λίγος, -η, -ο	πατριδα	τελειώνω
(ἀόρ. ἀντων.)	λιμάνι	πατῶ	τελευταῖος, -α, -ο
καθόλου	λίμνη	πεινῶ	τέταρτος, -η, -ο (ἀριθμ.)
καινούριος, -ια, -ιο	λιοντάρι	πέμπτος, -η, -ο	τετράγωνο
καίω	λιώνω	περιβόλι	τετράγωνος, -η, -ο
κάλαντα	λούζω	περιμένω	τίποτε, -οτα (ἀντων.)
καλοριφέρ	M	περίπτερο	τοῖχος
κάλτσα	μαζεύω	πέφτω	τραβῶ
κάμπος	Μάϊος, Μάης	πιάνω	τρακτέρ
καπέλο	μαθαίνω	πικρός, -ή, -ὸ	τραπεζαρία
καπνός	μακρὺς, -ιά, -ὸ	πίνω	τρένο
κάποιος, -α, -ο (ἀόρ.	μάλλινος, -η, -ο	πλάτι	τρίγωνο
ἀντων.)	μαλώνω	πλατύς, -ιά, -ὸ	τρίτος, -η, -ο (ἀριθμ.)
κάποτε (ἐπίρρ.)	μανάβης	πλέκω	τρέλεϋ
καραγκιόζης	μαντίλι	πλένω	τροχονόμος
καρέκλα	Μάρτιος-Μάρτης	πληρώνω	τρύπα
καρναβάλι	μαχαίρι	πλοῖο	τρυπῶ
καρφι	μεγαλώνω	πόημα	τσέπη
καρφώνω	μέλισσα	πολυκατοικία	τσιμπῶ
κασετίνα	μένω	πολύς, παλλή, πολὺ	Υ
καρλαβαίνω	μέρος	πονῶ	ὑπάλληλος
κατάστημα	μέση	πορτοκάλι	ὑπάρχει
κάτι (ἀντων.)	μεσημέρι	ποτάμι	ὑπόγειο
καφενεῖο	μητῶ	ποτέ	ὑφασμα
κελαηδῶ	μοιάζω	ποτήρι	Φ
κεντῶ	μοιράζω	ποτιζῶ	φαρμακεῖο
κερδίζω	μόνος	πρά(γ)μα	φέρνω
κῆπος	μπακάλης	πριν	φέτα
κιλό	μπάνιο	προσέχω	
	μπράβο		

φόρεμα	X	χρυσός, -ή, -ό	Ψ
φορῶ	χαιρετῶ	χρωματίζω	ψαράς
φοῦρνος	χαίρομαι	χτενίζω	ψάχνω
φροῦτο	χαλῶ	χτυπῶ	ψέμα
φτερό	χαρίζω	χύνω	ψυγεῖο
φτηνός, -ή, -ό	χλωρῶς	χωράφι	Ω
φυλά(γ)ω	χοντρός, -ή, -ό	χωρίζω	ώραῖα (ἐπίρρ.)
φυτεύω	χορτάρι	χωρίς	ώραῖος, -α, -ο
φωνή	χόρτο	χωροφύλακας	ὡς (πρόθ. με τὴν ἔννοια τοῦ μέχρι)
φωτογραφία			

Δ. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ

I. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπὸς τῶν Μαθηματικῶν εἶναι νὰ βοηθήσει τοὺς μαθητὲς νὰ ἀναπτύξουν τὴ λογικομαθηματικὴ σκέψη καὶ νὰ κατανοήσουν τὸ περιβάλλον, κυρίως ἀπὸ τὴν ἀποψη ποσοστικῶν μεγεθῶν καὶ σχέσεων, ὥστε νὰ ἀντιμετωπίζουν με ἐπιτυχία προβληματικὰ καταστάσεις.

Εἰδικότερα, ἡ διδασκαλία τῶν Μαθηματικῶν ἐπιδιώκει νὰ ὑποβοηθήσει τοὺς μαθητὲς ἀνάλογα με τὴ βαθμίδα τῆς νοητικῆς τους ἀνάπτυξης :

- νὰ ἐκμάθουν καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν τὶς διαδικασίες ταξινόμησης, τῆς διάταξης, τῆς ἀντιστοίχισης καὶ τῆς μέτρησης·
- νὰ κατανοήσουν βασικὰ μαθηματικὰ ἔννοιες, ὅπως εἶναι ἡ διατήρηση τῆς ποσότητας, τὸ σύνολο, ἀριθμὸς, ὁ χρόνος, ὁ χῶρος, τὸ σχῆμα, οἱ ἐπιφάνειες, ὁ ὄγκος κ.ἄ. καὶ νὰ τὶς χρησιμοποιοῦν κατάλληλως·
- νὰ ἐδραιώσουν βασικὰ λογικομαθηματικὰ δομὰ καὶ μηχανισμοὺς·
- νὰ ἐπισημαίνουν ἀρχικὰ τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὰ ἀντικείμενα καὶ πρᾶξεις τοῦ οἱ ἴδιοι ἐκτελοῦν πάνω σ' αὐτὰ, ὕστερα τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὶς ἴδιες τὶς σχέσεις καὶ νὰ ἀνακαλύπτουν αὐτὲς τὶς σχέσεις στὸ φυσικὸ καὶ κοινωνικὸ περιβάλλον·
- νὰ ἀποκτήσουν τὶς τεχνικὲς γιὰ τὴν ἐκτέλεση τῶν βασικῶν μαθηματικῶν πράξεων καὶ τὴν ἐτοιμότητα γιὰ ἐφαρμογὴ τους σὲ συγκεκριμένα προβλήματα·
- νὰ καλλιεργήσουν τὴν ἱκανότητα γιὰ τὴ λύση προβλημάτων καὶ τὴ διάθεση γιὰ ἀναζήτηση περισσότερων λύσεων σὲ κάθε πρόβλημα·
- νὰ ἐκμάθουν καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν με ἀκρίβεια τὴ μαθηματικὴ γλῶσσα (γραφικὲς παραστάσεις, μαθηματικοὺς ὅρους, ἔννοιες, σύμβολα κ.ἄ.)·
- νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ Μαθηματικὰ ὡς μέσο γιὰ τὴν καλλιέργεια καὶ ἀξιοποίηση τῶν δημιουργικῶν τους δυνάμεων·
- νὰ ἀναπτύξουν τὴν δύναμη συγκέντρωσης, ἀφαίρεσης καὶ γενίκευσης, καὶ νὰ ἐθισθοῦν στὴν κριτικὴ σκέψη, στὴν αὐτοπεπαιδεία, στὴν αὐτοπεποίθηση καὶ στὴν ὑπευθυνότητα καὶ
- νὰ ἀποκτήσουν θετικὴ στάση ἀπέναντι στὰ Μαθηματικὰ καὶ νὰ χαίρονται ὅταν ἐνασχολοῦνται με αὐτὰ.

ΤΑΞΗ Α'

ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- I. Βασικὲς προμαθηματικὲς διαδικασίες καὶ ἔννοιες.
- II. Βασικὲς μαθηματικὲς ἔννοιες.
- III. Γραφικὲς παραστάσεις.
- IV. Μετρήσεις.
- V. Ἀριθμοί· ἀριθμητικὲς πράξεις.
- VI. Προβληματικὲς καταστάσεις.
- VII. Γεωμετρία.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΜΕΡΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Ἡ κάθε γενικὴ ἐνότητα ἐπιδιώκει νὰ καθορίσει ἓνα ποσὸ ὕλης ὡς βάση γιὰ τὴν ἐπιλογή καὶ τὴν ὀργάνωση τῶν κατάλληλων δραστηριοτήτων ποὺ πρέπει νὰ κάμουν οἱ μαθητὲς, προκειμένου νὰ οἰκοδομήσουν τὸ ἀνάλογο κατὰ γενικὴ ἐνότητα γενικὸ πλαίσιο ἀναφορᾶς.

ΤΑΞΗ Α'

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

A. Προμαθηματικὲς διαδικασίες καὶ ἔννοιες (Ταξινόμηση, διάταξη, ἀντιστοίχιση ἓνα πρὸς ἓνα. Μέγεθος, ὕψος, μῆκος, χωρητικότητα. Πάνω-κάτω, δεξιὰ-ἀριστερά, μεταξὺ, πολλὰ-λίγα, λιγότερα-περισσότερα κ.ἄ.).

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Νὰ κατανοοῦν στοιχειώδεις ἔννοιες χώρου.
Νὰ κατανοοῦν τὶς ἔννοιες μέγεθος, ὕψος, μῆκος, χωρητικότη καὶ τὶς σχέσεις τους.
Νὰ ταξινομοῦν, νὰ ἀντιστοιχίζουν καὶ νὰ διατάσσουν ποικίλα ἀντικείμενα με βάση ἓνα χαρακτηριστικὸ τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

1. Ἐννοιες μέσα στὸ χῶρο (πάνω-κάτω, δεξιὰ-ἀριστερά, ἀνάμεσα κ.ἄ.)
2. Οἱ ἔννοιες: μέγεθος, ὕψος, μῆκος, χωρητικότη καὶ οἱ σχέσεις τους.
3. Ταξινόμηση (πραγμάτων με βάση ἓνα ἢ δύο κύρια χαρακτηριστικὰ τους ὅπως χῶμα καὶ μέγεθος)
4. Ἀντιστοίχιση (πραγμάτων ἓνα πρὸς ἓνα).
5. Διάταξη (ἀνιούσα καὶ κατιούσα διάφορων πραγμάτων).

ΣΤΟΧΟΙ

Οἱ μαθητὲς νὰ γίνουν ἱκανοί:
Νὰ συλλάβουν τὶς βασικὲς σχέσεις χώρου.
Νὰ προσδιορίζουν τὴ θέση ἀντικειμένων μέσα στὸ χῶρο.
Νὰ συγκρίνουν με βάση τὶς ἔννοιες: μέγεθος, ὕψος, μῆκος, χωρητικότη δύο ἢ περισσότερα ἀντικείμενα.
Νὰ διακρίνουν με σαφήσεια τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ πραγμάτων.
Νὰ ταξινομοῦν διάφορα πράγματα.
Νὰ ἀντιστοιχίζουν ἓνα πρὸς ἓνα διάφορα ἀντικείμενα.
Νὰ διατάσσουν πράγματα ἢ τὶς ἐκπροσωπήσεις τους.

Β. Βασικές μαθηματικές έννοιες: (Σύνολα, αριθμός, σχήμα, διαστάσεις, γραφική απεικόνιση του πλήθους των στοιχείων στα σύνολα. (ώρες 13).

Νά εξοικειωθούν με θεμελιώδεις μαθηματικές έννοιες.
Να δηλώνουν τὸ πλήθος τῶν στοιχείων διάφορων συνόλων με ποικίλα ἀπλά φυσικά ἢ ἄλλα μέσα.

1. Ἡ ἔννοια τοῦ συνόλου (σύνολα πραγμάτων, στοιχεῖα συνόλων, σύνολα με περισσότερα ἢ λιγότερα στοιχεῖα καὶ ἰσοδύναμα σύνολα).

2. Πληθικός ἀριθμός (Ἀριθμηση. Ὁ πληθικός ἀριθμός ὡς βασικὴ χαρακτηριστικὴ ιδιότητα τῶν συνόλων).

3. Σχήματα (στερεὰ γεωμετρικὰ σώματα, ἐπίπεδα γεωμετρικὰ σχήματα).

4. Γραφικὲς ἀπεικονίσεις.

Νά εξοικειωθούν με τὶς ἔννοιες: σύνολο καὶ στοιχεῖο τοῦ συνόλου. Νά συγγραμμῶνται σύνολα. Νά συγκρίνουν μεταξύ τους τὰ σύνολα Νά ἀριθμοῦν.

Νά ἀντιλαμβάνονται τὸν πληθικὸ ἀριθμὸ σὲ συνάρτηση με τὰ στοιχεῖα τοῦ συνόλου.

Νά βρίσκουν τὸν πληθικὸ ἀριθμὸ διάφορων συνόλων.

Νά συγκρίνουν πληθικοὺς ἀριθμοὺς.

Νά ἐπισημαίνουν τὸ σχῆμα ὡς χαρακτηριστικὴ ιδιότητα τῶν κανονικῶν στερεῶν σωμάτων.

Νά διακρίνουν τὰ σχήματα τοῦ κύκλου, τοῦ τετραγώνου καὶ τοῦ ὀρθογωνίου.

Νά ἀπεικονίζουν με ἀπλὲς γραφικὲς παραστάσεις τὸ πλήθος τῶν στοιχείων διάφορων συνόλων.

Νά συλλάβουν διαισθητικὰ (ἐμπειρικὰ) τὴν ἔννοια τῆς ἀθάλατης μονάδας μέτρησης.

Νά μετροῦν διάφορα μεγέθη.

Νά διακρίνουν καὶ νά ἐκτιμῶν τὴ διάρκεια χρονικῶν διαστημάτων.

Νά διακρίνουν ἐμπειρικὰ τὰ διάφορα κέρματα καὶ νά συλλαμβάνουν διαισθητικὰ τὴν ἀξία τους.

Νά ἀπεικονίζουν με ἀπλὲς γραφικὲς παραστάσεις τὸ πλήθος τῶν στοιχείων διάφορων συνόλων.

Γ. Ἡ διαδικασία τῆς μέτρησης (ώρες 6).

Ἐμπειρικὲς μετρήσεις σὲ σχέση με μήκος, χροῖμα, χρόνο, ἐπιφάνεια, χωρητικότητα.

Νά ἐκτελοῦν ἀπλὲς μετρήσεις καὶ νά ὀρίζουν κατὰ προσέγγιση διάφορα μεγέθη, με τὴ βοήθεια ἀθάλατων μονάδων.

1. Μῆκος, ἐπιφάνεια, χωρητικότητα (ἐμπειρικὲς μετρήσεις στα μεγέθη αὐτά).

2. Χρόνος: (ἡ ἔννοια τοῦ χρονικοῦ διαστήματος σὲ σχέση με ὀρισμένα γεγονότα).

3. Χρῆμα (δραχμὴ, δίδραχμο, πεντάδραχμο, δεκάδραχμο, εἰκοσάδραχμο).

Νά συλλάβουν διαισθητικὰ (ἐμπειρικὰ) τὴν ἔννοια τῆς ἀθάλατης μονάδας μέτρησης.

Νά μετροῦν διάφορα μεγέθη.

Νά διακρίνουν καὶ νά ἐκτιμῶν τὴ διάρκεια χρονικῶν διαστημάτων.

Νά διακρίνουν ἐμπειρικὰ τὰ διάφορα κέρματα καὶ νά συλλαμβάνουν διαισθητικὰ τὴν ἀξία τους.

Νά ἀπεικονίζουν με ἀπλὲς γραφικὲς παραστάσεις τὸ πλήθος τῶν στοιχείων διάφορων συνόλων.

Δ. Οἱ ἀριθμοὶ 1-5 ἀριθμητικὲς πράξεις (ώρες 25)
Ἀπόλυτοι καὶ τακτικοὶ ἀριθμοί, πρόσθεση, ἀφαίρεση, λύση ἀνοιχτῶν ἀριθμητικῶν προτάσεων καὶ προβλημάτων)

Νά κατανοήσουν με πληρότητα τὴν ἔννοια τῆς μονάδας καὶ τοὺς ἀριθμοὺς 1-5.

Νά ἀποφασίζουν πότε θὰ χρησιμοποιοῦν τὶς πράξεις τῆς πρόσθεσης καὶ τῆς ἀφαίρεσης ὅταν λύνουν προβλήματα μέσα στὴν πρώτη πεντάδα.

Νά εξοικειωθούν με τὴν τεχνικὴ ἐκτέλεση αὐτῶν τῶν πράξεων.

1. Ἀπόλυτοι καὶ τακτικοὶ ἀριθμοὶ (οἱ ἀριθμοὶ 1-5) ὡς ἀπόλυτοι καὶ ὡς τακτικοί).

2. Πράξεις με τὰ σύνολα Ἀριθμητικὲς Πράξεις ("Ἐνωση συνόλων" ἢ πράξη τῆς πρόσθεσης μέσα στοὺς ἀριθμοὺς 1-5).

3. Πράξεις με τὰ σύνολα Ἀριθμητικὲς Πράξεις (Διαχωρισμὸς συνόλων ἢ Πράξη τῆς ἀφαίρεσης μέσα στοὺς ἀριθμοὺς 1-5)

Νά κατανοοῦν τὴν ἔννοια τῆς μονάδας. Νά ἀντιλαμβάνονται τὴ σχέση τῶν ἀριθμῶν 1-5 με τὴ μονάδα.

Νά διατάσσουν τοὺς ἀριθμοὺς 1-5. Νά ἀντιληφθοῦν τὴν ἔννοια τῆς πρόσθεσης με ἀφετηρία τὴν ἔνωση τῶν συνόλων.

Νά ἀποφασίζουν πότε θὰ χρησιμοποιοῦν τὴν πράξη τῆς πρόσθεσης.

Νά ἐκτελοῦν χωρὶς σφάλματα προσθέσεις.

Νά ἀντιληφθοῦν τὴν ἔννοια τῆς ἀφαίρεσης με ἀφετηρία τὸ διαχωρισμὸ τῶν συνόλων.

Νά ἀποφασίζουν πότε θὰ χρησιμοποιοῦν τὴν πράξη τῆς ἀφαίρεσης.

Νά ἐκτελοῦν χωρὶς σφάλματα ἀφαιρέσεις.

Νά ἀντιληφθοῦν τὴν πράξη τῆς ἀφαίρεσης ὡς πράξη ἀντίστροφη τῆς πρόσθεσης.

4. Λύση προβλημάτων (ἀπλά προβλήματα πρόσθεσης καὶ ἀφαίρεσης μέσα στὴν πρώτη πεντάδα).

Νά ἐπισημάνουν προβληματικὲς (μαθηματικὲς) καταστάσεις καὶ νά ἐπινοοῦν οἱ ἴδιοι τέτοιες καταστάσεις. Νά λύνουν προβλήματα.

Ε. Οἱ ἀριθμοὶ 6-10. Ἀριθμητικὲς πράξεις, (ώρες 28).

(Ἀπόλυτοι καὶ τακτικοὶ ἀριθμοί, πρόσθεση, ἀφαίρεση· οἱ ἀριθμοὶ 0-10 ἔννοια τῆς δεκάδας, λύση ἀνοιχτῶν ἀριθμητικῶν προτάσεων καὶ προβλημάτων).

Νά κατανοήσουν τοὺς ἀριθμοὺς 6-10 καὶ τὴν ἔννοια τῆς δεκάδας.

Νά εἰσαχθοῦν στὴν ἔννοια τοῦ πολλαπλασιασμοῦ.

Νά ἀναπτύξουν τὴν ἰκανότητα γιὰ τὴ λύση προβλημάτων μέσα στὴν πρώτη δεκάδα.

1. Ἀπόλυτοι καὶ τακτικοὶ ἀριθμοὶ 0-10. Οἱ ἔννοιες τοῦ μηδενὸς καὶ τῆς δεκάδας. (Οἱ ἀριθμοὶ 1-10 ὡς ἀπόλυτοι καὶ τακτικοί).

2. Πρόσθεση καὶ ἀφαίρεση (Οἱ πράξεις τῆς πρόσθεσης καὶ τῆς ἀφαίρεσης μέσα στοὺς ἀριθμοὺς 1-10).

Νά κατανοοῦν τὴν ἔννοια τοῦ μηδενὸς καὶ τῆς δεκάδας.

Νά ἀντιλαμβάνονται τὴ σχέση τῶν ἀριθμῶν 1-10 με τὴ μονάδα.

Νά διατάσσουν τοὺς ἀριθμοὺς 1-10. Νά ἀναγνωρίζουν καὶ νά γράφουν τὰ ἀντίστοιχα ἀριθμητικὰ σύμβολα.

(Οἱ στόχοι ὅπως στὶς παραγρ. φους 2 καὶ 3 τοῦ Δ).

- Νά αποκτήσουν την υπολογιστική δεξιότητα για την εκτέλεση αὐτῶν τῶν πράξεων.
3. Πολλαπλασιασμός: (Ὁ πολλαπλασιασμός ὡς ἔνωση ἴσων συνόλων καὶ ὡς σύντομη πρόσθεση μέσα στην πρώτη δεκάδα).
4. Λύση προβλημάτων: (Ἀπλά προβλήματα πρόσθεσης, ἀφαίρεσης καὶ πολλαπλασιασμοῦ μέσα στην πρώτη δεκάδα).
1. Ἀπόλυτοι καὶ τακτικοὶ ἀριθμοὶ 0-20 (Οἱ ἀριθμοὶ 1-20 ὡς ἀπόλυτοι καὶ τακτικοί).
2. Πρόσθεση, ἀφαίρεση καὶ πολλαπλασιασμός (Οἱ πράξεις τῆς πρόσθεσης, τῆς ἀφαίρεσης καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ μέσα στοὺς ἀριθμοὺς 1-20).
3. Λύση προβλημάτων. (Ἀπλά προβλήματα πρόσθεσης, ἀφαίρεσης καὶ πολλαπλασιασμοῦ μέσα στην εικοσάδα).
4. Ἡ ἔννοια τοῦ μισοῦ. (Τὸ μισὸ κάποιου πράγματος ἢ κάποιου μεγέθους).
1. Εἶδη γραμμῶν: Καμπύλες (ἀνοιχτὲς-κλειστὲς), εὐθεῖες τεθλασμένες.
2. Ἡ ἔννοια διάστασης χαρακτηριζόμενη ὡς μῆκος (Σύγκριση σὲ διαστάσεις κύβου καὶ ὀρθογωνίου παραλληλεπιπέδου, ὅπως καὶ τετραγώνου καὶ ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου).
- Νά ἀποκτήσουν τὴν ἔννοια τοῦ πολλαπλασιασμοῦ με ἀφετηρία τὴν ἔνωση ἴσων συνόλων. Νά ἀποφασίζουν πότε θὰ ἐκτελοῦν τὴν πράξη τοῦ πολλαπλασιασμοῦ. Νά ἐκτελοῦν χωρὶς σφάλματα πράξεις τοῦ πολλαπλασιασμοῦ. (Οἱ στόχοι ὅπως στην παράγραφο 4 τοῦ Δ).
- Νά ἀντιληφθοῦν τὴν ἔννοια τοῦ ποσοτικῆς ὑπέρβασης τῆς δεκάδας. Νά ἀναγνωρίζουν καὶ νὰ γράφουν τὰ ἀντίστοιχα ἀριθμητικὰ σύμβολα. Οἱ στόχοι ὅπως στὶς παραγράφους 2 καὶ 3 τοῦ Δ καὶ στην παράγραφο 3 τοῦ Ε.
- Νά ἀντιληφθοῦν τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὶς ἀριθμητικὲς πράξεις τῆς πρόσθεσης, τῆς ἀφαίρεσης καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ. (Οἱ στόχοι ὅπως στην παράγραφο 4 τοῦ Δ).
- Νά ἀντιληφθοῦν τὴν ἔννοια τοῦ μισοῦ. Νά ἐπισημαίνουν καὶ νὰ βρίσκουν τὸ μισὸ σὲ διάφορες περιπτώσεις.
- Νά ἀποκτήσουν τὴν ἔννοια τῆς καμπύλης σὲ σχέση με τὸν κύκλο. Νά ἀναγνωρίζουν τὸν κύκλο ὡς κλειστὴ καμπύλη καὶ τὰ τόξα του ὡς ἀνοιχτὲς καμπύλες. Νά συνδυάσουν τὶς εὐθεῖες καὶ τὶς τεθλασμένες σὲ σχέση με τὸ τετράγωνο. Νά ἀναγνωρίζουν καὶ νὰ σχεδιάζουν ποικίλες εὐθεῖες καὶ τεθλασμένες γραμμές. Νά διακρίνουν ὅτι ὁ κύβος ἔχει τὸ ἴδιο μῆκος ὡς πρὸς καὶ τὶς τρεῖς διαστάσεις, ἐνῶ τὸ ὀρθογώνιο παραλληλεπίπεδο δὲν ἔχει τὸ ἴδιο μῆκος στὶς τρεῖς διαστάσεις.
- Νά ἀντιληφθοῦν ὅτι τὸ τετράγωνο ἔχει καὶ τὶς δύο διαστάσεις με τὸ ἴδιο μῆκος, ἐνῶ τὸ ὀρθογώνιο παραλληλόγραμμο ἔχει τὶς διαστάσεις του με διαφορετικὸ μῆκος. Νά κατανοήσουν ἐποπτικὰ τὴν ἔννοια διάστασης ὡς ἰδιότητα τῶν γεωμετρικῶν σωμάτων καὶ σχημάτων.

ΣΤ. Οἱ ἀριθμοὶ 11-20 ἀριθμητικὲς πράξεις (ὥρες 30).

(Ἀπόλυτοι καὶ τακτικοὶ ἀριθμοί, πρόσθεση, ἀφαίρεση καὶ πολλαπλασιασμός. Λύση ἀνοιχτῶν ἀριθμητικῶν προτάσεων καὶ προβλημάτων. Ἡ ἔννοια τοῦ μισοῦ).

Νά κατανοήσουν τοὺς ἀριθμοὺς 11-20 (με ἰδιαίτερη ἔμφαση στην ὑπέρβαση τῆς δεκάδας καὶ στην ἀρίθμηση).

Νά ἀποφασίζουν με ἀκόμη μεγαλύτερη εὐχέρεια πότε θὰ ἐκτελοῦν τὶς πράξεις τῆς πρόσθεσης, τῆς ἀφαίρεσης καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ ὅταν λύνουν πρὸς σύνθετα προβλήματα.

Νά κάμουν μιὰ πρώτη γνωριμία με τὴν ἔννοια τοῦ μισοῦ.

Ζ. Βασικὲς γεωμετρικὲς ἔννοιες (ὥρες 6).

Νά ἐξοικειωθοῦν με ἀπλὲς γεωμετρικὲς ἔννοιες καὶ σχήματα.

Νά γίνουν ἱκανοὶ νὰ ἐπισημαίνουν τὰ γεωμετρικὰ σχήματα στὸ περιβάλλον τους.

ΤΑΞΗ Β'

ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

- I. Βασικὲς προμαθηματικὲς διαδικασίες καὶ ἔννοιες.
- II. Βασικὲς μαθηματικὲς ἔννοιες.
- III. Γραφικὲς παραστάσεις.
- IV. Μετρήσεις.
- V. Ἀριθμοί: ἀριθμητικὲς πράξεις.
- VI. Προβληματικὲς καταστάσεις.
- VII. Γεωμετρία.
- VIII. Εἰσαγωγή στην ἔννοια τῶν πιθανοτήτων.

ΤΑΞΗ Β'

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

A. Προμαθηματικές διαδικασίες (Ταξινομήσεις, αντιστοιχίσεις, και διατάξεις με βάση δύο ή περισσότερα χαρακτηριστικά). (Ώρες 8).

B. Βασικές μαθηματικές έννοιες. (Σύνολα, υποσύνολα, διαμερισμός συνόλων, σχήμα, διαστάσεις, γραφική απεικόνιση του πλήθους των στοιχείων στα σύνολα κ.λπ.) (Ώρες 10).

Γ. Μετρήσεις. (Μετρήσεις με αυθαίρετες μονάδες μέτρησης και επαγωγή στις σταθερές μονάδες μέτρησης). (Ώρες 8).

Δ. Οί αριθμοί από 20-100. (Απόλυτοι και τακτικοί αριθμοί, 10, 20, 30...100, 5, 10, 15...100, 23, 35, 48...100. Θεσιακή αξία ψηφίων. Η έννοια των $1/2$, $1/4$, $2/4$, $3/4$, $4/4$). (Ώρες 24).

ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ

Νά ταξινομοῦν, νά αντιστοιχίζουν καί νά διατάσσουν ποικίλα πράγματα με βάση περισσότερα από ένα χαρακτηριστικά τους.

Νά χειρίζονται σύνολα αντικειμένων κατά ποικίλους τρόπους.
Νά εξοικειωθῶν με πῶς σύνθετες μαθηματικές έννοιες.
Νά απεικονίζουν τὸ πλῆθος τῶν στοιχείων διάφορων συνόλων με μέσα πού μοιάζουν περισσότερο με σύμβολα.

Νά εἰσαχθοῦν στήν έννοια τῆς μέτρησης.
Νά ἐκτελοῦν ἀπλές μετρήσεις ὄχι μόνο με αυθαίρετες ἀλλά καί με τις κοινῶς ἀποδεκτές μονάδες (σταθερές).
Νά διακρίνουں τήν ἀναγκαιότητα καί τήν ἀξία τῶν μονάδων μέτρησης στή ζωή.

Νά ἀριθμοῦν με ποικίλους τρόπους μέσα στήν ἑκατοντάδα καί νά δημιουργοῦν καί οἱ ἴδιοι πρότυπα ἀκολουθίας ἀριθμῶν.
Νά κατανοήσουں τήν έννοια τῆς ἑκατοντάδας.
Νά ἀντιληφθοῦν τὸν ἀπόλυτο συσχετισμό, πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στή θέση ἑνὸς ἀριθμοῦ καί τήν ἀξία του. (Θεσιακή ἀξία τῶν ἀριθμῶν).

Νά συλλάβουں τις έννοιες τοῦ μισοῦ, τοῦ τετάρτου, τῶν δύο καί τριῶν τετάρτων.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

1. Ταξινομήση (πραγμάτων με βάση περισσότερα από δύο χαρακτηριστικά τους).
2. Αντιστοιχίση (πραγμάτων ένα πρὸς ένα, ένα πρὸς δύο, ένα πρὸς τρία).
3. Διατάξη εὐθύγραμμη (ἀνιούσα ἢ κατιούσα διάφορων πραγμάτων με βάση κάποιο χαρακτηριστικό, πού προσφέρεται στή διατάξη).

1. Σύνολα, ὑποσύνολα-διαμερισμός συνόλων.
2. Σχήματα-διαστάσεις. Τὰ στερεά γεωμετρικά σώματα καί τὰ ἀπλά ἐπιπεδα σχήματα τῆς προηγούμενης τάξης: κύβος καί ὀρθογώνιο παραλληλεπίπεδο ὀρθογώνιο καί τρίγωνο. Τὸ μῆκος καί τὸ πλάτος.
4. Γραφικὲς ἀπεικονίσεις.

1. Μῆκος-πλάτος-ἐπιφάνεια-χωρητικότητα. (Ἐμπειρικὲς μετρήσεις αὐτῶν τῶν μεγεθῶν. Εἰσαγωγή στίς καθιερωμένες μονάδες).
2. Χρόνος. (Ἡ έννοια τοῦ χρονικοῦ διαστήματος σέ σχέση με ὀρισμένα γεγονότα καθὼς καί σέ σχέση με τήν καθιερωμένη μονάδα μέτρησης).

3. Χρῆμα. ("Ὅπως καί στήν προηγούμενη τάξη).
1. Οἱ ἀριθμοί ἀπὸ 20-100. Οἱ ἀπόλυτοι ἀριθμοί 20-100 (ὡς πληθικοὶ ἀριθμοὶ συνόλων ὁ ἀντιστοιχοὶ τακτικοὶ ἀριθμοί).
2. Θεσιακὴ ἀξία ψηφίων (μέσα στήν ἑκατοντάδα).
3. Κλάσματα. (Τὰ κλάσματα $1/2$, $1/4$, $2/4$, $3/4$, $4/4$).

ΜΕΡΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
ΣΤΟΧΟΙ

Οἱ μαθητὲς νά γίνουν ἱκανοί:
Νά ἐπισημαίνουں με ἀκρίβεια περισσότερα ἀπὸ δύο χαρακτηριστικά τῶν ἀντικειμένων καί νά τὰ ταξινομοῦν ἀναλόγως.
Νά ἐπιτυγχάνουں σύνθετότερες ἀντιστοιχίσεις ποικίλων πραγμάτων.
Νά προβαίνουں σέ ποικίλια διατάξεων πραγμάτων με γνώμονα π.χ. τὸ μέγεθος (ἀν πρόκειται γιά πράγματα) ἢ τήν πληθικότητα (ἀν πρόκειται γιά ἀριθμοὺς ἢ ὁμάδες πραγμάτων).

Νά ἀποκτήσουں τήν έννοια τοῦ συνόλου καί νά προβαίνουں σέ διαμερισμὸ συνόλων.
Νά ἐπισημαίνουں τὸ στοιχεῖο διάκρισης τῶν δύο στερεῶν: κύβου καί ὀρθογωνίου παραλληλεπίπεδου, ὅπως ἐπίσης τῶν ἐπιπέδων σχημάτων ὀρθογωνίου καί τριγώνου.

Νά ἀντιληφθοῦν ὅτι τὰ στερεά σώματα ὅπως καί τὰ σχήματα ἔχουں διαστάσεις (τρόπος ἔκτασής τους μέσα στὸ χῶρο ἢ στὸ ἐπίπεδο).
Νά ξεχωρίζουں τὸ πλάτος ἀπὸ τὸ μῆκος με τήν πρόσθετη διάκριση ὅτι καί τὰ δύο ἔχουں κάποιο μῆκος, κάποιο μᾶκρος.
Μέσα σέ διαγράμματα νά σημαδεύουں (με στιγμές, ἀστερίσκους κί ἄλλα) τὰ στοιχεῖα συνόλων καί νά ἐπισημαίνουں ἔτσι τὸ πλῆθος τους.

Νά συλλάβουں διαισθητικά, τις έννοιες τῆς αυθαίρετης καθὼς καί τῆς καθιερωμένης μονάδας μέτρησης.
Νά μετροῦν τὰ ἀριστερὰ ἀναφερόμενα μεγέθη.
Νά ἐκτιμοῦν τή χρονικὴ διάρκεια ἐμπειρικὰ καί με βάση τήν καθιερωμένη μονάδα.
Νά διακρίνουں τὰ διάφορα κέρματα καί νά συλλάβουں τήν ἀξία τους σέ σύγκριση με τή μονάδα τους.

Νά ἀντιληφθοῦν τὸ πλῆθος πού ἐκπροσωπεῖται ἀπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 1-100.
Νά ἀριθμοῦν σωστὰ μέσα στήν ἑκατοντάδα.
Νά δημιουργοῦν πρότυπα διαδοχῆς ἀριθμῶν.
Νά ἀντιληφθοῦν τήν ἑκατοντάδα ὡς ἑνὴ ἀλλή μονάδα.
Νά ἀντιληφθοῦν τὸ συσχετισμὸ πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στή θέση, ἑνὸς ψηφίου καί στήν ἀξία του.

Νά ἀξιολογήσουں τις έννοιες τῶν κλασμάτων $1/2$, $1/4$, $2/4$, $3/4$, $4/4$.
Νά διατάσσουں τὰ κλάσματα.

- Ε. Μαθηματικές Πράξεις στους αριθμούς 0-100 (Πρόσθεση, αφαίρεση και πολλαπλασιασμός: εισαγωγή στην έννοια τής διαίρεσης και στην πράξη τής διαίρεσης: λύση ανοικτών αριθμητικών προτάσεων και προβλημάτων' ιδιότητες πρόσθεσης' προσεταιριστικότητα και αντιμεταθετικότητα). (Ώρες 58).
- Νά αποφασίζουν με αρκετή βεβαιότητα πότε θα χρησιμοποιούν τις πράξεις τής πρόσθεσης, τής αφαίρεσης και του πολλαπλασιασμού, όταν λύνουν ανοικτές αριθμητικές προτάσεις και προβλήματα. Νά αναπτύξουν περισσότερο την υπολογιστική δεξιότητα για την εκτέλεση αυτών των πράξεων. Νά εισαχθούν στην έννοια τής διαίρεσης και στη διαδικασία τής τεχνικής για την εκτέλεση τής διαίρεσης. Νά αντιληφθούν τις βασικές ιδιότητες τής πρόσθεσης.
1. Οι αριθμοί 0-100. (Απόλυτοι και τακτικοί αριθμοί 0-100. 'Η εκατοντάδα σαν μονάδα).
2. Πρόσθεση, αφαίρεση πολλαπλασιασμός. (Οι πράξεις αυτές μέσα στην εκατοντάδα.
3. Διαίρεση. ('Η διαίρεση ως διαμερισμός συνόλων σε ισodύναμα υποσύνολα).
4. Λύση προβλημάτων. ('Ανοιχτές προτάσεις' απλά προβλήματα και των τεσσάρων πράξεων μέσα στην εκατοντάδα).
5. 'Ιδιότητες τής πρόσθεσης. ('Η προσεταιριστικότητα και η αντιμεταθετικότητα).
- Οι στόχοι όπως στην παράγραφο 1 του Ε, τής προηγούμενης τάξης, στους αριθμούς 0-100.
- (Οι στόχοι όπως στις παραγράφους 2 και 3 του Δ και 3 του Ε τής προηγούμενης τάξης στους αριθμούς 0-100).
- Νά αντιληφθούν την έννοια τής διαίρεσης με αφετηρία το διαμερισμό ενός αρχικού συνόλου σε ισodύναμα υποσύνολα. Νά αποφασίζουν πότε θα εκτελούν την πράξη τής διαίρεσης. Νά εκτελούν χωρίς σφάλματα πράξεις διαίρεσης. Οι στόχοι όπως στην παράγραφο 4 του Δ τής προηγούμενης τάξης. Νά αντιληφθούν την εφαρμογή των ιδιοτήτων τής προσεταιριστικότητας και αντιμεταθετικότητας και να κατανοήσουν έτσι την προσφορά τους.
- Νά εισαχθούν στις έννοιες του τετραγώνου, του ορθογωνίου και του τριγώνου και του κύκλου.
1. Τα βασικά επίπεδα γεωμετρικά σχήματα. ('Ο κύκλος, το τετράγωνο, το ορθογώνιο και το τρίγωνο με τα χαρακτηριστικά τής διάκρισής τους).
- Νά διακρίνουν και να δικαιολογούν τα άριστερα αναφερόμενα σχήματα.
- Ζ. Εισαγωγή στην έννοια των πιθανοτήτων. (Σχετικά παιγνίδια, σχετικές απλές γραφικές παραστάσεις). (Ώρες 4).
- Νά εισαχθούν στην έννοια τής σχετικής συχνότητας με την οποία πραγματοποιούνται διάφορα ένδεχόμενα.
1. Έννοια του πιθανού (περιπτώσεις απλών πιθανών γεγονότων).
- Νά προβλέπουν το αποτέλεσμα σχετικών ενεργειών. Νά καταγράφουν τα δεδομένα. Νά απεικονίζουν τα δεδομένα με ανάλογες γραφικές παραστάσεις. Νά οδηγούνται με βάση τα δεδομένα σε ανάλογα συμπεράσματα.

Ε. ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Σκοπός τής Αισθητικής 'Αγωγής είναι να βοηθήσει τους μαθητές να οργανώνουν δημιουργικά και να εξωτερικεύουν με πληρότητα τις προσωπικές τους εμπειρίες, ιδέες και συναισθήματα σε ποικίλες εκφραστικές μορφές και να αναπτύξουν προοδευτικά την απαραίτητη ευαισθησία απέναντι στα καλλιτεχνικά δημιουργήματα όπως και σε κάθε εκδήλωση του ωραίου στη φύση και τη ζωή.

Ειδικότερα επιδιώκεται :

'Η ενίσχυση τής ευαισθησίας του παιδιού απέναντι στα πράγματα και τις μεταβολές τους και η αξιοποίηση τής παρατηρητικότητας ώστε να εμπλουτίσει τον έσωτερό του κόσμο και να αναπτύξει στενότερη και πληρέστερη επικοινωνία με το περιβάλλον του.

'Η καλλιέργεια των αισθήσεων και των αντιληπτικών του ικανοτήτων με τρόπο που θα του επιτρέψει να οργανώνει και να συντονίζει τις δυνάμεις του για παραγωγή δημιουργικού έργου σε ποικίλους εκφραστικούς τύπους.

'Η ενεργοποίηση των δημιουργικών δυνάμεων όλων των παιδιών σε κάθε ηλικία με τρόπο που θα διασφαλίζεται και θα προωθείται η απρόσκοπτη εξέλιξη και η καταξίωση των ατομικών ενδιαφερόντων, κλίσεων και δεξιοτήτων τους.

'Η εξοικείωση, και η αντίστοιχη άσκηση, με τα σύμβολα, τα μέσα και τις τεχνικές που χρησιμοποιούν οι καλλιτέχνες στη δημιουργική τους εργασία, ώστε να έδραιωθεί, ανάμεσα στ' άλλα, το αισθητικό τους κριτήριο.

'Η απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και στάσεων που είναι αναγκαίες όχι μόνο για καλλιτεχνική έκφραση, αλλά και για την επαγγελματική ζωή και για την εκτίμηση τής χειρωνακτικής εργασίας γενικότερα.

'Η γνωριμία με τους καλλιτεχνικούς θησαυρούς του έθνους μας, όπως και άλλων λαών, ώστε να ολοκληρωθεί σχετικά η αισθητική εμπειρία και να γίνει η τέχνη σύμβολο και μέσο συναδέλφωσης των λαών.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ (Α)

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ-ΣΧΕΔΙΟ-ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ

Γενικές επιδιώξεις :

Νά μάθουν οι μαθητές να διακρίνουν και να απολαμβάνουν τα χρώματα, τα σχήματα, την ύψη και τις άλλες ιδιότητες των πραγμάτων, όπως εμφανίζονται στις διάφορες καταστάσεις και μορφές τους, στη φύση και στα ανθρώπινα έργα.

Νά μάθουν νά συνδέουν τις ιδιότητες αυτές με ανάλογες καλλιτεχνικές έννοιες (χρώμα, γραμμή, κίνηση κ.λπ.) και νά αποκτήσουν προοδευτικά ευαίσθησία απέναντι στα ποιοτικά στοιχεία μιᾶς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας.

Νά γνωρίσουν ὅσο γίνεται περισσότερα ὕλικά, μέσα και τεχνικές πού χρησιμοποιοῦνται στίς εἰκαστικές τέχνες και νά ἀσκηθοῦν στή χρήση τους, σέ ἀτομικές και ὁμαδικές ἐργασίες.

Νά κατανοήσουν παράλληλα τις ἐκφραστικές δυνατότητες πού προσφέρουν τὰ διάφορα ὕλικά στίς καλλιτεχνικές προθέσεις τοῦ δημιουργοῦ, ὥστε νά μποροῦν νά ἐπιλέγουν κάθε φορά τὰ ἀνάλογα ὕλικά και ταυτόχρονα νά μάθουν νά ἀποτιμοῦν τόσο τις ἀτομικές τους ικανότητες, ὅσο και τήν προσφορά τῶν ἄλλων.

Νά ἀσκηθοῦν στήν παραγωγή ἔργων πού θά ἀποβλέπουν τόσο στήν ἱκανοποίηση προσωπικῶν καλλιτεχνικῶν κλίσεων, ὅσο και στήν καλλιέργεια δεξιοτήτων τοῦ χεριοῦ, χρήσιμων στίς πρακτικές ἀνάγκες τῆς ζωῆς.

A.1. Ἐπιδιώξεις τοῦ προγράμματος Α' και Β' τάξεων :

Στίς τάξεις αυτές ἐπιδιώκουμε :

Νά βοηθήσουμε τὰ παιδιά νά ἱκανοποιήσουν τή φυσική τους ἀνάγκη γιά αὐτοέκφραση με ὅλη τή δυνατή πληρότητα, ὥστε νά αἰσθάνονται ἱκανοποίηση.

Νά τὰ φέρουμε μεθοδικά σέ ἐπαφή με τὰ πρῶτα ὕλικά και τὰ μέσα καλλιτεχνικῆς ἐκφρασης και ν' ἀποκτήσουν προοδευτικά τις ἀπαραίτητες δεξιότητες χρήσης τους, ὥστε νά μποροῦν νά τὰ μετατρέπουν σέ ἐκφραστικά μέσα.

Νά καλλιεργήσουμε τις αἰσθήσεις τους, ὥστε νά χαίρονται τή χρωματική ἀρμονία και τὸ μορφικό-πλαστικό ἀποτέλεσμα.

Νά τὰ κάνουμε ἱκανά νά κατασκευάζουν ἀπλά ἀντικείμενα δίνοντας μορφή στίς ἐπιθυμίες και προθέσεις του.

A.2. Μορφές καλλιτεχνικῶν δραστηριοτήτων Α' και Β' τάξεων.

A.2.1. ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Στόχοι

Με τή ζωγραφική ἐπιδιώκεται :

Κυρίως ἡ ἐμπρακτὴ ἐξοικείωση τῶν παιδιῶν με τὸ χρώμα και τὰ ἀντίστοιχα μέσα και ἡ ἀσκηση στήν ἱκανότητα νά ἀποδίδουν με τὸ χρώμα τὸ ἐπιθυμητὸ ἀποτέλεσμα.

Ἡ ευαίσθητοποίηση απέναντι στή χρωματική ἀρμονία.

Θεματικὸ περιεχόμενο :

Ἐλεύθερη δημιουργία σέ ἀτομική και ὁμαδική βάση, γιά ἐκφραση προσωπικῶν ἐμπειριῶν, ἀναγκῶν και ἐνδιαφερόντων (προσωπική ζωή τῶν παιδιῶν).

Θέματα ἀπὸ τή ζωή τοῦ σχολείου και τῆς κοινότητας, καθὼς και ἀπὸ ἐπίκαιρα γεγονότα πού ἀσκήσαν ἰσχυρὴ ἐπίδραση στὸ παιδί.

Θέματα ἀπὸ ἄλλες σχολικὲς μαθήσεις και δραστηριότητες, στὰ πλαίσια τῆς διαθεματικῆς προσέγγισης τῆς ὕλης, ὅπου ἡ ζωγραφική βοηθεῖ τὸ παιδί νά δεῖ ἓνα ἀντικείμενο ἀπὸ πολλές πλευρές.

Δραστηριότητες-Ἔλικά

α' Ζωγραφική με τέμπερες

Δημιουργικὲς ἀπασχολήσεις, ὅπως πιὸ πάνω.

Ἔλικά : Τέμπερες : Προτιμοῦνται γιὰτι ἔχουν τήν ιδιότητα νά στρώνονται εὐκόλα και νά χρησιμοποιοῦνται σέ διαδοχικά στρώματα. Τή διάλυση κάνει ὁ δάσκαλος και τή μεταγγίζει σέ δοχεῖα.

Πινέλα : Προτιμοῦνται σκληρὰ και χοντρά πλακέ πινέλα, Νο 8, 10, 12. Σέ κάθε δοχεῖο και ξεχωριστὸ πινέλο.

Χαρτί : Τὸ μικρότερο χαρτί (γιά χρήση πάνω στὸ θρανίο ἢ τραπέζι) εἶναι διαστάσεων 50 × 35 ἑκατοστά.

Σέ ἄλλες περιπτώσεις (ζωγραφική σέ τοῖχο, πάτωμα, καβαλέτο) οἱ διαστάσεις εἶναι περίπου 70 × 50 ἐκ.

Ὅδηγιες : Οἱ μεγάλες γενικὰ ἐπιφάνειες στίς δύο πρῶτες τάξεις βοηθοῦν τὰ παιδιά νά κινηθοῦν ἐλεύθερα, καθὼς ἀκόμη δὲν ἔχουν ἔλεγχο τῶν μικρῶν μυῶν και κινοῦν σχεδὸν ὀλόκληρο τὸ βραχίονα.

Οἱ ἐπιφάνειες νά μὴ εἶναι λεῖτες (γλασέ), ἀλλὰ κάπως ἀνώμαλες και μάτ (Pistol paper, Γούτφρη, ἀχυρόχαρτο κ.ἄ.). Τὸ χρώμα τοῦ χαρτιοῦ δὲν ἔχει σημασία. Ἀνήκει στήν προτίμηση τοῦ παιδιοῦ.

β' Ζωγραφική με δαχτυλομπογές (Δαχτυλοζωγραφική).

Ἔλικά : Ὑπάρχει ἔτοιμη μπογιά σκόνη στήν ἀγορά. Βάζομε στὸ χαρτί τοῦ παιδιοῦ 1-2 κουταλιές πού τις στρώνει με τήν παλάμη και σχεδιάζει ἔπειτα με τὰ δάχτυλα ἢ ἄλλα ἀντικείμενα. Τὰ χρώματα μποροῦν νά ἀναμιχθοῦν.

Τὸ χαρτί ἔχει μέγεθος 50 × 35 ἐκ. περίπου.

γ' Σπογγοζωγραφική: Κατ' ἀναλογία με τὸ προηγούμενο.

A.2.2. ΣΧΕΔΙΟ - ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑ

Στόχοι

Κύριος στόχος εἶναι ἡ ἀσκηση στή χρήση τῆς γραμμῆς ἢ τοῦ περιγράμματος και τῶν ρυθμικῶν συνδυασμῶν γιά τή δημιουργία σχημάτων και εἰκόνων σέ ἐπίπεδη ἐπιφάνεια.

Θεματικὸ περιεχόμενο : Ὅπως και στή ζωγραφική.

Δραστηριότητες-Ἔλικά

α' Μολύβι: Μολονότι συνηθισμένο, περιορίζει τις ἐκφραστικὲς δυνατότητες ἐκφρασης.

β') Παστέλ : Καλής ποιότητας κιμωλία σε διάφορα χρώματα. Το χαρτί προτιμότερο να είναι σκούρο χρωματιστό με επιφάνεια ανώμαλη.

γ') Λαδοπαστέλ : Δουλεύεται ευκολότερα από το άπλο παστέλ και το χρώμα είναι πολύλαμπρό. Πλησιάζει τη ζωγραφική.

δ') Κραγιόνια : Έχουν βάση το κερί. Προτιμούμε άσπρο χαρτί.

ε') Μακραδόροι : Εύχρηστο και ευχάριστο μέσο με ζωηρούς χρωματισμούς. Προτιμούνται οι χονδροί μακραδόροι.

στ') Κάρβουνο : Το χονδρό κάρβουνο θεωρείται προτιμότερο.

ζ') Κιμωλία : Χρησιμοποιείται και στον πίνακα, αλλά και σε ανώμαλη επιφάνεια.

Όδηγίες :

Όπως και στη ζωγραφική, καθοριστικός παράγοντας είναι κι εδώ το υλικό. Αλλά βαθμιαία ενισχύουμε το παιδί να πειθαρχήσει το χώρο και να πετύχει ικανοποιητικό τεχνικό αποτέλεσμα.

Δεν επιβάλλεται ή υποβάλλεται όρισμένη τεχνική με (υποδείγματα) και εύκολα τυποποιημένα σχήματα των πραγμάτων. Αφήνουμε το παιδί να αποκτήσει τη δική του πειθαρχία και «τεχνοτροπία», όπως και στη ζωγραφική.

Ενθαρρύνουμε επίσης την αφηγηματική με σχέδια (γεγονότων, μικρών ιστοριών, παραμυθιών κ.ά.) σε στυλ εικονογραφημένων ιστοριών, ώστε να υπενθυμεί το σχέδιο με περιεχόμενο και να πάρει το βάρος προσωπικού νοήματος.

Α.2.3. ΠΛΑΣΤΙΚΗ

Στόχοι

Με την πλαστική δίνουμε στα παιδιά την ευκαιρία να χρησιμοποιούν τις σωματικές τους δυνάμεις στη χρήση εύπλαστων υλικών, για να δημιουργούν τρισδιάστατες μορφές. Δίνουμε επίσης τη δυνατότητα για έκτόνωση στην προσπάθεια δαμασμού του υλικού.

Θεματικό περιεχόμενο.

Το ίδιο με τα προηγούμενα. Ενθαρρύνουμε ιδιαίτερα το παιδί να πειραματίζεται με τα υλικά, ανεξάρτητα από ειδικό περιεχόμενο ή αποτέλεσμα. Χρησιμοποιούν διάφορα αντικείμενα, για να δώσουν ύψη στην επιφάνεια : π.χ. ξυλαράκια για ραβδώσεις, κουμπιά για βαθουλώματα, καρφιά, νομίσματα, υφάσματα κουκουνάκια κ.λπ.

Δραστηριότητες—Υλικά

α') Πλαστική με πηλό.

Τα παιδιά μπορούν να εργασθούν με δύο τρόπους : τον αναλυτικό ή το συνθετικό.

Στην πρώτη περίπτωση συμπιέζεται ο πηλός, απλώνεται κ.λπ. ώσπου να πάρει το σχήμα που επιθυμεί το παιδί. Στη δεύτερη περίπτωση τεμαχίζεται ή κατασκευάζονται χωριστά τα διάφορα μέρη και μετά ενώνονται (συναρμολογούνται).

β') Πλαστική με πλαστελίνη.

Η πλαστελίνη πλεονεκτεί κατά το ότι είναι καθαρότερο υλικό και περισσότερο εύπλαστο, ώστε να αλλάζει εύκολα ή μορφή.

γ') Πλαστική με ζυμαρί.

Δεν είναι τόσο εύχρηστο. Στο αλεύρι προσθέτουμε αλάτι (2 προς 1) και το απαιτούμενο νερό.

Όδηγίες :

Είναι μια απασχόληση που ασκεί ήρεμιστική επίδραση στο παιδί μέσω της έκτόνωσης. Γι' αυτό, όπως και στη ζωγραφική, εκείνο που πρωταρχικά ενδιαφέρει είναι η ίδια ή ένασκόληση του παιδιού με το υλικό και η αίσθητηριοκινητική δραστηριότητα (ή διαδικασία της παραγωγής) παρά το αίσθητικό αποτέλεσμα.

Όποιοδήποτε αποτέλεσμα γίνεται αποδεκτό ως επίτευγμα προσωπικό χωρίς να συγκρίνεται με δημιουργήματα άλλων.

Α.2.4. ΓΛΥΠΤΙΚΗ

Στόχοι

Οι ίδιοι με τους στόχους της πλαστικής. Με τη γλυπτική επιπλέον δίνουμε ευκαιρίες στο παιδί να εργαστεί με στέρεο υλικό σκαλίζοντάς το (και αυτή είναι η διαφορά από την πλαστική) και να γνωρίσει έτσι τις δυνατότητες των διάφορων φυσικών υλικών.

Θεματικό περιεχόμενο : Όπως και στα προηγούμενα.

Δραστηριότητες—Υλικά.

Και στη γλυπτική τα παιδιά μπορούν να εργασθούν με δύο τρόπους : με την αναλυτική ή τη συνθετική μέθοδο. Με την πρώτη το υλικό παίρνει την επιθυμητή φόρμα με αφαίρεση του περιττού υλικού. Με τη δεύτερη το γλυπτό σχηματίζεται με τη σύνδεση και συναρμολόγηση διάφορων υλικών ή αντικειμένων.

α') Υλικά με την αναλυτική μέθοδο.

Πέτρα : η μαλακότερη της περιοχής.

Γύψος.

Αψητο τοῦβλο : ξεραμένα τοῦβλα, πριν ψηθούν, έφρσον είναι προσιτά.

Σαποῦνι : δουλεύεται με γυαλόχαρτο και ράσπα.

Φλοιός πεύκου.

Κάθε εύχρηστο υλικό που υπάρχει στην περιοχή και όποιο προτιμά το παιδί.

β' Ύλικά με τή συνθετική μέθοδο.

Κάθε ύλικό πού είναι άκίνδυνο για τά παιδιά τής ηλικίας αὐτῆς, χρήσιμο ἢ άχρηστο πού βρίσκεται γύρω τους (ξύλα, σπάγγοι, κουτιά, χαρτιά, βίδες, τενεκεδάκια, σύρματα, κουκουνάρια, καλαμάκια κ.τ.λ.).

Στή μέθοδο αὐτή κατατάσσονται καί οἱ διάφορες χρηστικές κατασκευές. Ἡ τεχνολογία προσφέρει γι' αὐτό άφθονο, φτηνό καί εύχρηστο ύλικό για ποικίλες συναρμολογικές τεχνικές.

Ὅδηγίες

Ὁ δάσκαλος πρέπει νά βεβαιώνεται κάθε φορά ὅτι τά ύλικά καί μέσα πού χρησιμοποιοῦνται είναι άκίνδυνα για τά παιδιά.

Ἐπίσης προσέχει νά ἐπιλέγει ὁ ἴδιος ύλικά, μέσα καί δραστηριότητες πού νά μήν ξεπεροῦν τίς δυνατότητες τῶν μαθητῶν τοῦ μέσου ὅρου, ὥστε νά μήν ὑπάρχουν άποτυχίες καί άποθάρρυνση.

Πρέπει ἐπίσης νά ξέρει ὅτι ἡ έργασία αὐτή δέ διαρκεῖ πολύ χρόνο, γιατί τὸ ενδιαφέρον τῶν παιδιῶν γρήγορα έξατμίζεται.

Ἀκόμη τὸ παιδί ἔχει δυσχέρειες στή χρήση ύλικῶν καί μέσων. Δέν μποροῦν π.χ. ὅλα τά παιδιά τής Α' τάξης νά κολλοῦν χαρτόνια. Ὁ δάσκαλος πρέπει διακριτικά νά βοηθεῖ τά παιδιά καί, πρώτα νά δείχνει ὁ ἴδιος πῶς γίνονται ὀρισμένα πράγματα.

A.2.5. ΚΟΛΛΑΖ

Στόχοι-Περιεχόμενα

Με τόν ὅρο Κολλάζ έννοοῦμε τήν ἐπικόλληση διάφορων ύλικῶν πάνω σέ μιᾶ ἐπίπεδη ἐπιφάνεια. Σκοπός τής δραστηριότητας αὐτῆς είναι νά δώσουμε στό παιδιά εύκαιρίες ἐλεύθερης δημιουργίας με τή χρήση ποικίλων ύλικῶν, άπόκτησης έμπειριῶν σχετικῶν με τήν ὕψη καί τίς ιδιότητες τῶν ύλικῶν καί ανάπτυξης ικανοτήτων για έναρμόνιση καί καλλιτεχνική πειθάρχησή σέ προδιαγραμμένο σχέδιο ἄσχετων φαινομενικά στοιχείων.

Στό ἴδιο πλαίσιο ένισχύονται καί προσπάθειες «άφηρημένων» συνθέσεων καί άπλῆς διακοσμητικῆς.

Δραστηριότητες-ύλικά

Ὅς ύλικό χρησιμοποιεῖται ὅ,τι βρίσκεται στό περιβάλλον τοῦ παιδιοῦ: άποκόμματα ὕφασμάτων, χρώματιστά χαρτιά, εἰκόνες άπό περιοδικά, άσημόχαρτο, περιτυλίγματα σοκολάτας, φτερά, σπόροι, άμμος, μακαρονάκι κ.ά.

Τά πολύ μικρά ύλικά δυσκολεύουν τὸ μικρό παιδί. Γι' αὐτό προτιμοῦνται τά πιό εύχρηστα. Βοηθοῦμε τά παιδιά στό κόλλημα καί τά ένθαρρύνουμε νά καλύπτουν ὀλόκληρη τήν ἐπιφάνεια.

A.2.6. ΤΥΠΩΜΑ

Στόχοι

Με τή δραστηριότητα αὐτή ἐπιδιώκουμε τά καλλιεργήσουμε στό παιδί τήν αἴσθηση τοῦ ρυθμοῦ πού πετυχαίνεται με ἐπανάληψη άπλῶν σχεδιῶν. Ἰδιαίτερα στό διστακτικό καί άδέξιο παιδί ἡ πράξη αὐτή μεταδίδει τήν αἴσθηση τής ἐπιτυχίας, γιατί εύκολα δημιουργεῖ ἕνα εύχάριστο αἰσθητικό άποτέλεσμα με τή χρήση άπλοῦ ὄργανοῦ καί τήν ἐπανάληψη άπλῆς συγκεκριμένης δραστηριότητας.

Δραστηριότητες-Ύλικά

Μήτρες άπό διάφορα ύλικά: ξύλα, φελλό, λάστιχο, πατάτα.

Ἡ ἴδια δουλειά μπορεῖ νά γίνει με άντικείμενα τοῦ άμεσου περιβάλλοντος, π.χ. κουμπιά, ρόδες παιγνιδιῶν, πλευρές ἑνός καρουλιοῦ, πώματα κ.ά.

Ἡ μήτρα ἢ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ άντικειμένου καλύπτεται με χρῶμα ἢ μελάνη.

Τὸ χαρτί πρέπει νά είναι άπορροφητικό.

A.2.7. ΚΟΥΚΛΕΣ - ΚΟΥΚΛΟΘΕΑΤΡΟ

Στόχοι

Με τίς κούκλες γενικά βοηθοῦμε τά παιδιά :

Νά παρατηρήσουν καί νά μελετήσουν τά χαρακτηριστικά τοῦ ανθρώπινου προσώπου καί τή μορφή τῶν ζῶων πού παρασταίνου.

Νά άποκτήσουν δεξιότητες σχετικές με τὸ σχέδιασμα, κόψιμο, κόλλημα, χρωμάτισμα κ.τ.λ.

Νά καλλιεργήσουν τόν προφορικό λόγο καί ν' άποκτήσουν τήν έτοιμότητα καί τὸ θάρρος (ιδιαίτερα τά δειλά καί άποκλίνοντα παιδιά) νά ἐκδηλώσουν τίς σκέψεις καί τά συναισθήματά τους, ὅταν αὐτοσχεδιάζουν παίζοντας κούκλοθέατρο.

Θεματικό περιεχόμενο.

Δραματοποιήσεις σκηνῶν άπό τή σχολική ζωή.

Δραματοποιήσεις παραμυθιῶν, ιστοριῶν καί κειμένων άπό τά βιβλία τους.

Μεταφορά έμπειριῶν άπό τή ζωή τους στή κοινότητα.

Ἐπινοήσεις σέ άτομική καί ὀμαδική βάση (αὐτοσχεδιάσεις).

Δραστηριότητες-Ύλικά

Ύλικά: Λεπτό χαρτόνι, ὕφασμα, κάλτσες, ξυλαράκια κ.τ.θ.

Δραστηριότητες: Ἄπλες κατασκευές φιγούρας ανθρώπου ἢ ζῶου.

Σχεδιάζεται, χρωματίζεται, κόβεται, κολλεῖται ἢ σιλουετα σέ μιᾶ βέργα καί ὕψωνεται πίσω άπό ἕνα παραβάν ἢ πίνακα ἢ τράπεζι. Τὸ παιδί κινεῖ καί μιλάει για λογαριασμό τής κούκλας.

Κατασκευή μόνο του κεφαλιού και κίνηση. Ο δείκτης του χεριού μπαίνει για λαιμό και ο αντίχειρας με το μέσο για χέρια.

Αντί για χαρτόνι ή ύφασμα χρησιμοποιείται μικρή μπάλα, όπου σχεδιάζεται το πρόσωπο, κολλάμε μαλλιά κ.τ.λ. Χρήση με το δάκτυλο.

Το ίδιο μπορεί να γίνει με κουτιά, ανεξάρτητα από το σχήμα.

Κόβονται σιλουέτες κατά την παράδοση του Καραγκιόζη (χωρίς άρθρώσεις). Μ' αυτές τα παιδιά παίζουν ρόλους πίσω από το τζάμι ή πανί.

Άλλοι τρόποι που εφευρίσκει ή δασκάλα ή συμβουλευεται από βιβλία.

Παρακολούθηση παραστάσεων έντεχνου κουκλοθέατρου και Καραγκιόζη.

A.2.8. ΜΑΣΚΕΣ

Στόχοι

Οι επιδιώξεις είναι ανάλογες μ' εκείνες των κουκλών.

Δραστηριότητες—Υλικά.

Στις τάξεις αυτές περιοριζόμαστε κυρίως στο στερεό χαρτί. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί και πανί και να συνδυαστεί με ανάλογη αμφίση, όπου τα παιδιά υποδύονται διάφορους ρόλους.

A.2.9. ΥΦΑΝΤΙΚΗ

Στόχοι

Με την ύφαντική το παιδί : α) αποκτά χρήσιμες πληροφορίες και γνώσεις για τη μετατροπή της πρώτης ύλης (μαλλιού, κλωστής) σε ύφασμα και τις ανάλογες δεξιότητες, β) διακρίνει τις διαφοροποιήσεις που συντελούνται στην ύφή, τους χρωματισμούς και τους διακοσμητικούς συνδυασμούς με την αλλαγή τρόπου ύφανσης, γ) αναπτύσσει το αίσθητικό του κριτήριο.

Δραστηριότητες—Υλικά—Οδηγίες.

Χρησιμοποιούμε μαλλί, νήμα, λωρίδες ύφασματος κ.τ.λ. Υποτυπώδης «άργαλειός» που τον φτιάχνουμε έμεις. Γενικά βρθηθούμε το παιδί, γιατί η δραστηριότητα αυτή είναι δύσκολη για παιδιά της ηλικίας αυτής. Και περιοριζόμαστε σε πολύ απλές κατασκευές.

Δίνουμε στο παιδί έναν άργαλειό από χαρτόνι, (15-20 εκ.) τετράγωνο ή ορθογώνιο, ή από σανίδι ή ένα σκελετό πάνω στον οποίο έχουμε κάνει χωρίσματα ανά 5 χιλιοστά (με σχισμές ή καρφιά ανάλογα) κι έχουμε περάσει το νήμα του στημονιού.

Δείχνουμε πρώτα στα παιδιά πώς να κρατούν το ύφάδι και πώς κάνουμε ένα σχέδιο. Μετά αφήνουμε το παιδί ελεύθερο να πειραματιστεί με τα χρώματα και τους συνδυασμούς.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ (Β')

ΜΟΥΣΙΚΗ

B.1. Επιδιώξεις του μαθήματος :

Νά άφυπνίσει τις μουσικές δυνάμεις του παιδιού και να τις καλλιεργήσει έτσι ώστε να είναι σε θέση να τις χρησιμοποιεί σε άτομικές ή συλλογικές μουσικές εκδηλώσεις.

Νά βοηθήσει το παιδί να αναπτύξει τη μουσική ευαισθησία, ώστε να μπορεί να απολαμβάνει το ρυθμό, την άρμονία, τη μελωδία, καθώς και την ιδιαίτερη εκφραστική δύναμη μιας μουσικής σύνθεσης.

Νά ρευστοποιήσει τις άτομικές δημιουργικές μουσικές δυνάμεις και να ικανοποιήσει τα ενδιαφέροντα και τις ιδιαίτερες κλίσεις του.

Νά τó υποβοηθήσει να εξοικειωθεί με τά μουσικά σύμβολα και όργανα, να τó άσκήσει στην χρησιμοποίησή τους για τήν εκτέλεση άπλών μουσικών συνθέσεων, και να τó έnthαρρύνει στις τυχόν απόπειρές του για μουσικές συνθέσεις.

Νά τó αναπτύξει νέα ενδιαφέροντα και διάθεση για συμμετοχή σε οργανωμένες μουσικές εκδηλώσεις και να τó καταστήσει ικανό να αισθάνεται ανάλογη αίσθητική συγκίνηση.

Νά τó φέρι σε έπαφή με τούς μουσικούς θησαυρούς τού λαού μας και τών άλλων λαών, έτσι ώστε, όχι μόνον να αισθάνεται τήν ανάλογη αίσθητική συγκίνηση, αλλά να εκτιμά σωστά τις ποικίλες μουσικές δημιουργίες και να τις χρησιμοποιεί ως μέσο για τήν επικοινωνία και συναδέλφωση τών λαών.

B.2. Επιδιώξεις Προγράμματος Α' και Β' τάξεων.

Στις τάξεις αυτές επιδιώκουμε να αποκτήσει τó παιδί τά πρώτα μεθοδευμένα μουσικά βιώματα με τρόπο ώστε :

Νά άφομοιώσει, προοδευτικά με συστηματική άκρόαση, τούς κατάλληλους ήχους και, άργότερά, τήν κατάλληλη μουσική.

Νά έδραιώσει, με ρυθμική άσκηση, τή σωστή λειτουργία τής άναπνοής.

Νά αποκτήσει τήν ικανότητα για σωστή τοποθέτηση τής φωνής στο τραγούδι.

Νά γίνει ικανό, με τή χρήση διάφορων ήχητικών αντικειμένων και όργάνων, για ρυθμική συνοδεία και ρυθμικό αυτοσχεδιασμό.

Νά είναι σέ θέση νά κάνει έμπρακτη έφαρμογή τών μουσικῶν έμπειριῶν καί δεξιότητων σέ δημιουργικές έργασίες τῆς τάξης.

Β.3. Μορφές μουσικῶν δραστηριοτήτων Α' καί Β' τάξεων

Οί βασικές μορφές εἶναι : ἀκρόαση, ρυθμική κίνηση, τραγούδι, παίξιμο ὄργανου, μουσική γραφή καί ἀνάγνωση, μουσική σύνθεση ἢ μουσικές δημιουργίες.

Οί δραστηριότητες αὐτές ἐντάσσονται σ' ἓνα σχῆμα πού ἀντιπροσωπεύουν 4 βασικές μουσικές λειτουργίες:

- α) Ἀκρόαση (φωνῆς-ὄργανου μουσικοῦ, φωνῆς καί ὄργανου).
- β) Ἐκτέλεση (τραγούδι, ὄργανο, ἀνάγνωση μουσικῶν συμβόλων).
- γ) Ρυθμική κίνηση καί
- δ) Δημιουργικές έργασίες.

Ἰδιαιτέρα γιά τίς Α' καί Β' τάξεις παίρνουν τίς ἐξῆς μορφές καί περιεχόμενο.

- α) Ἀκουαστική ἄσκηση

Στόχοι

Πρώτη ἐξοικείωση τοῦ παιδιοῦ μέ τοὺς φυσικοὺς καί τεχνικοὺς ἤχους γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς μουσικῆς του αἰσθησης.

- β) Ρυθμική ἄσκηση καί κίνηση

Στόχοι

Πρώτη ἐξοικείωση μέ τὸ ρυθμὸ, διάκριση ρυθμικῶν ἤχων καί ἀπόλαυσή τους.

Ἀνάπτυξη ικανότητος τῶν παιδιῶν γιά πειθάρχισή τῆς κινητικότητάς τους καί τὸν ἔλεγχο τῶν βασικῶν τους κινήσεων μέσα στό χῶρο.

Ἰποβοήθηση γιά ἐλεύθερη ρυθμική ἔκφραση καί ρύθμιση τῆς ἀναπνοῆς τους γιά τήν τοποθέτηση τῆς φωνῆς στό τραγούδι.

- γ) Μουσική ἐκτέλεση

Στόχοι

Τά παιδιά ἐξοικειώνονται μέ τοὺς ἤχους διάφορῶν ἡχητικῶν ὀργάνων καί ἀσχοῦνται στή διάκρισή τους καί τῆ σωστή παραγωγή ρυθμικῶν ἢ μελωδικῶν ἤχων.

Ἀσχοῦνται στή σωστή λειτουργία τῆς ἀναπνοῆς, πού θά τὰ βοηθήσει νά βροῦν στό λάρυγγά τους τῆ φυσιολογική θέση τῆς φωνῆς τους στό τραγούδι.

Καλλιεργοῦν τίς φωνητικές καί ἀκουστικές ικανότητες καί τήν εὐαισθησία ἀπέναντι στίς μουσικές δημιουργίες.

- δ) Δημιουργικές έργασίες

Στόχοι

Δίνονται εὐκαιρίες στά παιδιά :

νά ὀλοκληρώσουν τήν αἰσθητικὴ τους ἐμπειρία μέ ἔμπρακτη ἐφαρμογή τῶν ἀποκτημένων μουσικῶν δεξιότητων στίς ἄλλες δημιουργικές έργασίες τῆς τάξης.

νά ἀνακαλύψουν τήν ἀτομικότητά τους μέσα ἀπὸ τίς δραστηριότητες αὐτές.

νά ὀλοκληρώσουν τῆ μόρφωσή τους.

Δραστηριότητες

Ἀσκηση στήν ἀκρόαση καί διάκριση φυσικῶν καί μουσικῶν ἤχων. Τὸ ἴδιο σέ συνδυασμὸ μέ ρυθμικές κινήσεις. Ἀκρόαση κατάλληλων γιά τήν ἡλικία μελωδιῶν, ὅπως : νανουρίσματα, ταχταρίσματα καί ἄλλα ἀπλά δημοτικά τραγούδια, ἀπλά χαρούμενα ἐμβατήρια, ἔντεχνα παιδικὰ τραγούδια, ξένες λαϊκές μελωδίες καί τεμάχια χαρακτηριστικὰ γιά τὸ ρυθμὸ καί τὸ μέλος ἀπὸ κλασικὴ μουσική. Διάκριση ἤχων ὀργάνων μέ τὰ ὁποῖα ἐκτελοῦνται ὀρισμένα τραγούδια (κυρίως ἀπὸ τίς κασέτες).

Δραστηριότητες

Μιμητικές κινήσεις ἤχων ἀπὸ τῆ ζωῆ (π.χ. καλπασμὸς ἀλόγων, λειτουργία μηχανῶν κ.ἄ.). Αὐτοσχέδιες (αὐθόρμητες) ἐκφραστικές κινήσεις-ρυθμισμένες κινήσεις μέ στόχο τὸν ἔλεγχο τῶν σωματικῶν κινήσεων (βάδισμα, τρέξιμο, πηδήματα κ.τ.λ.). Ἐπίσης χτυπώντας παλαμάκια ἢ βαδίζοντας ἀκολουθοῦν ρυθμοὺς (μουσικοὺς ἢ ἄλλους).

Ρυθμικὰ μουσικὰ παιγνίδια καί ἀπλοὶ λαϊκοὶ χοροὶ (βηματισμοί).

Δραστηριότητες

Περιλαμβάνονται δύο βασικές μουσικές δραστηριότητες: τραγούδι καί χρήση ἡχητικῶν ὀργάνων.

Χρήση διάφορων ἡχητικῶν ἀντικειμένων καί ὀργάνων (χαρτιοῦ, ξερῶν φύλλων, ξύλων, κουταλιῶν, κουδουνιῶν κ.ἄ. χρήση μουσικῶν ὀργάνων).

Συνδυασμὸς τῶν ἀνωτέρω μέ τήν ἀκρόαση καί τῆ ρυθμική κίνηση.

Ἀπομίμηση ἤχων (φωνῶν, ὀργάνων μουσικῶν καί ἄλλων) καί σέ συνδυασμὸ μέ τίς προηγούμενες δραστηριότητες.

Φωνητικὴ ἀπόδοση ἀνάλογων μέ τήν ἡλικία τραγουδιῶν. Μουσικὰ παιγνίδια καί χοροὶ (ρυθμικοὶ βηματισμοί).

Ἀπόδοση μελωδιῶν καί τραγουδιῶν μέ ἀνάλογα ὄργανα τάξης.

Δραστηριότητες

Στοιχειώδεις αὐτοσχεδιάσεις τραγουδιῶν ἢ μελωδιῶν (μέ φωνή ἢ ὄργανο), συνοδεία τραγουδιοῦ μέ παλαμάκια, κρουστά ὄργανα κ.τ.δ., τοποθέτηση ἀπλῶν ποιημάτων σέ μελωδίες γνωστὲς ἢ αὐτοσχέδιες, μουσικὰ παιγνίδια.

Συμμετοχὴ, ἀτομικὴ ἢ ὁμαδική, σέ ὀρταστικές ἐκδηλώσεις τοῦ σχολείου μέ μουσικές δραστηριότητες (τραγούδι, συνοδεία μέ ἡχητικὰ ὄργανα σέ παραστάσεις ἀπὸ σκηνῆς κ.τ.δ.).

Ἐπίδοση ρόλων σὲ ἐλεύθερα δραματοποιημένα μουσικὰ παιγνίδια, στὴν αἴθουσα ἢ στὴν αὐλή. Τραγούδια μὲ διάλογο. Μουσικὴ ὑπόκρουση καὶ τραγούδι σὲ πρακτάσεις κουκλοθεάτρου κ.τ.θ.

Καταγραφή ἤχων, μελωδιῶν, τραγουδιῶν τῶν παιδιῶν κ.θ. (σύμφωνα μὲ τὸ ἄνωτέρω) σὲ μαγνητόφωνο.

Ἄσκηση στὴ ρυθμικὴ ἀπόδοση κινήσεων μὲ συνοδεία πιάνου καὶ ἄλλων ὀργάνων.

B. 2.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ἡ μουσικὴ παιδεία ἴσασιν σήμερα στηρίζεται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ στὸ περιστασιακὸ τραγούδι ποὺ ὑπηρετοῦσε ἀνάγκες τοῦ λοιποῦ σχολικοῦ προγράμματος.

Ἐτσι ἡ αἰσθητικὴ πλευρὰ τοῦ μαθήματος τῆς Μουσικῆς ἀγνοήθηκε καὶ καταστρατηγήθηκε, καθὼς ἡ ἐπιλογή τῶν τραγουδιῶν ἀπὸ τοὺς δασκάλους γινόταν μὲ προσωπικὰ κριτήρια καὶ ἀνάλογα μὲ τὶς συνθήκες καὶ τὸ ὅλο πνεῦμα ἐργασίας τοῦ σχολείου, ἐνῶ ἄλλες πρωτογενεῖς καὶ βασικοὶ παράγοντες τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος ἔμεναν ἔξω ἐπὶ τὸ διδακτικὸ πλαίσιο.

Στὸ πρόγραμμα τοῦτο τὸ βάρος πέφτει στὴν καλλιέργεια πρωταρχικὰ τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος τοῦ παιδιοῦ μέσω τῶν κατάλληλων ἤχων καὶ ρυθμῶν καὶ τὴν προσωπικὴ συμμετοχὴ τοῦ παιδιοῦ στὶς ἀντίστοιχες δραστηριότητες. Τὸ τραγούδι δὲν εἶναι παρὰ ἓνα μέρος τῆς μουσικῆς ἀγωγῆς καὶ συνδυάζεται μὲ τὴν κίνηση, τὸ παιγνίδι καὶ τὴ δημιουργικὴ ἔκφραση.

Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ πρέπει ὁ δάσκαλος νὰ δώσει τὴν ἴδια βαρῦτητα στὶς τέσσερις κατηγορίες τῶν μουσικῶν δραστηριοτήτων ποὺ περιγράψαμε (Μορφές μουσικῶν δραστηριοτήτων) χρησιμοποιώντας ὅλα τὰ μέσα ποὺ τοῦ προσφέρει ἡ σύγχρονη τεχνικὴ.

Ἡ δουλειὰ τοῦ δασκάλου, στὶς τάξεις αὐτές, δὲν θὰ κριθεῖ ἀπὸ τὸ πλῆθος ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ποιότητα τῶν τραγουδιῶν ποὺ ἔμαθε στὰ παιδιά καὶ ἀπὸ τὴ γενικότερη εὐαισθησία ποὺ ἀπόκτησαν ἀπέναντι στὸν ἤχο, τὸ ρυθμὸ καὶ τὴν ἀτομικὴ δημιουργικὴ ἔκφραση.

Γιὰ νὰ γίνει σωστὴ ἀρχὴ καὶ ἐπιτυχὴς ἐφαρμογὴ τοῦ Προγράμματος χρειάζεται ἀλλαγὴ στὴ στάση τοῦ δασκάλου ἀπέναντι στὸ μάθημα αὐτό. Ἀπαιτεῖται πρῶτα νὰ δεῖ τὸ μάθημα ὡς αὐτοτελὴ μαθητικὴ δραστηριότητα ποὺ συνάπτεται μὲ βαθύτερες βιολογικὲς ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, ἀνεξάρτητα ἀπὸ ἄλλες σκοπιμότητες διδακτικῆς.

Ἡ αἰσθησιμὴ τοῦ ρυθμοῦ, ἡ μελωδικὴ ἔκφραση, τὸ τραγούδι κ.λπ. εἶναι ἔμφυτα στὸν κάθε ἄνθρωπο. Δὲν χρειάζεται νὰ συνδέσουμε ἀπαραίτητα μὲ ἄλλα μαθήματα ἢ νὰ γίνουν ὑπηρετικὰ αὐτῶν π.χ. μὲ τὸ γλωσσικὸ μάθημα ἢ μὲ τὴ Μελέτη τοῦ Περιβάλλοντος.

Ἀπαιτεῖται ἀκόμη ἡ προμήθεια ὀργάνων τῆς τάξης καὶ διαφορῶν ἡχητικῶν ἀντικειμένων ποὺ θὰ χρησιμοποιοῦν οἱ μαθητὲς ἄνετα (τρίγωνο, ντέφι, κύμβαλα, καστανιέτες, κουδουνάκια, μαράκες, κυλινδρικὰ ξύλα ἢ καλάμια, ταμπούρα, ξυλόφωνα, καὶ πιθανὸν ὄργανα ποὺ γνωρίζουν νὰ παίζουν οἱ μαθητὲς). Καὶ νὰ ἀντιμετωπίσει ὁ δάσκαλος αὐτὸς τὶς δραστηριότητες ὡς βασικῆς σημασίας γιὰ τὴ μουσικὴ ἐκπαίδευση.

Καὶ βέβαια χρειάζεται μιὰ μεθοδολογικὴ καὶ μιὰ μουσικὴ καλλιέργεια ποὺ δὲν εἶναι δοσμένη σὲ ὅλους μας, οὔτε ἀπὸ τὴ φύση οὔτε ἀπὸ τὴν ἀγωγή ποὺ λάβαμε.

Γιὰ νὰ βοηθήσουμε τὸ δύσκολο ἀκριβῶς σ' αὐτὸ τὸ λεπτὸ ἔργο ἀποφασίσαμε, μεταβατικὰ καὶ ὡς πρῶτο βῆμα, νὰ τοῦ προσφέρουμε τὴν πείρα καὶ τὴ γνώση τῶν εἰδικῶν μουσικολόγων καὶ μουσικοπαιδαγωγῶν μὲ εἰδικὲς ἐργασίες.

Ἡ πρώτη προσπάθεια ἔγινε μὲ τὸ τραγούδι, στὸ ὁποῖο ἐνσωματώνονται καὶ ἄλλες μουσικὲς δραστηριότητες, ὅπως ὁ ρυθμὸς, ἡ κίνηση, ἡ φωνητικὴ ἄσκηση, ἡ ἀκρόαση, τὸ παιγνίδι.

Δύο Μέθοδοι θὰ δοθοῦν στὰ σχολεῖα, ὅπου :

α) ἀναλύεται ἡ ἔννοια, ἡ σημασία καὶ ὁ τρόπος διδασκαλίας τοῦ τραγουδιοῦ στὶς Α' καὶ Β' τάξεις.

β) ἐρμηνεύονται οἱ φυσιολογικὲς λειτουργίες τοῦ τραγουδιοῦ.

γ) προσφέρονται ὑποδειγματικοὶ τρόποι διδασκαλίας.

δ) καταχωρίζονται κατάλληλα τραγουδάκια, γιὰ τὶς τάξεις αὐτές, συνοδευμένα ἀπὸ εἰδικὲς κασέτες, ὅπου ἔχουν μαγνητοφωνηθεῖ ὅλα τὰ τραγούδια.

Ἡ σειρά τῶν τραγουδιῶν ἔγινε μὲ βάση καθαρὰ μουσικὰ κριτήρια, ὅπου ἐλήφθησαν ὑπόψη οἱ δυνατότητες τοῦ παιδιοῦ, ἡ σωστὴ διαβάθμιση τῶν μουσικῶν μέτρων καὶ τόνων καὶ ἡ ἀνάγκη γιὰ βαθμιαία μεθοδικὴ εἰσαγωγὴ στὴ μουσικὴ αἰσθησιμὴ καὶ ἐμπειρία.

Γι' αὐτὸ τηρήθηκε ἡ ἀρχὴ ἀπὸ τὰ ἀπλὰ στὰ σύνθετα καὶ ἀπὸ τὰ γνωστὰ στὰ ἄγνωστα. Ἐτσι ἔχομε ἀφθονες δημοτικὲς μελωδίες καὶ παιγνίδια, παράλληλα μὲ ἐντεχνα τραγούδια, διαλεγμένα ἐπίσης μὲ τὰ ἴδια κριτήρια.

Ἡ χρῆσιμὴ τῆς μεθόδου καὶ ἡ διδ/λία τῶν τραγουδιῶν - παιγνιδιῶν εἶναι ὑποχρεωτικὴ, γιὰτὶ ἀποτελοῦν συμπλήρωμα τοῦ Προγράμματος καὶ γιὰτὶ μόνον ἔτσι θὰ ἐπιδιωχθοῦν οἱ σκοποὶ τοῦ Προγράμματος. Τὰ τραγούδια εἶναι ἀρκετὰ γιὰ τὴ σωστὴ μουσικὴ ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ.

Λίγα ἀκόμα, πολὺ λίγα συμπληρωματικὰ τραγούδια, γιὰ νὰ καλυφθοῦν ἴσως ὀρισμένες ἄλλες ἀνάγκες τῆς ζωῆς, θὰ ἐπιλέξει ὁ δάσκαλος μὲ πολὺ προσοχὴ ἀπὸ αὐτὰ ποὺ κυκλοφοροῦν στὴν ἀγορὰ καὶ μὲ βάση τὶς παραπάνω ἀρχές.

ΣΤ' ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ι. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Ἡ Φυσικὴ Ἀγωγή στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο ἔχει ὡς σκοπὸ νὰ βελτιώσει τὴν ψυχοσωματικὴ διάπλαση τοῦ μαθητῆ, νὰ τοῦ καλλιεργήσει τὶς κινητικὲς του δυνατότητες καὶ κλίσεις καὶ νὰ τὸν βοηθήσει, ὥστε νὰ ἐνταχθεῖ ὡς δημιουργικὸ μέλος στὸ κοινωνικὸ σύνολο.

Ειδικότερα με τή Φυσική Ἀγωγή ἐπιδιώκεται :

1. Ἡ διαφύλαξη καὶ ἡ βελτίωση τῆς υγείας.
2. Ἡ βελτίωση τῶν φυσιολογικῶν λειτουργικῶν τοῦ ὄργανισμοῦ (ἀναπνοή καὶ κυκλοφορία - αὔξηση τῆς ἀντοχῆς).
3. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς δυνάμεις τῶν μυῶν (δύναμη, ἀνθεκτικότητα, ἐκκρηκτικότητα, ἐλαστικότητα).
4. Ἡ βελτίωση τῆς ταχύτητας (καλυτέρευση τῆς ἐμφυτῆς ταχύτητας).
5. Ἡ βελτίωση τῆς εὐκίνησας τῶν ἀρθρώσεων.
6. Ἡ καλλιέργεια τῆς νευρομυϊκῆς συνεργίας καὶ τῆς μυϊκῆς συναρμογῆς (ὀρθή κινητικὴ ἔκφραση, σὺμμετρον καὶ ἄρμονικὴ διάπλαση τοῦ σώματος, καλὴ μυϊκὴ αἰσθησις, μικρὸς χρόνος ἀντίδρασης).
7. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἀγάπης γιὰ τὸν ἀθλητισμὸ καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ ἀθλητικοῦ πνεύματος.
8. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀγάπης γιὰ τὴ φύση καὶ ἡ ὀρθὴ χρησιμοποίησις τῶν στοιχείων τῆς στήν ἄθληση καὶ τῆ ζωῆ.
9. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς συνείδησης τῆς ὑποκειμενικῆς καὶ τῆς ἀντικειμενικῆς πραγματικότητος.
10. Ἡ καλλιέργεια τῶν ψυχικῶν, ἠθικῶν, καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν (αὐτοπεποίθησις, πρωτοβουλία, θάρρος, πειθαρχία, συνεργασία, ἀλτρουϊσμός).
11. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν διανθρώπινων σχέσεων μεταξὺ τῶν μαθητῶν καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου.

II. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ Α' ΚΑΙ Β' ΤΑΞΕΩΝ

Ἡ ἀπλή φυσικὴ κίνησις (βαδίσαις, τρέξιμο, ἀναπηδήσεις, αἰωρήσεις, περιφορές, ταλαντεύσεις, ἀναρριχήσεις, κυβιστήσεις, ἐρπιομοὶ κ.λπ.).

Ἡ καθορισμένη κινητικὴ καὶ καλαισθητικὴ δραστηριότητα (ἐλεύθερη καὶ ἐνόργανη γυμναστικὴ μεῖ ἰδιαίτερη ἔμφαση στήν καλλιέργεια τοῦ ρυθμοῦ, τὴν ἀνάπτυξη τῆς δυνάμεις τῶν μυῶν καὶ τὴν εὐκίνησις τῶν ἀρθρώσεων).

Τὸ παιγνίδι σὲ ὅλες του τίς μορφές καὶ τίς ποικιλίας.

Οἱ ἀθλοπαιδιές.

Ὁ κλασικὸς ἀθλητισμός, ἡ κολύμβηση καὶ οἱ λοιπὲς ἀθλητικὲς ἐκδηλώσεις.

Ἡ φυσιολατρικὴ καὶ ἡ ὀρειβατικὴ ἐκδήλωσις.

Ὁ χορός.

Φάσεις ἐξέλιξης καὶ δραστηριότητες

Οἱ μαθητὲς τῶν τάξεων αὐτῶν βρίσκονται πρὸς τὸ τέλος μιᾶς σημαντικῆς ἀναπτυξιακῆς φάσης μεῖ κύρια χαρακτηριστικὰ τὴν καλὴ κυκλοφορία τοῦ αἵματος, τὴ μεγάλη κινητικότητα, τὴν ἀδυναμία γιὰ πολὺωρη συγκέντρωσις στὸ ἴδιο θέμα, τὴν ἐντονη ἐπιθυμία γιὰ συνεχῆ ἀλλαγὴ τῶν κινητικῶν δραστηριοτήτων, τὴν τονισμένη ἀπομικρότητα καὶ τὴ μετὰβασις ἀπὸ τὸ παιγνίδι στή μάθησις.

Ἰδιαίτερη προσοχὴ δίνεται ἐδῶ στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπιδεξιότητος τῶν παιδιῶν, στήν ὀρθοσωμικότητά τους, τὴ διεύρυνση τοῦ θώρακα καὶ τὴν καλὴ ἀναπνοή.

Ἡ διδασκαλία τῶν πνευματικῶν παιγνιδιῶν ἀρχίζει ἐπίσης ἐδῶ, ἐνῶ στὰ ὁμαδικὰ παιγνίδια θεσπίζονται καὶ ἐφαρμόζονται κανονισμοὶ καὶ διδάσκειται ὁ σωστὸς τρόπος παιζίματος. Στὶς τάξεις αὐτὲς τέλος γίνεται ἡ πρώτη γνωριμία τῶν παιδιῶν μεῖ τὸν ἀθλητισμὸ, πὺ στήν κολύμβηση καὶ τὴν ἐνόργανη γυμναστικὴ προχωρεῖ στή διδασκαλία τῆς τεχνικῆς τῶν διαφόρων ἀθλημάτων.

Ἀπλές, χαρούμενες, ρυθμικὲς καὶ ἐναλλασσόμενες μορφές κινητικῶν δραστηριοτήτων καὶ παιγνιδιῶν μεῖ ἰδιαίτερη ἔμφαση στήν καλλιέργεια τοῦ ρυθμοῦ καὶ τὴν αὐτοἔκφραση τῶν μαθητῶν.

Δραστηριότητες γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ στὶς βασικὲς ἀρχές τῆς τεχνικῆς τῶν ἀθλοπαιδιῶν.

Δραστηριότητες γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ στὶς βασικὲς ἀρχές τοῦ κλασσικοῦ ἀθλητισμοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀθλητικῶν ἐκδηλώσεων.

Κολύμβηση (ὅπου οἱ συνθήκες τὸ ἐπιτρέπουν Ἐξοικείωσις μεῖ τὸ νερό, ἐπίπλευρη, εἰσαγωγὴ στή βασικὴ τεχνικὴ τοῦ ὕπτιου καὶ τοῦ πρόσθιου).

Ἀπλές φυσιολατρικὲς ἐκδηλώσεις.

Χοροὶ (εἰσαγωγὴ στοὺς πανελλήνιους καὶ τοὺς τοπικοὺς χορούς).

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Προγραμματισμός τῆς Φυσικῆς Ἀγωγῆς. Ἐτήσιος, ἐβδομαδιαῖος, ἡμερήσιος.

A. Ψυχοσωματικὴ προετοιμασία. Προασκήσεις.

B. Οἱ γυμναστικὲς ἀσκήσεις τοῦ Πρόγράμματος. Παιγνιώδεις, ἐλεύθερες, συνασκήσεις καὶ ἀσκήσεις μεῖ φορητὰ ἢ σταθερὰ ὄργανα.

Γ. Παιδαγωγικὰ παιγνίδια.

Δ. Γνωριμία μεῖ τίς ἀθλοπαιδιές.

E. Γνωριμία μεῖ τὸν κλασσικὸ ἀθλητισμὸ.

ΣΤ. Εἰσαγωγὴ στήν κολύμβηση.

Z. Ἐπαφή μεῖ τὴ φύση (φυσιολατρία) καὶ τὰ ἀγωνίσματα τῆς ὑπαίθρου.

H. Εἰσαγωγὴ στοὺς Ἑλληνικοὺς χορούς.

Ἐπιδιώξεις Γενικῶν Ἐνοτήτων Φυσ. Ἀγωγῆς

Γενικὲς ἐνοότητες

1) Ψυχοσωματικὴ προετοιμασία. Προασκήσεις

Ἐπιδιώξεις

α) Νὰ προετοιμαστοῦν οἱ μαθητὲς ψυχολογικὰ γιὰ μιὰ εὐχάριστη συμμετοχὴ στή Φυσ. Ἀγωγή.

β) Νὰ προετοιμαστοῦν λειτουργικὰ - κινητικὰ, ὥστε νὰ δεχθοῦν χωρὶς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἓνα μεγαλύτερο καὶ πιὸ συγκεκριμένο κινητικὸ ἔργο.

2) Οἱ γυμναστικὲς ἀσκήσεις τοῦ προγράμματος. Παιγνιώδεις, ἐλεύθερες, συνασκήσεις καὶ ἀσκήσεις μεῖ φορητὰ ἢ σταθερὰ ὄργανα

α) Νὰ ἐμπλουτίσουν οἱ μαθητὲς τίς κινητικὲς τοὺς ἐμπειρίες, νὰ τονώσουν καὶ νὰ καλυτερεύσουν τὴν ὀρθοσωμικότητά καὶ νὰ διατηρήσουν καὶ νὰ ἐπαυξήσουν τὴ φυσικὴ τοὺς ἐλαστικότητα καὶ κινητικότητα.

β) Νὰ γνωρίσουν βασικὰ γυμναστικὰ ὄργανα.

- γ) Νά προετοιμαστούν για νά δεχθούν συνθετότερες μορφές κινητικού έργου.
 δ) νά ασχοληθούν με την άθλητική γυμναστική.
- 3) Παιδαγωγικά παιχνίδια
 α) Νά εισαχθούν οί μαθητές στο πνεύμα τής ομάδας και νά κατανοήσουν την αναγκαιότητα τής συνεργασίας.
 β) Νά αναπτύξουν πρωτοβουλίες και νά αυτοεξφραστούν.
- 4) Γνωριμία με τις άθλοπαιδιές.
 α) Νά έλθουν οί μαθητές σε πρώτη γνωριμία με τους χώρους και τά χρησιμοποιούμενα όργανα στις κυριότερες άθλοπαιδιές.
 β) Νά μυηθούν στον τρόπο που παίζονται οί βασικότερες από αυτές.
- 5) Γνωριμία με τον κλασικό άθλητισμό
 α) Νά έλθουν οί μαθητές σε πρώτη γνωριμία με τους άθλητικούς χώρους και τά άθλητικά όργανα.
 β) Νά γνωρίσουν τή βασική τεχνική τών άπλων δρομικών, άλματικών και ριπτικών άγωνισμάτων.
- 6) Εισαγωγή στην Κολύμβηση
 α) Νά εξοικειωθούν οί μαθητές με τó υγρό στοιχείο.
 β) Νά γνωρίσουν τά βασικά είδη κολυμβήσεως.
- 7) Έπαφή με τή φύση (φυσιολατρία) και άγωνίσματα ύπαιθρου.
 α) Νά γνωρίσουν και νά αγαπήσουν οί μαθητές τó φυσικό περιβάλλον.
 β) Νά έλθουν σε πρώτη γνωριμία με τους χώρους, τις εγκαταστάσεις και τά χρησιμοποιούμενα όργανα τών φυσιολατρικών ή ύπαιθριων άθλητικών έκδηλώσεων τής περιοχής.
- 8) Εισαγωγή στους Έλληνικούς χορούς.
 α) Νά γνωρίσουν οί μαθητές τους βασικούς βηματισμούς τών πανελληνίων χορών καθώς και τών άπλων χορών τής περιοχής του σχολείου.

ΜΕΡΙΚΟΤΕΡΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ - ΣΤΟΧΟΙ

1) Ψυχοσωματική προετοιμασία.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Ή ψυχοσωματική προετοιμασία έχει σκοπό νά δημιουργήσει στους μαθητές τις κατάλληλες εκείνες ψυχολογικές και βιοκινητικές προϋποθέσεις, ώστε νά μπορούν αυτοί νά μετέχουν στο μάθημα με προθυμία και χαρά, χωρίς τον κίνδυνο νά υποστούν σωματικές κακώσεις από τήν αιφνίδια ένταση στις προσπάθειές τους.

Ή προετοιμασία αυτή γίνεται στην άρχή του μαθήματος, διαρκεί λίγα μόνο λεπτά, 3 έως 5, και είναι ανάλογη σε μορφή και ένταση με τις καιρικές συνθήκες, τά γυμναστικά μέσα που υπάρχουν και τó κινητικό έργο που θά ακολουθήσει.

Ή προετοιμασία περιλαμβάνει μικρές και άπλες μορφές άσκησης από όλόκληρο τον κύκλο. τών δραστηριοτήτων, κυρίως όμως άπλες δρομικές δραστηριότητες με παράλληλες ελεύθερες κινήσεις τών χειριών και του κορμού ή ένα άπλο δρομικό παιχνίδι.

Ένδεικτικές δραστηριότητες από τις όποιες μπορεί ó δάσκαλος νά άντλήσει ιδέες για τήν προετοιμασία τών μαθητών του είναι :

Άπλο τρέξιμο στο χώρο χωρίς γραμμές με προσπάθεια ó ένας νά μήν άκουμπά τον άλλο - Άπλο τρέξιμο με κράτημα τών χειριών στα πλάγια, με κίνηση τών χειριών πάνω και κάτω, όπως τά πουλιά, με περιφορές τών χειριών ελεύθερες εμπρός και όπίσω - Άπλο τρέξιμο εμπρός με έναλλαγές τρέξιματος προς τά πλάγια ή όπίσω - Άπλο τρέξιμο εμπρός με ένδιάμεσα κατά διαστήματα βαθειά καθίσματα και διπλώσεις - Τρέξιμο δύο πιασμένοι από τó χέρι ή χωρίς κράτημα ó ένας πίσω από τον άλλο, με έλλαγές θέσεως μετά από παράγγελμα κ.λπ. - Άπλο παιχνίδι από τον κύκλο τών σκυταλοδρομιών ή τών λοιπών ψυχαγωγικών παιχνιδιών όπως π.χ. σκυταλοδρομία με μεταφορά ή κύλισμα μιās μπάλας, σκυταλοδρομία με ένδιάμεση παράκαμψη ή υπερπήδηση έμποδίων, με άπλωμα και μάζεμα μικρών αντικειμένων κ.λπ. - Άπλο παιχνίδι όπως ó πογτικός και ή γάτα, ή κλώσσα και τó γεράκι, ó κύκλος στον άέρα, οί φωλίτσες κ.λπ. - Τρέξιμο με παράλληλες μιμητικές κινήσεις από τά ζώα, τά έπαγγέλματα, τών ανθρώπων, τις κινήσεις τών δένδρων, τών κυμάτων κ.λπ.

2) Γυμναστικές άσκήσεις του προγράμματος.

Οί γυμναστικές άσκήσεις έχουν κινησιολογική βάση τή φυσική κίνηση και μορφή, φυσικής δραστηριότητας. Ένας από τους βασικούς στόχους τών γυμναστικών άσκήσεων είναι ή ρυθμική άγωγή τών μαθητών γι' αυτό ό ρυθμός παίζει πρωταρχικό ρόλο στις διάφορες δραστηριότητες και ή καλλιέργειά του επιδιώκεται από τó δάσκαλο ή πολλές φορές αφήνεται νά προέλθει από τά ίδια τά παιδιά.

Στις γυμναστικές άσκήσεις περιλαμβάνονται οί ελεύθερες άσκήσεις, οί συνασκήσεις, οί άσκήσεις με μικρά φορητά γυμναστικά όργανα και οί άσκήσεις στα σταθερά όργανα.

Οί ελεύθερες άσκήσεις περιλαμβάνουν : α) Μετατοπίσεις όλων τών ειδών, άπλο τροχάδην με έλλαγές κατευθύνσεων, τροχάδην με συνδυασμό άναπηδήσεων και άπλων κινήσεων τών χειριών και του κορμού.

β) Ἀπλές ἀναπηδήσεις καὶ ἄλματα σὲ ὅλη τους τὴν ποικιλία, σὲ συνδυασμὸ μὲ μετακίνηση στὸ χῶρο, μὲ παράλληλες κινήσεις τῶν χειρῶν καὶ τοῦ κορμοῦ. γ) Ἀπλές ἀσκήσεις γιὰ τὴν τόνωση τῆς ὀρθοσωμικότητας, κυρίως ἀσκήσεις ἀπὸ τὸ ὀκλαδὸν ἢ τὴν πρηνὴ θέση.

Οἱ συνασκήσεις περιλαμβάνουν ὅλο τὸν κύκλο τῶν ἐλευθέρων ἀσκήσεων μὲ ταυτόχρονη τὴ βοήθεια καὶ τὴ συμμετοχὴ τοῦ συνασκούμενου.

Οἱ ἀσκήσεις μὲ τὰ μικρὰ φορητὰ ὄργανα περιλαμβάνουν ὅλο τὸν κύκλο τῶν ἐλευθέρων ἀσκήσεων μὲ ταυτόχρονη χρησιμοποίησι γυμναστικῶν ὀργάνων, ὅπως μπάλες ὄλων τῶν εἰδῶν, στεφάνια, σχοινάκια, κορίνες, κοντοῦς, κορδέλες κ.λπ.

Οἱ ἀσκήσεις στὰ σταθερὰ γυμναστικά ὄργανα περιλαμβάνουν παιγνιώδεις μορφές ἀσκήσεων στὰ ὄργανα αὐτὰ καὶ κυρίως δραστηριότητες γνωριμίας, ὅπως ἀπλές ἀναρριχήσεις, στηρίξεις, διαπεράσεις, ἐξαρτήσεις, ἰσοροπίες, αἰωρήσεις, ὑπερπηδήσεις, κυβιστήσεις κ.λπ.

3) Παιδαγωγικὰ παιγνίδια.

Τὰ παιγνίδια καὶ ἡ παρουσία ὄλων τῶν δραστηριοτήτων μὲ παιγνιώδη μορφή ἀποτελοῦν βασικὴ καὶ πολλὰς φορὲς τὴ μοναδικὴ ἐργασία στὶς Α' καὶ Β' τάξεις.

Μὲ τὰ παιγνίδια οἱ μαθητὲς ἐντάσσονται ὁμαλὰ στὴν ὁμάδα καὶ παράλληλα ἀφήνονται ἐλεύθεροι νὰ ἐκφραθοῦν, νὰ ἐκδηλώσουν, τίς κλίσεις τους, τίς δυνατότητές τους νὰ αὐτενεργήσουν καὶ νὰ ἀναπτύξουν πρωτοβουλίες. Τὰ παιγνίδια ὅταν προορίζονται γιὰ τὸ εἰσαγωγικὸ μέρος εἶναι μικρὰ καὶ χαρούμενα, διαρκοῦν 3 ἕως 5 λεπτά καὶ συνήθως εἶναι δρομικὰ παιγνίδια, ὅπως π.χ. ἀπλές σκυταλοδρομίες, ὥστε νὰ προσφέρουν στοὺς μαθητὲς τὴν ἀπαραίτητη κίνηση καὶ ἐνεργητικότητα ποὺ θὰ τοὺς βοηθήσει γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ μαθήματος.

Τὰ παιγνίδια, ὅταν προορίζονται γιὰ τὸ κύριο μέρος, εἶναι μεγαλύτερης διάρκειας ἢ περισσότερα στὸν ἀριθμὸ, καλύπτουν ὀλόκληρη τὴν ὥρα καὶ συμβάλλουν στὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ τοῦ μαθήματος.

Ἡ ἐπιλογὴ τῶν παιγνιδιῶν γίνεται ἀπὸ ὀλόκληρο τὸν κύκλο τους, ἀπὸ τὰ δρομικὰ καὶ τὰ ἀγωνιστικά, ἀπὸ τὰ παιγνίδια μὴ χρησιμοποίησι μικρῶν ἢ μεγάλων γυμναστικῶν ὀργάνων, ἀπὸ τὰ παιγνίδια εὐστροφίας, ἀντίληψης, ἱκανότητας κ.λπ.

4) Γνωριμία μὲ τίς ἀθλοπαιδιές.

Οἱ ἀθλοπαιδιές - μπάσκετ, βόλλεϋ, ποδόσφαιρο, χειροσφαίριση - παρουσιάζονται στὶς Α' καὶ Β' τάξεις μὲ τὴν πιὸ ἀπλὴ μορφή τους.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ στὶς περιπτώσεις ποὺ ὁ δάσκαλος χρησιμοποιεῖ δραστηριότητες μὲ μπέλες μὲ πολλὴ προσοχή, μὲ μεγάλη μεθοδικότητα καὶ μὲ πολὺ μικροὺς στόχους παρουσιάζει στοὺς μαθητὲς τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς τεχνικῆς τῶν ἀθλοπαιδιῶν ὅπως τὸ κράτημα τῆς μπάλας, τὴν ὑποδοχὴ τῆς, τὸ προχώρημα μὲ αὐτὴ καὶ τὴν ἀπλὴ μεταβίβαση.

Μὲ τὴν πρόσθικη ἐπίσης στὸν τρόπο διεξαγωγῆς τῶν παιγνιδιῶν περιορισμῶν, παραλλαγῶν ἢ ἀπλῶν κανόνων, ὅπως π.χ. τὸ κτύπημα τῆς μπάλας στὸ ἔδαφος, κάθε τρία ἢ δύο βήματα στὶς μετακινήσεις, τὸ κτύπημα τῆς μπάλας σὲ πῖνακα καὶ τὸ πιάσιμό τῆς στὸν ἀέρα κ.λπ. γίνεται ἡ γνωριμία τῶν μαθητῶν μὲ τίς ἀθλοπαιδιές καὶ τοὺς κανονισμοὺς τοῦ παιζιματός τους.

5) Γνωριμία μὲ τὸν κλασικὸ ἀθλητισμὸ.

Ὁ κλασικὸς ἀθλητισμὸς παρουσιάζεται στὶς Α' καὶ Β' τάξεις μὲ ἀπλὴ παιγνιώδη καὶ κατὰ τὸ δυνατὸ ὁμαδικὴ μορφή.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὁ δάσκαλος χρησιμοποιεῖ ἀνάλογες μὲ τίς δυνατότητες τῶν μαθητῶν δρομικές, ἀλματικές καὶ ριπτικές δραστηριότητες, ὥστε νὰ δίνεται τακτικὰ ἢ εὐκαιρία σ' αὐτοὺς, ἀβίαστα καὶ φυσικὰ, νὰ τρέξουν νὰ πηδήξουν καὶ νὰ ρίξουν.

Οἱ δρόμοι εἶναι περιορισμένης ἀποστάσεως — 20 ἕως 30 μ. — μὲ ἐνδιάμεσες καὶ συχνές πάντα ἀναπαύσεις πρὶν ἀπὸ κάθε νέα προσπάθεια. Τὰ ἄλματα σὲ μῆκος καὶ σὲ ὕψος εἶναι ἀπλά, φυσικὰ καὶ ἀβίαστα. Οἱ ρίψεις τέλος, γίνονται πάντα μὲ μικρὰ ἐλαστικά ὄργανα καὶ φυσικὰ μὲ διδακτικὴ μέθοδο ποὺ νὰ ἀποκλείει κάθε κίνδυνο γιὰ τοὺς μαθητὲς.

6) Εἰσαγωγὴ στὴν κολύμβηση.

Ἡ κολύμβηση παρουσιάζεται στὶς Α' καὶ Β' τάξεις ὡς μιὰ ἀξιόλογη δραστηριότητα.

Γι' αὐτὸ ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχουν οἱ ἀνάλογες προϋποθέσεις — κολυμβητικὴ δεξαμενὴ — οἱ μαθητὲς μποροῦν μὲ κατάλληλη διδασκαλία νὰ καλύψουν τὸ στάδιο τῆς ἐξοικείωσης μὲ τὸ ὑγρὸ στοιχεῖο, νὰ μάθουν νὰ ἐπιπλέουν καὶ ἀκόμη νὰ μάθουν τὰ ἀπλά εἶδη κολύμβησης μὲ μιὰ βασικὴ τεχνικὴ.

7) Έπαφή με τή φύση και τις δραστηριότητες στο ύπαιθρο. Ἡ έπαφή τῶν μαθητῶν με τή φύση και ἡ άσκησή τους σε φυσικό περιβάλλον έχει μιá ξεχωριστή θετική επίδραση στη διαμόρφωση τῆς ψυχῆς και τοῦ σώματός τους.

Γιά τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἐπιδιώκεται ἀπὸ τὸ δάσκαλο ἡ δραστηριοποίηση τῶν μαθητῶν του στοῦ ὕπαιθρο και ἡ χρησιμοποίηση κατὰ τὸ δυνατό μέσων πού προσφέρονται ἀπὸ αὐτὸ — δάσος, κορμοὶ δέντρων, ἀνώμαλο ἔδαφος κ.λπ. Ἔτσι γνωρίζουν οἱ μαθητές τή φύση, ἀποκοτῶν και ἀναπτύσσουν φυσικές ἐπιδεξιότητες και παράλληλα προετοιμάζονται γιά τὰ ἀθλήματα στοῦ ὕπαιθρο, τήν ὄρειβασία, τή χιονοδρομία κ.λπ.

8) Ἑλληνικοὶ χοροί.

Οἱ Ἑλληνικοὶ χοροὶ διατηροῦν τήν έπαφή τῶν μαθητῶν με τήν παράδοση και καλλιεργοῦν τὸ ρυθμό. Γιά τὸ σκοπὸ αὐτὸ στίς Α' και Β' τάξεις διδάσκονται βασικές μορφές ἀπλῶν χορῶν.

ΗΜΕΡΗΣΙΕΣ ΓΥΜΝΑΣΕΙΣ

Γιά νά έχει μιá ἡμερήσια γύμναση τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα πρέπει νά έτοιμάζεται ἔγκαιρα και κυρίως νά θέτει ἕναν ἀντικειμενικό σκοπὸ.

Γιά τήν έπιτυχία τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καλὸ εἶναι νά χρησιμοποιοῦνται ποικίλες δραστηριότητες, πού σε κάθε περίπτωση θά εἶναι ἀνάλογες σε ένταση με τήν ἡλικία τῶν μαθητῶν, τή γυμναστική τους πρόοδο και τὰ μέσα πού διαθέτει τὸ σχολεῖο.

Ἡ ἡμερήσια γύμναση χωρίζεται σε τρία μέρη.

1) Στοῦ εἰσαγωγικό ἢ τήν ψυχοσωματική προετοιμασία, με τὸ ὁποῖο ἐπιδιώκεται ἡ ὁμκλή και εὐχάριση συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν στοῦ μθήματος.

2) Στοῦ κύριο μέρος, με τὸ ὁποῖο ἐπιδιώκεται ἡ δραστηριοποίηση τῶν μαθητῶν, ἡ γύμνασή τους και ἡ έπιτυχία τοῦ σκοποῦ τοῦ μαθήματος και

3) Στοῦ μέρος τῆς ἀποκατάστασης, με τὸ ὁποῖο ἐπιδιώκεται ἡ έπαναφορὰ τῶν μαθητῶν στην ἡρεμη και φυσιολογική κατάσταση πού εἶχαν πρὶν ἀπὸ τήν ἔναρξη τοῦ μαθήματος.

Πολλές φορές ἀνάλογα με τις συνθήκες διεξαγωγῆς τοῦ μαθήματος, ὅπως εἶναι ὁ καιρός, τὸ εἶδος τῆς ἡμερήσιας γύμνασης, ἡ κινητική κατάσταση τῶν μαθητῶν κ.λπ., ἡ σωματοψυχική προετοιμασία και ἡ ἀποθεραπεία μποροῦν νά παραλειφθοῦν ἢ νά ταυτισθοῦν με τὸ κύριο μέρος.

Στίς περιπτώσεις αὐτές προσέχεται πάντα ιδιαίτερα ἡ ὁμαλή ἔναρξη τοῦ μαθήματος, ἡ πρόθυμη και λειτουργικά ὀρθή συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν στοῦ μθήμα και ἡ φυσιολογική ἀποκατάστασή τους.

Οἱ βασικοὶ στόχοι πού μποροῦν νά ἐπιδιωχθοῦν με τις ἡμερήσιες γυμνάσεις στίς Α' και Β' τάξεις περιορίζονται στοὺς ἐξῆς :

1) Μέριμνα γιά τήν ὀρθοσωμικότητα. 2) Ἀνάπτυξη τῶν ζωτικῶν λειτουργιῶν τῆς ἀναπνοῆς και τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος, συνεπῶς και τῆς ἀντοχῆς, 3) Ἀνάπτυξη τῆς εὐκίνησις και τῆς εὐλυγισίας. 4) Ἀνάπτυξη τῆς δύναμης, 5) Καλλιέργεια τοῦ ρυθμοῦ και τῆς αἰσθησης τοῦ χώρου και 6) Ἀνάπτυξη δεξιοτήτων και ἱκανοτήτων, ὅπως ἡ δρομική, ἡ ριπτική, ἡ ἀλματική κ.λπ.

Σε ὅλες τις περιπτώσεις, γιά ὅλους τοὺς σκοποὺς, πρωταρχικῆς σημασίας εἶναι ἡ μέριμνα γιά τήν παράλληλη ψυχική και πνευματική συμμετοχὴ και καλλιέργεια τῶν μαθητῶν.

ΗΜΕΡΗΣΙΕΣ ΓΥΜΝΑΣΕΙΣ

Ἡμερήσια Γύμναση 1η

Σκοπός : Μέριμνα γιά τήν ὀρθοσωμικότητα.

Διάρκεια μαθήματος : 40'

Χῶρος : προαύλιο σχολείου

Μέσα : τρεῖς ἔλαστικές μπάλες

Μαθητές : 36 ἀγόρια και κορίτσια.

Ψυχοσωματική προετοιμασία.

Δραστηριότητα 1. Ἀπλὸ τροχαδάκι σε ὀλόκληρο τὸ χῶρο, χωρίς γραμμές, με προσπάθεια ὁ ἕνας μαθητῆς νά μὴν ἀγγίξει τὸν ἄλλο. Με τὸ παράγγεμα (παλαμάκι) οἱ μαθητές ἔρχονται στοῦ ὀκλαδὸν με τεντωμένη τή ράχη. (ἔπαναλ. 4 φορές).

Δραστηριότητα 2. Τὸ ἴδιο ἀπλὸ τροχαδάκι ὅπως και προηγουμένως με τήν προσθήκη πῶς οἱ μαθητές, φέρουν τὰ χέρια τους στην ἔκταση και τὰ κινοῦν πάνω - κάτω, ὅπως τὰ πουλιὰ τὰ φτερά τους.

Με τὸ παράγγεμα στοῦ ὀκλαδὸν με τεντωμένη τή ράχη (ἔπαναλ. 4 φορές)
Δραστηριότητα 3. Ἀπὸ τὸ ὀκλαδὸν πλέξιμο τῶν χειρῶν ἔμπρὸς πάνω ἀπὸ τὰ πόδια (πλέκουν τὰ δάκτυλα και οἱ παλάμες κοιτάζουν τὸ πρόσωπο). Ἀπὸ τή θέση αὐτὴ ἀνάταση με ταυτόχρονη ἔκταση τοῦ κεφαλοῦ ἔπάνω και πίσω και κοίταγμα τῶν χειρῶν. Τὰ χέρια κάτω. (ἔπανάληψη 4 φορές).

Κύριο μέρος.

Παιγίνι 1. 'Η μπάλα πάνω από τὰ κεφάλια.

Οί μαθητές χωρίζονται σὲ τρεῖς ομάδες πού ἡ καθεμιὰ σχηματίζει φάλαγγα μὲ ἀπόσταση ἀπὸ μαθητὴ σὲ μαθητὴ 50 ἐκ. Ὁ πρῶτος κάθε ομάδας κρατᾷ μιὰ μικρὴ λαστιχένια μπάλα καὶ μὲ τὸ παράγγελα τὴ δίνει, δὲν τὴν πετᾷ, στὸν ἐπόμενον πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του μετὰ ἀπὸ ἀνάταση καὶ ἔκταση τοῦ κορμοῦ. Τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ ὅλους τῆς σειρᾶς μέχρι νὰ φθάσει ἡ μπάλα στὸν τελευταῖο πού πιάνοντάς τιν τρέχει, ἔρχεται πρῶτος στὴ γραμμὴ του καὶ δίνει τὴν μπάλα στὸν ἐπόμενον. Τὸ παιγνίδι συνεχίζεται μέχρι νὰ φθάσουν οἱ τρεῖς πρῶτοι καὶ πάλι στὴ θέση τους.

Παιγνίδι 2. 'Η μπάλα κάτω ἀπὸ τὸ τοῦνελ.

Οἱ μαθητές παραμένουν στὶς ἴδιες γραμμές, ἀραιώνουν λίγο περισσότερο καὶ ἔρχονται στὴ διάσταση. Ὁ πρῶτος πού ἔχει τὴν μπάλα τὴν ἀκουμπᾷ στὸ ἔδαφος καὶ τὴ σπρώχνει κάτω ἀπὸ τὰ πόδια πρὸς τὸ τέλος τῆς γραμμῆς. Γιά τὸ σκοπὸ αὐτὸ βοηθοῦν, ὅσες φορές χρειασθεῖ, καὶ οἱ ἄλλοι.

Ὁ τελευταῖος πιάνει τὴν μπάλα, τρέχει μὲ αὐτὴ ἐμπρός, ἔρχεται πρῶτος στὴ γραμμὴ του καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν ἐνέργεια τοῦ προηγούμενου.

Τὸ παιγνίδι συνεχίζεται μέχρι νὰ φθάσουν οἱ τρεῖς πρῶτοι καὶ πάλι στὴ θέση τους.

Δραστηριότητα 4. Οἱ μαθητές ἀραιώνουν ἐλεύθερα στὸ χῶρο καὶ μὲ τὸ παράγγελα ἔρχονται στὸ ὀκλαδὸν μὲ μέτωπο πρὸς τὸ δάσκαλο. Ἀπὸ τὴ τὴ θέση αὐτὴ μὲ παράγγελα κτυποῦν τὰ χέρια τους δύο φορές στὰ πλάγια στὸ ἔδαφος καὶ δύο φορές πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τους (ἐπαλαλ. 4 φορές).
Δραστηριότητα 5. Οἱ μαθητές βάζουν ἐλεύθερα στὸ χῶρο καὶ μὲ τὸ παράγγελα φέρνουν τὰ χέρια τους στὴν ἀνάταση καὶ προσπαθοῦν πότε μὲ τὸ ἓνα χέρι καὶ πότε μὲ τὸ ἄλλο νὰ φθάσουν ψηλότερα (ἢ προσπάθεια μοιάζει σὰ νὰ θέλουν νὰ πιᾶσουν κάτι πού εἶναι κρεμασμένο ψηλά (ἐπαναλ. 8 φορές).

Ἀποκατάσταση.

Παιγνίδι 3. Ἐλα κοντὰ καὶ φύγε πάλι.

Οἱ μαθητές κινοῦνται, βαδίζουν ἢ τρέχουν ἐλεύθερα στὸ χῶρο. Μὲ τὸ παράγγελα προσπαθοῦν γρήγορα νὰ πλησιάσουν τὸ δάσκαλό τους. Μὲ τὸ ἐπόμενο ὅμως παράγγελα ἀπομακρύνονται πάλι ἀπὸ αὐτὸν καὶ τὸ παιγνίδι συνεχίζεται γιά λίγα μόνο λεπτά μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο.

Ἡμερήσια Γύμναση 2η.

Σκοπός : Ἀνάπτυξη τῶν ζωτικῶν λειτουργιῶν τῆς ἀναπνοῆς καὶ τῆς κυκλοφορίας.

Μέσα : Δώδεκα τοπάκια ἢ ξύλινοι κύβοι. Ψυχοσωματικὴ προετοιμασία.
Δραστηριότητα 1. Ἀπλὸ τροχαδάκι σὲ ὀλόκληρο τὸ χῶρο, χωρὶς γραμμές, μὲ προσπάθεια ὁ ἓνας μαθητὴς νὰ μὴν ἀγγίξει τὸν ἄλλο. Μὲ τὸ παράγγελα (παλαμάκι) ἀπλὸ πεπράτημα καὶ πιάσιμο τοῦ χεριοῦ ἐνὸς συμμαθητῆ δύο, δύο. Μὲ τὸ παράγγελα τροχαδάκι δύο, δύο. Ἐναλλαγὴς πεπρατήματος καὶ τροχαδάκι μὲ παράγγελα.

Παιγνίδι 1. Ἀπλὴ σκυταλοδρομία.

Οἱ μαθητές χωρίζονται σὲ τρεῖς ομάδες - φάλαγγες, πού τοποθετοῦνται ἢ μιὰ δίπλα στὴν ἄλλη μὲ κοινὸ μέτωπο. Ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς τρεῖς πρῶτους καὶ σὲ ἀπόσταση 15 - 20 μ. χαράσσονται δύο παράλληλες γραμμές. Μὲ τὸ παράγγελα ξεκινοῦν οἱ τρεῖς πρῶτοι, τρέχουν, περνοῦν καὶ τὴ δευτέρη γραμμὴ, ἐπιστρέφουν καὶ ἀκουμποῦν μὲ τὸ δεξιὸ χέρι, τὸ δεξιὸ χέρι τοῦ ἐπόμενου τῆς σειρᾶς τους καὶ πηγαίνουν στὸ ὀκλαδὸν στὸ τέλος τῆς γραμμῆς. Οἱ δεῦτεροι καὶ ὅλοι οἱ ἐπόμενοι ἐπαναλαμβάνουν τὸ ἴδιο μέχρι νὰ φθάσουν οἱ τρεῖς πρῶτοι καὶ πάλι στὴ θέση τους.

Παιγνίδι 2. Σκυταλοδρομία μὲ παρακάμψεις - ΖΙΚ ΖΑΚ.

Παρόμοια μὲ τὴν προηγούμενη σκυταλοδρομία μὲ τὴν προσθήκη στὸ μῆκος τῆς ἀπόστασης πού τρέχει κάθε μαθητὴς 3 - 4, μικρῶν ἀντικειμένων, ὥστε οἱ μαθητές νὰ ὑποχρεῶνται νὰ τὰ παρακάμπτουν τρέχοντας ΖΙΚ 1ΑΚ.

Παιγνίδι 3. Σκυταλοδρομία μὲ μάζεμα καὶ ἀπλωμα ἀντικειμένων.

Παρόμοια μὲ τὴν προηγούμενη σκυταλοδρομία μὲ τὴν παραλλαγὴ πὼς ὁ πρῶτος μαθητὴς κρατᾷ δύο τοπάκια, τὰ τοποθετεῖ σὲ δύο σημειωμένα μέρη τῆς ἀπόστασης πού τρέχει, περνᾷ τὴ γραμμὴ καὶ ἐπιστρέφει γιά νὰ ἀκουμπήσει τὸ χέρι τοῦ ἐπόμενου.

Ὁ δεῦτερος τρέχει περνᾷ τὴ γραμμὴ καὶ ἐπιστρέφοντας συλλέγει τὰ δύο τοπάκια πού μὲ τὴ σειρά του τὰ δίνει στὸν τρίτο. Ὁ τρίτος κἀν-ῶ,τι καὶ ὁ πρῶτος καὶ ἡ σκυταλοδρομία συνεχίζεται μέχρι νὰ φθάσουν οἱ τρεῖς πρῶτοι καὶ πάλι στὴ θέση τους.

Κύριο Μέρος

Δραστηριότητα 2. Ἄπλο τροχαδάκι με ἑναλλαγές περπατήματος και παράλληλες περιφορές τῶν χειρῶν ἀπὸ ἐμπρὸς πρὸς τὰ πίσω.

Ἡμερήσια Γύμναση 3η

Σκοπός : Ἀνάπτυξη τῆς εὐκινησίας και τῆς εὐλυγισίας.

Μέσα : Μιά μικρὴ κορδέλα για τὸν κάθε μαθητὴ μήκους 20 - 25 ἑκατοστῶν.
Ψυχοσωματικὴ προετοιμασία.

Παιγνίδι 1. Οἱ κορδέλες.

Σὲ κάθε μαθητὴ δύναται ἀπὸ μιὰ κορδέλα πού τὴν τοποθετεῖ στὸ πίσω μέρος τῆς πλάτης του στηρίζοντάς τὴν με τὸ σορτάκι του.

Μὲ τὸ παράγγελμα τοῦ δασκάλου οἱ μαθητὲς σκορπίζονται τρέχοντας στὸ χῶρο, ἐνῶ παράλληλα ὁ καθένας προσπαθεῖ νὰ πάρει και νὰ μαζέψει ἀπὸ τοὺς συμμαθητὲς του ὅσες κορδέλες μπορεῖ περισσότερες.

Τὸ παιγνίδι τελειώνει με τὸ παράγγελμα τοῦ δασκάλου πού συγκεντρώνει τοὺς μαθητὲς και τοὺς μετράει τίς κορδέλες.

Δραστηριότητα 1. Οἱ μαθητὲς περπατοῦν ἐλεύθερα στὸ χῶρο και με τὸ παράγγελμα προσπαθοῦν γρήγορα νὰ συσπειρωθοῦν - νὰ γίνουν ὅσο τὸ δυνατό μικρότεροι (κάθονται στὸ ἔδαφος, λυγίζουν τὰ πόδια τους, τὰ κρατοῦν με τὰ χέρια τους και ἀκουμποῦν τὸ κεφάλι στὰ γόνατα).

Μὲ τὸ ἐπόμενο παράγγελμα σηκώνονται γρήγορα και προσπαθοῦν με ἀκροστασία τῶν ποδιῶν, τέντωμα τοῦ κορμοῦ και ἀνάταση τῶν χειρῶν νὰ γίνουν ὅσο τὸ δυνατό ψηλότεροι, μεγαλύτεροι, και νὰ βαδίσουν (ἐπανάληψη 6 φορές).

Δραστηριότητα 2. Οἱ μαθητὲς περπατοῦν στὸ χῶρο και με τὸ παράγγελμα ἔρχονται στὸ βαθὺ κάθισμα και ἀναπηδοῦν ὅπως τὰ βατραχάκια 4 φορές. Μὲ τὸ ἐπόμενο παράγγελμα σηκώνονται και περπατοῦν. (ἐπανάληψη 4 - 6 φορές).

Δραστηριότητα 3. Οἱ μαθητὲς περπατοῦν ἐλεύθερα στὸ χῶρο και με τὸ παράγγελμα ἔρχονται στὸ βαθὺ κάθισμα, τοποθετοῦν τὰ χέρια τους στὸ ἔδαφος και περπατοῦν με χέρια και πόδια (ἐπανάληψη 4 φορές).

Παιγνίδι 2. Κυνηγητὸ κατὰ ζεύγη.

Κάθε μαθητὴς τρέχει πίσω ἀπὸ ἕνα συμμαθητὴ του προσπαθώντας νὰ τὸν ἀκολουθεῖ στὴν πορεία του. Μὲ τὸ παράγγελμα τοῦ δασκάλου ἀλλάζουν γρήγορα μέτωπο και συνεχίζουν ἀντιθέτως.

Ἡμερήσια Γύμναση 4η.

Σκοπός : Ἀνάπτυξη τῆς δύναμης.

Μέσα : Τρεῖς ἱατρικὲς μπάλες τῶν 3 κιλῶν.

Ψυχοσωματικὴ προετοιμασία.

Δραστηριότητα 1. Οἱ μαθητὲς τρέχουν ἐλεύθερα στὸ χῶρο χωρὶς γραμμές.

Μὲ τὸ παράγγελμα ἔρχονται στὸ βαθὺ κάθισμα, τοποθετοῦν τὰ χέρια τους στὸ ἔδαφος και περπατοῦν με χέρια και πόδια. (ἐπανάληψη 4 φορές).

Δραστηριότητα 2. Οἱ μαθητὲς τρέχουν ἐλεύθερα στὸ χῶρο και με τὸ παράγγελμα ἔρχονται στὸ βαθὺ κάθισμα, τοποθετοῦν τὰ χέρια τους στὸ ἔδαφος και προσπαθοῦν νὰ στηριχθοῦν για λίγο μόνο στὰ χέρια μετὰ ἀπὸ μικρὴ ἀναπήδηση και σήκωμα τῶν ποδιῶν. (ἐπανάληψη 6 φορές).

Κύριο Μέρος.

Παιγνίδι 1 .Σκυταλοδρομία με μεταφορὰ βάρους.

Οἱ μαθητὲς χωρίζονται σὲ τρεῖς ὁμάδες πού ἡ κάθε μιὰ σχηματίζει φάλαγγα. Οἱ πρῶτοι κάθε γραμμῆς κρατοῦν μιὰ ἱατρικὴ μπάλα βάρους 3 κιλῶν. Μὲ τὸ παράγγελμα τρέχουν, περνοῦν τὴ δευτέρη γραμμὴ και ἐπιστρέφουν για νὰ δώσουν τὴν μπάλα στὸ δεύτερο, για νὰ συνεχισθεῖ τὸ παιγνίδι, ὥσπου κάθε ὁμάδα νὰ ἔλθει πάλι στὴν ἀρχικὴ τῆς θέση.

Παιγνίδι 2. Σκυταλοδρομία με ὠθηση βάρους.

Οἱ μαθητὲς παραμένουν στὶς προηγούμενες θέσεις και με τὸ παράγγελμα τρέχουν ἕνας ἕνας τὴν ἴδια ἀπόσταση, ὠθώντας τώρα τὴν μπάλα πού βρίσκεται στὸ ἔδαφος με τὸ χέρι.

Δραστηριότητα 1. Οἱ μαθητὲς σκορπίζονται στὸ χῶρο και σχηματίζουν ἀντιμέτωπα ζευγάρια με ἀπόσταση ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο 50 περίπου ἑκατοστά. Ἀπὸ τὴ θέση αὐτὴ λυγίζουν τὰ δάκτυλα τῶν χειρῶν τους και κρατοῦν τοὺς συμμαθητὲς τους. Μὲ τὸ παράγγελμα ὁ ἕνας ἔρχεται στὸ κάθισμα τὸ βαθὺ, ἐνῶ ὁ ἄλλος τὸν ὑποβοηθεῖ. Ἀπὸ ἐκεῖ κάνουν συνέχεια ἀλλαγές (ἐπανάληψη 6 φορές).

Δραστηριότητα 2. Οἱ μαθητὲς παραμένουν στὴν ἴδια θέση, κρατιοῦνται με τὴν ἴδια λαβὴ και με τὸ παράγγελμα προσπαθοῦν νὰ ἔλθουν στὸ συμμαθητὴ τους για λίγο (ἐπανάληψη 6 φορές).

Δραστηριότητα 3. Οι μαθητές τοποθετούνται απέναντι από ένα τοίχο ή γύρω από μεγάλα δέντρα σε απόσταση που να άκουμπούν σ' αυτά με τις παλάμες τους. Με το παράγγελμα ώθούν τον τοίχο ή τα δέντρα, σαν να θέλουν να τα μετακινήσουν. Σταματούν και επαναλαμβάνουν 6 φορές.

Δραστηριότητα 4. 'Απλό τροχαδάκι στο χῶρο.

'Ημερήσια Γύμναση 5η.

Σκοπός : 'Ανάπτυξη δεξιοτήτων και ικανοτήτων (άσκηση για την καλή χρησιμοποίηση τῆς μπάλας).

Μέσα : Μιά λαστιχένια μπάλα (τόπι) για τον κάθε μαθητή.

Ψυχοσωματική προετοιμασία.

Δραστηριότητα 1. Οι μαθητές τρέχουν ελεύθερα στο χῶρο κρατώντας από μια λαστιχένια μπάλα. Με το παράγγελμα παραμένουν στη θέση που βρίσκονται, πετούν την μπάλα λίγο ψηλά, την αφήνουν να κτυπήσει στο έδαφος και την πιάνουν (επανάληψη 6 φορές).

Δραστηριότητα 2. 'Η προηγούμενη άσκηση με τη διαφορά πώς οι μαθητές προσπαθούν να πιάνουν την μπάλα στον αέρα, προτού να κτυπήσει αυτή στο έδαφος (επανάληψη 6 φορές).

Δραστηριότητα 3. Οι μαθητές λυγίζουν τα γόνατα, τοποθετούν τη μπάλα στο έδαφος και προσπαθούν κυλώντας της, πότε με το ένα χέρι και πότε με το άλλο να προχωρήσουν ελεύθερα στο χῶρο.

Δραστηριότητα 4. Οι μαθητές βαδίζουν ελεύθερα στο χῶρο κρατώντας τη μπάλα που κατά διαστήματα την κτυπούν πάνω και την ξαναπιάνουν. 'Η ίδια άσκηση επαναλαμβάνεται με ταυτόχρονο τροχαδάκι (επανάληψη 8 φορές).
Δραστηριότητα 5. Οι μαθητές λυγίζουν λίγο τα γόνατά τους, άκουμπούν την μπάλα στο έδαφος και κυλώντας την με το ένα ή το άλλο χέρι διαγράφουν κύκλους γύρω από τα πόδια τους (επανάληψη 8 φορές).

Δραστηριότητα 6. Οι μαθητές σχηματίζουν ζευγάρια ό ένας αντιμέτωπος από τον άλλο σε απόσταση 50 εκ. 'Από τη θέση αυτή προσπαθούν με όποιο τρόπο θέλουν να δώσουν στην μπάλα στον συμμαθητή τους και να πάρουν τη δική του (επανάληψη 8 φορές).

Δραστηριότητα 7. Οι μαθητές παραμένουν ζευγάρια, αραιώνουν 1,50 έως 2 μ. ό ένας από τον άλλο και προσπαθούν να κυλίσουν την μπάλα τους στο συμμαθητή τους και δεχθούν τη δική του (επανάληψη 8 φορές).

Δραστηριότητα 8. Οι μαθητές αφήνονται ελεύθεροι να κινηθούν στο χῶρο και να χρησιμοποιήσουν τις μπάλες τους ελεύθερα.

"Άρθρο 3.

'Εβδομαδιαία 'Ωρολόγια Προγράμματα Μαθημάτων ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΞΑΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΤΑΞΕΙΣ	
	Α'	Β'
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Θρησκευτικά, κοινωνικές επιστήμες, φυσικές επιστήμες)	4	4
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	9	9
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	4	4
ΛΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	4	4
ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	2	2
ΩΡΕΣ ΚΥΡΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	23	23

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΝΤΑΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΤΑΞΕΙΣ	
	Α'	Β'η
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Θρησκευτικά, κοινωνικές επιστήμες, φυσικές επιστήμες)	3	3
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	8	8
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	3/2	3/2
ΛΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	4/2	4/2
ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	2/2	2/2
ΩΡΕΣ ΚΥΡΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	25	25

Κύριο μέρος.

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΕΤΡΑΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΤΑΞΕΙΣ	
	Α'	Β'
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Θρησκευτικά, κοινωνικές επιστήμες, φυσικές επιστήμες)		3
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	8	8
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	3/2	3/2
ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ		4/2
ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ		2/2
ΩΡΕΣ ΚΥΡΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ		25

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΡΙΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΤΑΞΕΙΣ	
	Α'	Β'
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Θρησκευτικά, κοινωνικές επιστήμες, φυσικές επιστήμες)		3
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	8	8
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	3/2	3/2
ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ		4/2
ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ		2/2
ΩΡΕΣ ΚΥΡΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ		25

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΙΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΤΑΞΕΙΣ	
	Α'	Β'
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Θρησκευτικά, κοινωνικές επιστήμες, φυσικές επιστήμες)		4/2
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	6	6
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	3/2	3/2
ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ (ΜΟΥΣΙΚΗ)		2/2
ΤΕΧΝΙΚΑ : (ΣΙΩΠΗΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ)		
ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ		2/2
ΩΡΕΣ ΚΥΡΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ		19

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΟΝΟΘΕΣΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΤΑΞΕΙΣ	
	Α'	Β'
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (Θρησκευτικά, κοινωνικές επιστήμες, φυσικές επιστήμες)		2/2
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ	6/2	6/2
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	2/2	2/2
ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ (ΜΟΥΣΙΚΗ)		1/2
ΤΕΧΝΙΚΑ : (ΣΙΩΠΗΡΗ ΕΡΓΑΣΙΑ)		
ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ		1/2
ΩΡΕΣ ΚΥΡΙΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ		10

Άρθρο 4.

Η ισχύς του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος αρχίζει από το σχολικό έτος 1982 - 83.

Στον ίδιο Υφυπουργό Έθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων αναθέτουμε τη δημοσίευση και εκτέλεση του παρόντος.

Αθήναι, 31 Αυγούστου 1982

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ

Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΤΡΟΣ ΜΩΡΑΛΗΣ

Η ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΕΙ ΟΤΙ :

Η έτήσια συνδρομή της Έφημερίδας της Κυβερνήσεως, ή τιμή των φύλλων της που πωλούνται τμηματικά και τα τέλη δημοσιεύσεων στην Έφημερίδα της Κυβερνήσεως, καθορίστηκαν από 1 Ιανουαρίου 1981 ως ακολούθως :

Α'. ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

1. Για το Τεύχος Α'	Δραχ.	1.500
2. » » » Β'	»	3.000
3. » » » ΤΑΠΣ	»	2.000
4. » » » Γ'	»	1.000
5. » » » Δ'	»	2.500
6. » » » Νομικών Προσώπων Δ.Δ. κ.λπ. »	»	1.000
7. » » » 'Αν. Ειδ. Δικαστηρίου	»	200
8. » » » Παράρτημα	»	600
9. » » » 'Ανωνύμων 'Εταιρειών κ.λπ. ... »	»	7.000
10. » » Δελτίο 'Εμπορικής και Βιομηχανικής 'Ιδιοκτησίας	»	600
11. Για όλα τα τεύχη και το Δ.Ε.Β.Ι.	»	17.000

Οι Δήμοι και οι Κοινότητες του Κράτους καταβάλλουν το 1/2 των ανωτέρω συνδρομών.

Υπέρ του Ταμείου Άλληλοβοηθείας Προσωπικού του Εθνικού Τυπογραφείου (ΤΑΠΕΤ) αναλογούν τα εξής ποσά :

1. Για το Τεύχος Α'	Δραχ.	75
2. » » » Β'	»	150
3. » » » ΤΑΠΣ	»	100
4. » » » Γ'	»	50
5. » » » Δ'	»	125
6. » » » Νομικών Προσώπων Δ.Δ. κ.λπ. »	»	50
7. » » » 'Αν. Ειδ. Δικαστηρίου	»	10
8. » » » Παράρτημα	»	30
9. » » » 'Ανωνύμων 'Εταιρειών κ.λπ. ... »	»	350
10. » » Δελτίο 'Εμπ. και Βιομ. 'Ιδιοκτησίας..... »	»	30
11. Για όλα τα τεύχη	»	850

Β'. ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΩΝ

Η τιμή πώλησης κάθε φύλλου, μέχρις 8 σελ., είναι 7 δραχ., από 9 ως 24 σελ. 14 δραχ., από 25 ως 48 σελ. 20 δραχ., από 49 ως 80 σελ. 40 δραχ., από 81 σελ. και άνω ή τιμή πώλησης κάθε φύλλου προσαυξάνεται κατά 40 δραχ. ανά 80 σελίδες.

Γ'. ΤΙΜΗ ΦΩΤΟΑΝΤΙΓΡΑΦΩΝ

Η τιμή διαθήσεως στο κοινό των εκδομένων από το Εθνικό Τυπογραφείο φωτοαντιγράφων των διαφόρων φύλλων της Έφημερίδας της Κυβερνήσεως καθορίζεται σε τρεις (3) δραχμές κατά σελίδα.

Δ'. ΤΕΛΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ

1. Στο τεύχος 'Ανωνύμων 'Εταιρειών και 'Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης :

Α'. 'Ανωνύμων 'Εταιρειών :

1. Τών καταστατικών	Δραχ.	18.000
2. Τών αποφάσεων «περί συγχωνεύσεως ανωνύμων εταιρειών»	»	18.000
3. Τών κωδικοποιήσεων των καταστατικών (ΦΕΚ 309/67, τ. Β')	»	9.000
4. Τών τροποποιήσεων των καταστατικών	»	5.000
5. Τών Ισολογισμών κάθε χρήσεως	»	8.000
6. Τών υπουργικών αποφάσεων «περί παροχής άδειας επέκτασεως των εργασιών 'Ασφαλιστικών 'Εταιρειών», των εκθέσεων εκτιμήσεως περιουσιακών στοιχείων και των αποφάσεων του Δ.Σ. του ΕΛΤΑ, με τις όποιες εγκρίνονται και δημοσιεύονται οι κανονισμοί αυτού	»	7.000
7. Τών αποφάσεων «περί εγκαταστάσεως υποκαταστήματος, διορισμού γενικού πράκτορος και παροχής πληρεξουσιότητας προς αντιπροσώπευσιν εν Ελλάδι άλλοδαπών 'Εταιρειών» και των αποφάσεων «περί μεταβιβάσεως του χαρτοφυλακίου 'Ασφαλιστικών 'Εταιρειών κατά το άρθρο 59 παρ. 1 του Ν.Δ. 400/70»	»	4.000
8. Τών ανακοινώσεων για κάθε μεταβολή που γίνεται με απόφαση Γ.Σ. ή Δ.Σ., των προσκλήσεων σε γενικές συνελεύσεις, των κατά το άρθρο 32 του Ν. 3221/24 γνωστοποιήσεων, των ανακοινώσεων, που προβλέπονται από το άρθρο 59 παρ. 3 του Ν.Δ. 400/1970 «περί Άλλοδαπών 'Ασφαλιστικών 'Εταιρειών», των αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου του ΕΛΤΑ, που αναφέρονται σε προσωρινές διατάξεις και των αποφάσεων του Υπ. Συγκοινωνιών διά τους ΗΛΠΑΠ - ΗΣΑΠ - ΟΣΕ	»	2.000
9. Τών συνοπτικών μηνιαίων καταστάσεων των Τραπεζικών 'Εταιρειών	»	2.000

10. Τών αποφάσεων της επιτροπής του Χρηματιστηρίου «περί εισαγωγής χρεωγράφων εις το χρηματιστήριο προς διαπραγματέυσιν, συμφώνως προς τὰ διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 3 Α.Ν. 148/1967» Δραχ.

2.000

11. Τών αποφάσεων της επιτροπής κεφαλαιαγοράς «περί διαγραφής χρεωγράφων εκ του χρηματιστηρίου, συμφώνως προς τὰς διατάξεις του άρθρου 2 παρ. 4 Α.Ν. 148/67»

» 2.000

12. Τών αποφάσεων «περί εγκρίσεως τιμολογίων των 'Ασφαλιστικών 'Εταιρειών»

» 2.000

Β'. 'Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης :

1. Τών καταστατικών	Δραχ.	2.000
2. Τών κωδικοποιήσεων των καταστατικών ... »	»	2.000
3. Τών Ισολογισμών κάθε χρήσεως	»	2.500
4. Τών εκθέσεων εκτιμήσεως περιουσιακών στοιχείων	»	2.000
5. Τών τροποποιήσεων των καταστατικών (για κάθε συμβολαιογραφική πράξη)	»	800
6. Τών ανακοινώσεων με συμβολαιογραφική πράξη »	»	800
7. Τών ανακοινώσεων με απόφαση της Γ.Σ. ... »	»	600
8. Τών προσκλήσεων σε γενικές συνελεύσεις »	»	600

Γ'. 'Αλληλασφαλιστικών Συνεταιρισμών - 'Αλληλασφαλιστικών Ταμείων και Φιλανθρωπικών Σωματείων :

1. Τών υπουργικών αποφάσεων «περί χορηγήσεως άδειας λειτουργίας 'Αλληλασφαλιστικών Συνεταιρισμών - 'Αλληλασφαλιστικών Ταμείων»	Δραχ.	2.000
2. Τών Ισολογισμών των ανωτέρω Συνεταιρισμών, Ταμείων και Σωματείων. »	»	2.500

Δ'. Τών δικαστικών πράξεων :

Δραχ. 800

II. Στο Τέταρτο τεύχος :

Τών δικαστικών πράξεων για παρακατάθεση αποζημιώσεως	»	800
--	---	-----

Ε'. ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ - ΤΕΛΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΩΝ Τ.Α.Π.Ε.Τ.

1. Οι συνδρομές του εσωτερικού και τα τέλη δημοσιεύσεων προκαταβάλλονται στα Δημόσια Ταμεία έναντι αποδεικτικού εισπράξεως, το οποίο φροντίζει ο ενδιαφερόμενος να το στείλει στο Εθνικό Τυπογραφείο.

2. Οι συνδρομές του εξωτερικού είναι δυνατό να στέλνονται και σε ανάλογο συνάλλαγμα με επίταγή επί ονόματι του Διευθυντή Διαχειρίσεως του Εθνικού Τυπογραφείου.

3. Το υπέρ του ΤΑΠΕΤ ποσοστό επί των ανωτέρω συνδρομών και τελών δημοσιεύσεων καταβάλλεται ως εξής :

- α) στην Αθήνα : στο Ταμείο του ΤΑΠΕΤ (Κατάστημα Εθνικού Τυπογραφείου),
β) στις υπόλοιπες πόλεις του Κράτους : στα Δημόσια Ταμεία και αποδίδεται στο ΤΑΠΕΤ σύμφωνα με τις 192378/3639/1947 (RONEO 185) και 178048/5321/31.7.65 (RONEO 139) εγκύκλιες διαταγές του Γ.Λ.Κ.
γ) στις περιπτώσεις συνδρομών εξωτερικού : όταν ή αποστολή τους γίνεται με επίταγές μαζί μ' αυτές στέλνεται και το υπέρ του ΤΑΠΕΤ ποσοστό.